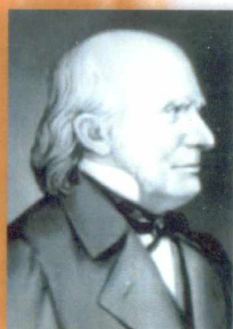

V. M. Markiv

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З КУРСУ «ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ»

В. М. Марків

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З КУРСУ «ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ»**

для студентів напрямів підготовки

6.010102 Початкова освіта, 6.030103 Практична психологія
денної та заочної форм навчання

+ оц

**КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІБЛІОТЕКА**

Методичні рекомендації з курсу «Історія педагогіки» [для студентів напрямів підготовки 6.010102 Початкова освіта, 6.030103 Практична психологія денної та заочної форм навчання] / Володимир Миколайович Марків. – Кривий Ріг: КП ДВНЗ «КНУ», 2014. – 146 с.

Матеріали посібника вміщують програму, лекційні блоки, плани семінарських занять, питання для обговорення, завдання для самостійної роботи, творчі завдання, тестові завдання, методичні вказівки, критерії оцінювання до занять з курсу «Історія педагогіки», що передбачає чотири змістових модулів «Вступ. Первісне та рабовласницьке суспільство», «Виховна школа і педагогічна думка в середні віки та епоху Відродження», «Школа та педагогіка Нового часу (XVII-XX століття)», «Школа та педагогіка Новітнього часу». Курс «Історія педагогіки» сприяє розширенню педагогічного світогляду студентів, допомагає виробленню творчого, критичного ставлення до педагогічної спадщини.

Адресується студентам напрямів підготовки 6.010102 Початкова освіта, 6.030103 Практична психологія денної та заочної форм навчання. Матеріали адаптовано до використання в умовах кредитно-модульної системи навчання вищих навчальних закладів.

Автор та укладач:

Марків Володимир Миколайович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Рецензенти:

Шимко Ія Миколаївна – завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти, кандидат педагогічних наук, доцент Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Онищенко Ірина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Методичні рекомендації розглянуто на засіданні кафедри теорії і практики початкової освіти Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» (протокол № 1 від 28.08.2012 року)

Рекомендовано до друку вченою радою психолого-педагогічного факультету Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» (протокол № 1 від 20.09.2012 року).

Програма курсу «Історія педагогіки».....	9
Плани лекцій.....	19
Семінарські заняття та методичні вказівки до їх підготовки.....	22
Завдання для самостійної роботи.....	54
Контрольні питання для проведення атестації.....	74
Контрольні тестові завдання	80
Ключі до контрольних текстових завдань	124
Критерії оцінювання тестових завдань	132
Питання до екзамену.....	135
Список літератури	141

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Пріоритетним для системи вищої освіти є формування культури особистості на засадах інтеграції, компетентності та духовності професіонала.

Участь вищої освіти України в Болонських перетвореннях має бути спрямована на її розвиток і набуття нових якісних ознак. Модульна технологія навчання може забезпечувати стимулюючу, розвиваючу і особистісно-творчу функції одержання знань, їх самостійність і мобільність, можливість вибору в процесі професійно-особистісного навчання, контролю і самоконтролю, саморозкриття і само ставлення фахівця. Все це – за умови, що навчання буде залишатися складовою виховного процесу. Тоді модульно-кредитна система стане дійсно основою розвитку конкурентоспроможного професіонала.

Оптимізація професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів в сучасних умовах повинна максимально орієнтувати на становлення їх індивідуальності та розвиток творчого мислення, що не може бути здійснено без розуміння глибинних зв'язків педагогічних явищ в їх цілісності та взаємодії з загальнокультурними процесами у світі.

Пошук нових підходів до викладання історії педагогіки обумовлений необхідністю перебудови викладання всіх педагогічних дисциплін. Одним з них є сприйняття історії вітчизняної та світової педагогіки у єдиному потоці всесвітньої історії людської цивілізації.

Цей курс сприяє, розширенню педагогічного світогляду студентів, допомагає виробленню творчого, критичного ставлення до педагогічної спадщини.

Майбутні вчителі, засвоївши курс, усвідомлять розвиток теорії і практики виховання та освіти, навчатися мислити педагогічними категоріями, розуміти їх діалектику, бачити закономірності розвитку освіти і педагогічних ідей в світі та в Україні, виділяти найбільш суттєве для багатьох народів, або властиве тільки їм.

Програма побудована в нетрадиційному сприйманні

золотого фонду педагогічної спадщини. Важливим є формування у студентів наукових основ знань, умінь та практичних навичок навчання та виховання, які існували в різні історичні періоди; ознайомлення з педагогічними концепціями на основі принципу історизму.

Основними завданнями курсу є:

1. Розкриття якісних змін в розвитку педагогічної думки та шкільної практики.

2. Цілісна характеристика виховання як світового процесу, в основні якого знаходяться загальнолюдські цінності та досягнення цивілізації.

3. Довести, як школа і педагогіка відповідали потребам суспільного розвитку, як процес розвитку науки впливав на теорію і практику.

Суттєво переглянутий зміст історії педагогіки, формує у студентів імунітет до нігілізму. На відміну від попередніх, нова програма пройнята духом прилучення до національних та загальнолюдських культурних, цінностей.

Вивчення історії педагогіки відбувається на лекціях і семінарських заняттях, в процесі самостійної роботи та в позаурочний час.

У процесі самостійної роботи студенти не тільки вивчають праці видатних педагогів минулого і сучасності, наукову літературу, а також виконують творчі завдання, курсові і дипломні роботи, ведуть науково-дослідну роботу з використанням інформаційних технологій.

При розробці семінарських занять особливу увагу приділено формуванню пізнавальної активності студентів, прищепленню зацікавленості історико-педагогічною проблематикою, формуванню умінь та навичок порівнювати та роз'яснювати взаємозв'язки між педагогічними явищами та фактами. Студенту необхідно набути умінь аналізувати та співставляти мету, зміст, форми та методи виховання у єдиному потоці всесвітньої історії людської цивілізації. Цей підхід сприяє розширенню педагогічного світогляду студентів, допомагає виробленню творчого, критичного ставлення до педагогічної спадщини.

Світогляд студента повинен формуватися не в процесі репродуктивного засвоєння першоджерел, а у систематичному, цілеспрямованому осмисленні ідей класиків педагогіки.

Творчі завдання, що супроводжують всі семінарські заняття, спрямовані на активне втручання студента в індивідуальну та групову пошукову роботу.

Розділ «Завдання» кожного семінарського заняття вимагає від студента практичного аналізу першоджерел за різними формами роботи: скласти план, зробити висновки, описати методичні особливості; підготувати твір-мініатюру тощо.

Розділ «Питання для обговорення» готує майбутніх вчителів логічно формувати відповідь на теоретичні питання.

Плани семінарських занять з історії педагогіки нами були апробовані у роботі зі студентами педагогічного факультету Криворізького державного педагогічного університету та сприяли формуванню зацікавленого ставлення до історико-педагогічної спадщини, розробці вмінь критично працювати з першоджерелами, виконувати творчі завдання, прилученню до національних культурних та педагогічних цінностей.

Важливим фактором успішного навчання у вищому навчальному закладі є здатність самостійно добувати знання. Викладання курсу «Історія педагогіки» передбачає управління навально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі ознайомлення з основними напрямками розвитку педагогічної думки та освітніх систем у конкретно-історичних умовах протягом довготривалого періоду існування цивілізації.

Навчальним планом визначено загальний обсяг годин, який планується на вивчення курсу. Біля 54 % навчального часу відводиться на самостійну роботу студентів (СРС). Самостійна робота студента – це пізнавальна, організаційна і методично спланована діяльність, яка здійснюється без прямої допомоги викладача, але з конкретно передбачувальним результатом.

Організація самостійної роботи починається на лекціях, під час яких звертається увага на ті питання, які необ-

хідно вивчити за першоджерелами.

Конспектування (від лат. conspectus – огляд) – короткий письмовий виклад змісту книги, лекцій, доповіді, який містить основні положення, факти, приклади. Конспектування краще проводити за такою схемою:

Автор.....

Назва твору. Вихідні дані першоджерела.

Рік створення, рік друку твору.

Відповіді на запитання бажано робити використовуючи цитати з першоджерел за схемою:

Формулювання питання	Цитати
Назва частини, номер розділу, сторінки, з якої взята цитата. Особиста оцінка.	

Під час конспектування можна використати шрифтові, графічні та кольорові виділення основних думок, визначень. Після завершення роботи над твором студент самостійно робить висновки.

Якщо самостійна робота вимагає вивчення та аналіз позицій декількох педагогів та порівняння їх, схема конспектування буде іншою.

Автор, роки життя	Автор, роки життя	Автор, роки життя
Формування питання		
Цитати (з номером джерела та сторінок) або позиція автора	Цитата (з номером джерела та сторінок) або позиція автора	Цитата (з номером джерела та сторінок) або позиція автора

Форма конспекту може мати тематичний характер.

Автор, роки життя, назва творів	Визначення мети виховання	Завдання виховання	Методи та прийоми виховання	Засоби виховання	Місце виховання, як фактору розвитку особистості
---------------------------------	---------------------------	--------------------	-----------------------------	------------------	--

Виконання всіх завдань самостійної роботи, внесення творчої ініціативи допоможе студентам виявити зацікавле-

ність до тієї чи іншої проблеми, бажання зануритися у її вивчення. Ефективність самостійної роботи визначається системою контрольних заходів, які передбачені при вивченні курсу. Це можуть бути експрес-опитування на початку лекцій або семінару, письмові домашні або аудиторні контрольні роботи різної тривалості, тестові завдання, колоквіум. Залежно від змісту, форми контролю змінюється характер самостійної роботи. Досвід роботи показав, що студенти, які добросовісно ставляться до самостійної роботи, мають гарні знання.

Для перевірки знань студентів доцільно використовувати тестові завдання. Це цікава та ефективна форма контролю. Досвід роботи показав, що студенти з задоволенням виконують тести.

Завдання побудовані за двома рівнями складності:

- 1) тестові завдання (1 бал);
- 2) теоретичні питання (2 бали).

Теоретичні питання пропонуємо для перевірки знань студентів за III та IV змістовим модулям.

ПРОГРАМА КУРСУ «ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ»

Навчально-тематичний план

№ п/п	Теми	Кількість годин			
		лекцій	семінар	індивідуальні заняття	всього
1	Вступ	1	–	1	2
2	Виникнення виховання у первісному суспільстві	1	–	1	2
3	Виховання та навчання в давніх цивілізаціях Сходу		–	2	2
4	Виховання та освіта в античному світі	2	–	4	6
5	Просвіта та педагогічна думка у Візантії		–	2	2
6	Виховання, школа і педагогічна думка в Західній Європі в середні віки та епоху Відродження	4	2	2	8
7	Виховання, школа і педагогічна думка народів Сходу в епоху Середньовіччя	–	–	2	2
8	Педагогічні ідеї та освіта східних слов'ян	2	1	–	3
9	Виховання, навчання і педагогічна думка в Київській Україні – Русі у період розвитку феодалізму (до XVII століття)	2	1	2	5
10	Школа та педагогіка в країнах Західної Європи та Північній Америці (XVII-XIII століття)	6	4	4	14
11	Школа та педагогічна думка України та Росії XVIII століття	2		4	6
12	Школа та педагогічна думка країн Західної Європи та США (до 90 років XIX століття)	6	2	2	10
13	Стан школи, освіти та педагогічної думки України у складі Російської держави (до 90 років XIX століття)	4	2	6	12
14	Зарубіжна школа та педагогіка кінця XIX початку XX століття	–	–	4	4
15	Шкільна практика і педагогічна думка кінця XIX початку XX століття	2	–	6	8
16	Школа і освіта за часів радянського будівництва	2	4	2	8
17	Школа та педагогіка Західної Європи та США (1918-39р.)	–	–	2	2
18	Радянська школа і педагогіка у післявоєнний період	1	–	4	5
19	Зарубіжна сучасна школа та педагогіка	–	2	2	4
20	Побудова національної школи та педагогічної науки незалежної суверенної України	1	–	2	3
Разом		36	18	54	108

ЗМІСТ КУРСУ «ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ»

Змістовий модуль I. ВСТУП. ПЕРВІСНЕ ТА РАБОВЛАСНИЦЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Вступ

Предмет і завдання історії педагогіки як науки і навчальної дисципліни. Виховання в історії педагогічних джерел (Ш. Летурно, П. Монро, К. Шмидт, П. Каптерев, П. Соколов та інші). Історія педагогіки та сучасність. Прогностична функція історико-педагогічної науки її методологічні основи, джерела та методи. Проблема періодизації історії школи та педагогіки.

Розділ 1. Виховання у первісному суспільстві

Тема: 1. Виникнення виховання у первісному суспільстві.

Походження виховання, його становлення як цілеспрямованого процесу. Зародження прийомів та організаційних форм виховання. Виникнення нерівності в умовах розпаду первісного суспільства.

Розділ 2. Школа та виховання в давньому світі та античній епос

Тема: 1. Виховання та навчання в давніх цивілізаціях Сходу.

Загальне та особливе у вихованні в давніх цивілізаціях близького та далекого Сходу (Єгипет, Індія, Китай).

Тема: 2. Виховання та освіта в античному світі

Виховання дітей в архаїчній Греції IX-VIII століття до нашої ери (Гомер «Іліада», «Одіссея»). Спартанська та афінська системи виховання. Зародження елементів педагогічних теорій в Давній Греції (Геракліт, Демокріт, Сократ,

Платон, Аристотель). Просвіта в епоху еллінізму III-I століття до нашої ери (Північне Причорномор'я). Виховання та освіти в Давньому Римі. Методичні положення Квінтіліана. Зародження християнської традиції виховання. Августин Аврелій Блаженний, Флавій Кассіодор.

Змістовий модуль II.

ВИХОВНА ШКОЛА І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА В СЕРЕДНІ ВІКИ ТА ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ

Розділ 3. Виховання та школа в епоху Середньовіччя та Відродження

Тема: 1. Просвіта та педагогічна думка у Візантії.

Основні етапи розвитку культури та просвіти у Візантії (Іоанн Златоуст, Василь Кесарійський, Григорій Богослов). Виховання та освіта у Візантії. Педагогічна думка Візантії.

Тема: 2. Виховання, школа і педагогічна думка в Західній Європі в середні віки та епоху Відродження.

Розвиток церковної культури. Рицарська система виховання. Шкільний устрій в епоху середньовіччя (Алкуїн, Фома Аквінський).

Педагогічна думка епохи Відродження (Віторіно де Фельтре, Т. Мор, Т. Кампанелла, М. Монтень). Університетська освіта в Західній Європі. Ієзуїтська система виховання (Ігнатій Лойол).

Тема: 3. Виховання, школа і педагогічна думка народів Сходу в епоху середньовіччя.

Практика та освіта в країнах близького та середнього Сходу. Виникнення релігії – ісламу. Формування мусульманської теології. Коран як засіб адміністративного керівництва. Шкільні системи країн близького та середнього Сходу (Авіценна, династія Тан, Фарабі).

Тема: 4. Педагогічні ідеї та освіта східних слов'ян.

Предки східних слов'ян, їхні заняття, суспільний лад, побут, погляди на виховання і навчання (V-IX століття). Характер та засоби виховання. Світоглядність та вірування слов'ян. Традиції. Відомості про письмо до слов'янського алфавіту Кирила і Мефодія.

Тема: 5. Виховання, навчання і педагогічна думка в Київській Україні-Русі та у період розвитку феодалізму (до XVII століття).

Вплив християнства на розвиток педагогічної думки. Педагогічна думка у пам'ятках писемності Київської Русі («Руська правда», «Джерела знань», «Повість крем'яних літ»). Шкільна освіта XI-XIII століття. Школи Ярослава Мудрого, навчальні книги. Школа і бібліотека Києво-Печерського монастиря, Софійського собору. Основні пам'ятники українського письма України-Русі («Слово о полку Ігореві», «Повчання Володимира Мономаха дітям»). Просвіта на Україні в XIII-XVII столітті. Школа і педагогічна думка в період татаро-монгольського поневолення. Епоха українського національного Відродження. Заснування Острозької школи (1576 р.) та Києво-Могилянської колегії (1632 р.), як шкіл підвищеного типу. Статути, підручники та навчальні посібники, як педагогічні пам'ятки XVI-XVII століття. Впровадження педагогічних ідей епохи Відродження і Реформації у діяльності братських шкіл. Напрями розвитку вітчизняної педагогічної думки XVII століття. Соціальні та педагогічні погляди Іова Борецького, Григорія Смотрицького, С. Зізанія, Є. Славінецького, С. Полоцького. Вплив діячів освіти України на розвиток школи і педагогічної думки в Російській державі.

Змістовий модуль III.
ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВОГО ЧАСУ
(XVII-XX СТОЛІТТЯ)

Розділ 4. Школа та педагогіка Нового часу
(XVII-XX ст.)

Тема: 1. Школа та педагогіка в країнах Західної Європи та Північній Америці (XVII - XVIII століття)

1.1. Стан шкільної справи на початку Нового часу. Педагогічні погляди В. Ратке.

1.2. Життя та педагогічна діяльність Я. А. Коменського. Мета та завдання виховання. Принцип природовідповідності. Вікова періодизація. Дидактичні принципи («Велика дидактика», 1632р). Підручники Я. А. Коменського. Моральне виховання. Методика дошкільного виховання. Організація процесу навчання. Вимоги до вчителя. Значення Я. А. Коменського для наступного розвитку педагогіки та школи.

1.3. Школа та педагогіка в країнах Західної Європи (XVII-XVIII століття). Шкільна освіта Англії. Емпірико-сенсуалістична концепція виховання та освіти Д. Локка (Думки про виховання).

1.4. Педагогічна думка Франції XVIII століття (К. Гельвецій, Д. Дідро). Соціально-педагогічні погляди Ж. Ж. Руссо. Педагогічний трактат «Еміль, або про виховання». Проекти реформ народної освіти в епоху французької буржуазної революції.

1.5. Школа та просвітницько-педагогічна думка у Північно-американських Штатах в епоху Європейської Просвіти (Бенджамін Франклін, Томас Джефферсон).

Тема: 2. Школа та педагогічна думка України та Росії XVIII століття

2.1. Петровські реформи. Зростання ролі Києво-Могилянської Академії у культурно-освітньому житті Європи. Національний характер освіти. Історична роль Київської академії як науково-освітнього і культурного центру слов'янського

світу. Слов'яно-греко-латинська академія. Педагогічна діяльність В. Татищева, Л. Магницького, В. Белецького, М. Ломоносова, Ф. Янковича. Система народної освіти. Статут головних та малих народних училищ (1786 р.).

2.2. Освіта та педагогічна думка України в період розпаду феодалізму та зародження капіталістичних відносин II половина XVII-XVIII століття). Педагогічна діяльність і погляди українських просвітителів Ф.Прокоповича, Г. Сковороди, Ф. Козельського. Ф. Прокопович про своєчасне систематичне і доступне навчання. Подвижницьке життя педагога і філософа Г. Сковороди. Розвиток ним ідей виховання спорідненого з природою та народності виховання. Дидактика Г. Сковороди.

Тема: 3. Школа та педагогічна думка країн Західної Європи та США (до 90 років XIX століття).

3.1. Розвиток шкільної справи в країнах Західної Європи. Боротьба церкви та держави за керівництво школою (І. Кант, Г. Гегель, І. Фіхте).

3.2. Педагогічні ідеї та діяльність І.Песталоцці. Життя та педагогічна діяльність. Мета та завдання виховання. Теорія елементарної освіти. Думки І.Песталоцці про зміст та методи морального виховання. Вплив демократичних ідей на розвиток педагогічної теорії та шкільної практики.

3.3. Песталоцціанство в Германії (Ф. Дістервег). Сутність виховання, його мета та принципи. Дидактика Дістервега. Вимоги до вчителя та його підготовки.

3.4. Філософсько-психологічна концепція Ф. Гербарта. Етичні ідеї: внутрішньої свободи, досконалості, права, справедливості. Можливі та необхідні групи перспектив виховання. Ступені навчання.

3.5. Утилітарно-позитивістська теорія Г. Спенсера. Питання виховання в європейських соціальних вченнях(К. Сен-Симон, Ш. Фур'є, Р. Оуен). Педагогічні дослідження та погляди Роберта Оуена. Реформації Р.Оуена. Виступи проти релігії.

3.6. Школа та педагогічна думка США XIX ст. (В. Маклюр, І. Неф, Б. Вашингтон).

Тема: 4. Стан школи, освіти та педагогічної думки України у складі Російської держави (до 90 років XIX століття)

4.1. Системи початкової, середньої освіти. Статут навчальних закладів підвладних університетам (1804р.). Просвітня діяльність декабристів. Статут гімназії та училищ (1828р.). Розвиток демократичних педагогічних ідей українськими просвітителями I половини XIX ст. (І. П. Котляревський, І. Ф. Тимківський). Педагогічна діяльність О.В.Духновича. Освітній ідеал Т. Г. Шевченка. Т.Г.Шевченко про народну школу та відродження. Розвиток ним педагогічних ідей на засадах народності, демократизму та гуманізму.

4.2. Громадсько-педагогічний рух і шкільні реформи 60-тих років в Росії. Поширення в Україні ідей російської революційно-демократичної педагогіки. Ідея загальнолюдського виховання, загальної і професійної освіти М. І. Пирогова. Діяльність М. І. Пирогова на посаді опікуна Одеського, Київського навчальних округів. Погляди Л. М. Толстого на роль народної школи та їх українських просвітителів.

4.3. Педагогічна теорія К. Д. Ушинського. Педагогіка як наука і мистецтво про виховання. Ідея народності виховання. Дидактика Ушинського. Праця у житті людини, її виховне і освітнє значення. Навчальні книги учителя. Вплив педагогічних ідей Ушинського на розвиток педагогіки і школи України. Діяльність М. О. Корфа.

4.4. Шкільні реформи 60-70 років «Положення про початкові народні училища» (1864р.) та розвиток початкової школи у 70-80 роках. Русифікаторська політика царизму у галузі освіти. Заборона видавати українською мовою навчальні посібники (Валуєвський указ 1863 р.), заборона навчання у початкових школах українською мовою (1864 р.); повна заборона української мови у школах і суспільному житті (1876 р.) та ін.

Тема: 5. Зарубіжна школа та педагогіка кінця XIX – початку XX століття.

Пошуки нововведення в шкільній справі. Освітні представники реформаторської педагогіки (позитивізм, педоцен-

тризм) М. Монтессорі, Е. Кей; (прагматизм) Д. Д'юї; (експериментальна педагогіка) В. А. Лай, Е. Мейман, Е. Торндайк; (педагогія) С. Холл, А. Біне; (метод проєктів) У. Кілпатрік; (рух трудової школи) Г. Кершенштейнер; (нових шкіл) Демолен, Декролі; (психоаналіз) Фрейд, Адлер, Фромм.

Тема: 6. Шкільна практика і педагогічна думка кінця ХІХ початку ХХ століття.

Стан початкової і середньої школи України та Росії. Піднесення громадського педагогічного руху на початку ХХ століття. Утворення вчительських спілок, з'їзди вчителів Херсонщини. Недільні школи. Харківська приватна недільна школа Х. Д. Алчевської. Проблеми Української національної школи і мов навчання у творчості просвітителів І. Франка, Л. Українки, М. Коцюбинського. Педагогічні ідеї М. Грушевського, М. Драгоманова, Б. Грінченка та інших діячів освіти. Шкільні справи у часи пролетарських революцій (С. Шацький, Н. Крупська, П. Блонський, К. Вентцель, А. Луначарський). Наукова педагогічна діяльність С. Васильченка та Т. Лубенця. Становище освіти в Українській народній республіці. М. Грушевський, В. Винниченко про народну освіту, національну самостійність, самосвідомість Українського народу. Педагогічні ідеї І. Огієнка, С. Русової.

Тема: 7. Школа і освіта за часів радянського будівництва.

7.1. Революційні перетворення у галузі освіти «Положення про єдину трудову школу». Розвиток педагогічних ідей після закінчення громадянської війни. Ліквідація неписьменності. Перебудова системи народної освіти і школи. Проблеми змісту та методів навчально-виховної роботи в школі 20-х років. Комплексний метод навчання. Руйнівний вплив сталінізму на педагогіку і школу в 30-ті роки. Діяльність і провідні педагогічні ідеї визначних учених і просвітних діячів 30-х років ХХ ст. (П. Блонський, Л. Виготський, С. Чавдаров, В. Ващенко, В. Масальський).

7.2. Життя та педагогічна діяльність А. С. Макаренка. Основні питання організації колективу. Система трудового виховання; сімейна педагогіка.

7.3. Педагогічна наука і школа в роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.). Патріотичне та інтернаціональне виховання. Зміни в навчальних планах загальноосвітніх шкіл. Політизація та ідеологізація школи. Діяльність заочних шкіл та виховної роботи.

Тема: 8. Школа та педагогіка Західної Європи та США (1918-1839 рр.).

Шкільні реформи. Централізація керівництва школами. Розробка моделі нової людини, змісту, організації та методів її формування. Метод проектів (У. Кілпатрік). Система індивідуалізованого навчання «Дальтон-план» (Х. Паркхерст). Вальдорфська педагогіка (Р. Штейнер). Ієнський-план (Петерсен).

Змістовий модуль IV.

ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Розділ 5. Школа та педагогіка Новітнього часу (з 1945 р.)

Тема: 9. Радянська школа і педагогіка у післявоєнний період

9.1. Реформи та пошуки оптимального змісту освіти у післявоєнний період. Закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти в СРСР» (1958р.): Курс на загальну середню освіту (1966р.). Основи законодавства Союзу РСР і союзних республік про народну освіту (1973 р.). Реформа загальноосвітньої і професійної школи як намір вивести освіту СРСР із глибокої кризи.

9.2. Педагогічна діяльність та життя

В. О. Сухомлинського. Джерела літературної та педагогічної спеціалізації В. О. Сухомлинського. Виховне значення слова в творчості В. О. Сухомлинського. Формування колекти-

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІБЛІОТЕКА

візму в школярів. Трудове та моральне виховання. Ідеї всебічного розвитку особистості та їх історичне значення.

Тема: 10. Зарубіжна сучасна школа та педагогіка

Головні напрями розвитку сучасної педагогічної думки. Дидактичні концепції західної педагогіки (традиційна парадигма – Ж. Мажо, раціоналістична модель – Скиннер, феноменологічний напрям – Маслоу). Соціологізаторство (Бурд'є) та психологізм у вихованні (Роджерс). Пріоритети та проблеми виховання і освіти. Практика шкільного навчання та виховання. Реформування навчання: особливості початкової ланки освіти. Комп'ютерні технології навчання. Відкриті системи навчання.

Тема: 11. Побудова національної школи та педагогічної науки незалежної Суверенної України

Декларація про державний суверенітет України, акт проголошення незалежності України, закон про освіту, про мови на Україні та інші документи – методологічна основа побудови загальноосвітньої середньої національної та вищої (після середньої) школи незалежної держави.

Регіональні і загальнодержавна концепція національної школи. Стандарти освіти. Повернення до джерел народної педагогіки.

Закон України «Про освіту». Національна демократична школа – центр трудового, соціального, економічного і культурного відродження та розвитку суспільства, держави. Перспективи і напрями розвитку освіти, вимоги до її змісту, рівня і обсягу.

Побудова нетрадиційних національних навчальних закладів; пошуки нетрадиційних форм навчально-виховної діяльності в них. Розробка нових педагогічних теорій і методик.

ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль I.

ВСТУП. ПЕРВІСНЕ ТА РАБОВЛАСНИЦЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

1. Вступ. Предмет і завдання історії педагогіки як науки і навчальної дисципліни. Виховання в історії педагогічних джерел (Ш. Летурно, П. Монро, К. Шмидт, П. Каптерев, П. Соколов та інші). Історія педагогіки та сучасність. Прогностична функція істотко-педагогічної науки її методологічні основи, джерела та методи. Проблема періодизації історії школи та педагогіки.

2. Виникнення виховання у первісному суспільстві.

Походження виховання, його ставлення як цілеспрямованого процесу. Зародження прийомів та організаційних форм виховання. Виникнення нерівності в умовах розпаду первісного суспільства.

3. Виховання та освіта в античному світі.

Виховання дітей в архаїчній Греції IX-VIII столітті до нашої ери (Гомер «Іліада», «Одіссея»). Спартанська та афінська системи виховання. Зародження елементів педагогічних теорій в Давній Греції (Геракліт, Демокріт, Сократ, Платон, Аристотель). Просвіта в епоху еллінізму III-I столітті до нашої ери (Північне Причорномор'є). Виховання та освіта в Давньому Римі. Методичні положення Квінтіліана. Зародження християнської традиції виховання. Августин Аврелій – Блаженний, Флавій Кассіодор.

Змістовий модуль II.

ВИХОВНА ШКОЛА І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА В СЕРЕДНІ ВІКИ ТА ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ

1. Виховання, школа і педагогічна думка в Західній Європі в середні віки та епоху Відродження.

Розвиток церковної культури. Рицарська система виховання. Шкільний устрій в епоху середньовіччя (Алкуїн, Фома Аквінський).

Педагогічна думка епохи Відродження (Віторіно де Фельт-

ре, Т. Мор, Т. Кампанелла, М. Монтень). Університетська освіта в Західній Європі. Іезуїтська система виховання (Ігнатій Лойол).

2. Педагогічні ідеї та освіта східних слов'ян.

Предки східних слов'ян, їхні заняття, суспільний лад, побут, погляди на виховання і навчання (V-IX століття). Характер та засоби виховання. Світоглядність та вірування слов'ян. Традиції. Відомості про письмо до слов'янського алфавіту Кирила і Мефодія.

3. Виховання, навчання і педагогічна думка в Київській Україні Русі та у період розвитку феодалізму (до XVII століття).

Вплив християнства на розвиток педагогічної думки. Педагогічна думка у пам'ятках писемності Київської Русі. Шкільна освіта XI-XIII століття. Просвіта на Україні в XIII-XVII столітті. Школа і педагогічна думка в період татаро-монгольського поневолення. Епоха українського національного Відродження. Заснування Острозької школи (1576 р.) та Києво-Могилянської колеґії (1632 р.), як шкіл підвищеного типу. Статути, підручники та навчальні посібники, як педагогічні пам'ятки XVI-XVII століття. Впровадження педагогічних ідей епохи Відродження і Реформації у діяльності братських шкіл. Напрями розвитку вітчизняної педагогічної думки XVII століття. Соціальні та педагогічні погляди Іова Борецького, Григорія Смотрицького, С. Зізанія, Є. Славінецького, С. Полоцького.

Змістовий модуль III. ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВОГО ЧАСУ (XVII-XX СТОЛІТТЯ)

1. Школа та педагогіка в країнах Західної Європи (XVII-XVIII століття). [Стан шкільної справи на початку Нового часу. Педагогічні погляди В. Ратке. Педагогіка Я. А. Коменського. Шкільна освіта Англії. Емпірико-сенсуалістична концепція виховання та освіти. Д. Локка. («Думки про виховання»). Соціально-педагогічні погляди Ж. Ж. Руссо. Педагогічний трактат «Еміль, або про виховання»)].

2. Школа та педагогічна думка України та Росії XVIII століття. (Петровські реформи. Педагогічна діяльність В. Татищева, Л. Магницького, В. Бєцького, М. Ломоносова,

Ф. Янковича. Статут головних та малих народних училищ (1786р.). Освіта та педагогічна думка України в період розпаду феодалізму та зародження капіталістичних відносин (II половина XVII-XVIII століття). Педагогічна діяльність і погляди українських просвітителів Ф. Прокоповича, Г. Сковороди, Ф. Козельського. Ф. Прокопович про своєчасне систематичне і доступне навчання).

3. Школа та педагогічна думка країн Західної Європи (до 90 років XIX століття). Педагогічні ідеї та діяльність І. Песталоцці. Песталоцціанство в Германії (Ф. Дістервег). Філософсько-психологічна концепція Ф. Гербарна. Педагогічні дослідження та погляди Роберта Оуена.

4. Стан школи, освіти та педагогічної думки України у складі Російської держави (до 90 років XIX століття). Системи початкової, середньої освіти. Статути навчальних закладів. Реформи 60-тих років. Ідея загальнолюдського виховання, загальної і професійної освіти М.І.Пирогова. Педагогічна теорія К. Д. Ушинського. Шкільні реформи 60-70 років XIX ст.

5. Зарубіжна школа та педагогіка кінця XIX початку XX століття основні представники реформаторської педагогіки.

6. Шкільна практика і педагогічна думка кінця XIX початку XX століття. Стан початкової і середньої школи України та Росії. Проблеми української національної школи. Шкільні справи у часи пролетарських революцій.

7. Школа і освіта за часів радянського будівництва. Революційні перетворення у галузі освіти. Життя та педагогічна діяльність А. С. Макаренка.

8. Школа та педагогіка Західної Європи (1918-39р.р.) (У. Кілпатрік, Х. Паркхерст, Р. Штейнер, Петерсон).

Змістовий модуль IV.

ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВІТНЬОГО ЧАСУ

1. Школа та педагогіка новітнього часу

Радянська школа і педагогіка у післявоєнний період

Побудова національної школи та педагогічної науки незалежної суверенної України. Регіональні і загальнодержавна концепція національної школи. Стандарти освіти.

Зарубіжна сучасна школа та педагогіка

Вища освіта і Болонський процес.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЇХ ПІДГОТОВКИ

Змістовий модуль I. ВСТУП. ПЕРВІСНЕ ТА РАБОВЛАСНИЦЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

1. Предмет, завдання, методологічні основи курсу «Історія педагогіки». Виникнення виховання у первісному суспільстві.

Мета: Ознайомлення студентів з організаційними формами роботи в курсі «Історія педагогіки» та основними категоріями і структурою дисциплін, а також особливостями виховання у первісному суспільстві.

Завдання

1. Поясніть філософські закони крізь призму історико-педагогічних явищ.
2. Підберіть газетну статтю різних років, яка б підтвердила важливість та актуальність вивчення історії педагогіки.
3. Випишіть особливості виховання у країнах давнього Сходу.

Питання для обговорення

1. Предмет та завдання. Методологічні основи. Структура курсу.
2. Виникнення виховання, його становлення як цілеспрямованого процесу:
3. Виховання та навчання у давніх цивілізаціях Сходу.

Література

1. История педагогики. Часть 1 / Под ред. А. И. Пискунова (с. 4-50).
2. Константинов Н. А. История педагогики: [учеб. пособ.] / Н. А. Константинов, Е. Н. Мединский, М. Ф. Шабаева. – М.: Педагогика, 1982.
3. Левківський М. В., Микитюк О. М. Історія педа-

4. Конспект.

Методичні вказівки

Для того, щоб розпочати вивчення історії педагогіки як наукової дисципліни педагогічного циклу необхідно ознайомитися з основними категоріями та структурою курсу. Важливо усвідомити традиції і концепції виникнення виховання у різних підходах авторів [1, с.4-5]. Суттєве значення для сприйняття матеріалу мають практичні завдання, які вирішуються в курсі історії педагогіки [1, с.6-7]. Творчий характер у завданні носить перше питання. Як відомо, філософія є методологічною основою курсу, тому необхідно навчитися доводити та пояснювати філософські закони (зв'язок виховання, освіти, навчання з життям; взаємопроникнення наук як закон діалектики та інші) крізь призму історичних явищ.

Важливим є ознайомлення з особливостями виникнення виховання як цілеспрямованого процесу у первісному суспільстві [1, с.13-27].

Зверніть увагу на динаміку прийомів виховної практичної діяльності у дородовому та родовому суспільстві.

2. Виховання та освіта в античному світі.

Мета: Ознайомитись з особливостями системи виховання античного світу, з першими науковими розробками філософів V віку до н.е. та методичними розробками римського філософа М. Квінтіліана.

Завдання:

1. Складіть термінологічний словник, щодо спартанської та афінської систем виховання.
2. Випишіть та проаналізуйте «Фрагменти про виховання» Демокріта
3. Складіть план роботи Аристотеля «Політика» [1, с. 39-47].

4. Вишишіть методичні особливості книги М. Ф. Квінтіліана «Виховання оратора» [1, с. 52-61].

5. Прочитайте «Про спартанське виховання» Плутарха [1, с. 9-11].

6. Зробіть висновки, прочитавши уривок із «Спогадів про Сократа» [1, с.13-16].

Питання для обговорення

1. Спартанська та афінська системи виховання.
2. Елементи педагогічних теорій в Давній Греції (Демокріт, Сократ, Платон, Аристотель).
3. Виховання, освіта та педагогічна думка в Стародавньому Римі.

Література

1. Хрестоматія по історії педагогіки Т. 1. Античний мир. Середні віки / Сवादковський І. Ф. – М., 1938.

2. Жураковський Г.В. Очерки по історії античної педагогіки / Г. В. Жураковський. – М.: Учпедгиз, 1940.

3. Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки. – М.: Просвещеніє, 1971.

4. Константинов Н. А. Історія педагогіки: [учеб. посіб.] / Н. А. Константинов, Е. Н. Медінський, М. Ф. Шабаєва. – М.: Педагогіка, 1982.

5. Історія педагогіки. Частина 1 / Під ред. А. І. Пискунова. – М., 1998.

Методичні вказівки

З історією педагогіки у рабовласницькому суспільстві ви ознайомитесь, прочитавши про розвиток школи та педагогічної думки в умовах егейської культури давньої Греції та Римі. Особливу увагу зверніть на культурний розвиток архаїчної Греції (IX- VIII в.в. до н.е.) (Пискунов А. І. Історія педагогіки, Ч. I, розділ III). Розібратись у вихованні та педагогічній думці Давньої Греції допоможе цей розділ (С.54-70) або підручник «Історія педагогіки» (під ред. М. Константинова, Є. Медінського, М. Шабаєвої), Працюючи над текс-

том, складіть термінологічний словник щодо спартанської та афінської систем виховання, що сприятиме категоріально засвоїти матеріал. Зверніть увагу на питаннях, зазначених у програмі. Оформіть таблицю, де наочно буде представлено систему шкіл в Афінах (граматиста, кіфариста, палестра, ефебія, гімназія, кінокарт та інші).

Для більш поглибленого засвоєння давньогрецької педагогічної культури треба звернутись до «Хрестоматії з історії зарубіжної педагогіки» А. І. Піскунова та «Хрестоматії з історії педагогіки. Т.1. Античний світ. Середні віки» І. Свадковського, де зібрані уривки з творів видатних філософів Сократа, Платона, Аристотеля, Демокріта, Плутарха. Опрацювати цей матеріал треба за практичними вказівками завдання плану семінарського заняття № 2. Цього ж порядку треба дотримуватись під час вивчення історії педагогіки Давнього Риму: спочатку за підручниками (5, розділ 3, с. 79-94) та (4, розділ 2, с. 17-19) прочитайте про основні типи шкіл та завдання виховання, потім ознайомтесь з педагогічною думкою Давнього Риму, проаналізуйте уривки з твору римського ритора М. Квінтіліана «Про виховання оратора», де розповідається про організацію та методику навчання, про вимоги до вчителя.

Змістовий модуль II.

ВИХОВНА ШКОЛА І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА В СЕРЕДНІ ВІКИ ТА ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ

1. Виховання, школа і педагогічна думка Західної Європи в середні віки та епоху Відродження

Мета: Ознайомитись з особливостями педагогічної культури епохи Середньовіччя.

Завдання:

1. Наведіть картину монастирської школи X ст. (Хрестоматія за редакцією М. Свадковського, 1938, с. 68-69).
2. Поясніть сутність катехізичного методу навчання

(М. Сवादковський, с.70-71).

3. Зробіть аналіз опису шкіл середньовіччя та програми навчання в них (М. Сवादковський, с. 74-83).

4. Підготуйте твір-мініатюру «Педагогічні ідеали та школи епохи Відродження» (М. Сवादковський, с. 98-106).

5. Порівняйте стару та нову освіту, описану в книзі Ф. Рабле «Гаргантюа та Пантагрюель» (с. 107-116).

6. Ознайомтесь з творами М. Монтеня «Опыты» та Т. Мора «Утопия», Т. Кампанелли «Город солнца» (конспект).

Питання для обговорення.

1. Шкільний устрій Середньовіччя.
2. Педагогічна думка та школа епохи Відродження.
3. Система виховання іезуїтів.

Література:

1. Джуринський А. Історія педагогіки / А. Джуринський. – К., 1999.

2. Джуринський А. Історія педагогіки давнього та середнього світу / А. Джуринський. – К., 1999.

3. Константинов Н. А. История педагогики: [учеб. пособ.] / Н. А. Константинов, Е. Н. Мединский, М. Ф. Шабаева. – М : Педагогика, 1982. (с. 15-19).

4. Хрестоматія з історії педагогіки / М. Сवादковський. – К., 1938 (с. 62-169).

5. Хрестоматія з історії зарубіжної педагогіки / А. І. Піскунов. – К., 1971. (с.48-86).

6. История педагогики. Часть 1 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998. (с.122-140).

Методичні вказівки

Під час вивчення теми за підручниками [6 (розділ 5), с. 22 - 140], [3, с.19-27] рекомендуємо для кращого засвоєння матеріалу виписати типи шкіл, часи їх виникнення та назви університетів. Шкільний устрій Середньовіччя неможливо усвідомити без аналізу опису шкіл та програм навчання в них [4, с.74-83] також наведення картини монастирської школи X

ст. [4, с. 68-69]. Важливим є трактовка сутності катехізичного методу навчання [4, с. 70-71]. Для майбутнього вчителя творчу активність формує написання твору-мініатюри «Педагогічні ідеали та школи епохи Відродження» [4, с. 98-106].

Особливу увагу необхідно звернути на епоху Відродження.

Ознайомтесь з творами М. Монтеня «Опытъ», Т. Мора «Утопия», Т. Кампанелли «Город солнца» [5, с. 55-76]. Випишіть особливості старої та нової освіти в книзі Ф. Рабле. «Гаргантюа та Пантагрюель» [4, с. 107-116]. Важливим історичним фактом XV-XVI віків є поява Реформації Англія, Чехія, Германія, Голландія).

На противагу цьому напряму з'являється Контрреформація, з якою пов'язана система виховання іезуїтів [2, с. 159-162].

2. Виховання, школа та педагогічна думка в дофеодальний та феодальний періоди

Мета: Визначити особливості вітчизняної педагогічної культури в дофеодальний та феодальний періоди

Завдання:

1. Зробіть виписки із скарбниці народної педагогіки у книзі «Антологія пед. мысли УСС» (с. 31-50).
2. Виділіть основні «назидання» князя Володимира Мономаха в «Поучениях Владимира Мономаха детям» (Хрестом. з історії школи і педагогіки в Росії, (с. 15-18.)
3. Вивчити розділ «Памятники письменности восточных славян» в «Антологии пед. мысли Укр. ССР» (с. 51-54, с. 56-59).
4. Вивчити та зробити цитатні виписки із твору «Домострой». (Хрестоматія з історії школи та педагогіки в Росії, с. 27-30)
5. Ознайомитися з Уставом Львівської братської школи. Виписати цінні напрямки в організації освіти (с. 30-34).

Питання для обговорення:

1. Виховання та навчання у давніх слов'ян.
2. Зародження та розвиток шкільної освіти в Київській Русі.

- виникнення писемності та школи;
- Київська школа книжного навчання;
- монастирські школи;
- школи грамоти.

3. Педагогічна думка Київської Русі.

4. Освіта на Україні. Братські школи та їх особливості.

5. Педагогічна думка у феодальний період.

Література:

1. Антология педагогической мысли Укр.ССР / М. Я. Кондаков. – М.: Педагогика, 1988.

2. Бабишин С. Д. Початкова школа на Україні з давніх часів до кінця XVII ст. / С. Д. Бабишин // Початкова школа. – 1991 – №2.

3. Джурицкий А. Н. История педагогики древнего и среднего мира / А. Н. Джурицкий. – М., 1999.

4. История Русов или Малой России / Сочинения Георгия Коницкого. – К.: Дзвін, 1991.

5. История педагогики. Часть 1 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998.

6. Константинов Н. А. История педагогики: [учеб. пособ.] / Н. А. Константинов, Е. Н. Мединский, М. Ф. Шабаева. – М.: Педагогика, 1982.

7. Розвиток народної освіти і пед. думка на Україні. Нариси / Н. Д. Ярмаченко. – К.: Рад. шк., 1991.

8. Очерки истории школы и педагог. мысли народов СССР с древних времен до конца XVII в. / Э. Д. Днепров. – М., Педагогика, 1989.

9. Хрестоматия по истории школы и педагогики в России / Под. ред. Ш. И. Ганелина. – М., Просвещение, 1974.

Методичні вказівки

Знайомство з важливою темою стосовно джерел вітчизняної педагогічної культури треба розпочати з виховання та навчання у східних слов'ян [8, с. 8-11; 3, с. 83-88]. Звернути увагу на скарби народної педагогіки у книзі «Антологія педагогічної думки УРСР» [1, с. 31-50], на появу християнства.

Історія виникнення писемності й школи по-різному висвітлюється вітчизняними і зарубіжними дослідниками. Ознайомитись з доказами існування писемності до 988 р. ви зможете у розділах [7, с. 11-20; 6, с.142-144; 3, с.181-198]. Тут описано: Київську школу книжного навчання; монастирські та школи грамоти.

Народними педагогічними ідеями були пройняті фольклорна обрядовість, побутові традиції, звичаї. Отже, педагогічна думка Київської Русі складалася з офіційних концепцій і народних педагогічних поглядів. Важливим тут є знайомство з основними «Повчаннями князя Володимира Мономаха дітям» [9, с. 15-18]. Розглянути внесок Іларіона, літописця Нестора та інше.

Шкільна освіта XIII ст. була як і держава в стані феодальної роздробленості. Для періоду XIV - середини XVI ст. характерне значне подолання феодальної роздробленості з одного боку, і перебування південно-західних земель України у складі Польщі, Литви, Угорщини і Молдавії, посилення феодального і релігійного гніту, з іншого боку.

Іезуїти розгорнули на території України широку освітянську діяльність. Певний вплив на формування її мала епоха Відродження, яка народила гуманізм і Реформацію. З цим пов'язане заснування Острозької школи (1576 р.), Львівської братської школи та Києво-Могилянської колегії (1632 р.), як шкіл підвищеного типу. Про це ви прочитайте у підручниках [3, с. 203-206; 6, с. 148-151; 7, розділ II, с. 32-51].

Щоб зрозуміти особливості братських шкіл, треба ознайомитися з Уставом Львівської школи. Виписати цінні спрямування в її організації [9, с.30-34].

Особливе значення у вивченні цього розділу мають статuti, підручники та навчальні посібники як педагогічні пам'ятки XVI - XVII ст. (7, розділ II С. 51-56). Завершуючи вивчення теми, окресліть напрями розвитку вітчизняної педагогічної думки (Є. Славінецький, С. Полоцький). Проаналізуйте погляди І. Борецького, Г. Смотрицького., С. Зизанія та ін. [7, розділ II, С.58-72].

**Змістовий модуль III.
ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВОГО ЧАСУ
(XVII-XX СТОЛІТТЯ)**

Тема: Я. А. Коменський – засновник педагогіки.

Мета: Навчити студентів працювати з історико-педагогічною літературою, виділяти та аналізувати педагогічні ідеї Я. Коменського на основі текстуального вивчення окремих розділів «Великої дидактики».

Завдання:

1. Скласти за «Великою дидактикою» план переказу Вступу, короткий конспект XXVIII, XXIX.
2. Вивчити 4, 9, 12 розділи «Материнської школи».
3. Виписати в таблицю дидактичні принципи і висловлювання Я. Коменського, що сформульовані в XVI-XVIII розділах «Великої дидактики», про кожний із принципів:

Дидактичний принцип	Висловлювання Коменського

Питання для обговорення:

1. Життя та педагогічна діяльність Я. Коменського.
2. Мета виховання. Метод виховання та навчання за Я. Коменським.
3. Трагування Я. Коменським принципу природовідповідності.
4. Моральне виховання за Я. А. Коменським.

Джерела:

1. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения. – М.: Просвещение, 1982. – Т.1.
2. Коменский Я. А. Мир чувственных вещей в картинках // там же. – Т.2.

Література:

1. Альт Р. Прогрессивный характер педагогики Я. Коменского / Р. Альт. – М., 1959.
2. История педагогики. Часть 1 / Под ред. А. И. Пискунова.

– М., 1998.

3. Джибладзе Г. Н. Философия Я. Коменского / Г. Н. Джибладзе. – М., 1982.

4. Красновский А. Ян Амос Коменский / А. Красновский. – М., 1953.

5. Костянтинов Н. А. История педагогики: [учеб. пособ.] / Н. А. Константинов, Е. Н. Мединский, М. Ф. Шабаева. – М.: Педагогика, 1982. (с.27-39).

6. Левківський М. В. Історія педагогіки: [підруч.] / М. В. Левківський. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.

7. Лордкипанидзе Д. Ян Амос Коменский / Д. Лордкипанидзе. – М., 1970.

8. Митюрлов Б. Н. Педагогические идеи Яна Амоса Коменского на Украине / Б. Н. Митюрлов. – К., 1971.

9. Смоляницкий С. В. 3 века Яна Амоса Коменского С. В. Смоляницкий. – М., 1967.

9. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики // Сост. А. И. Пискунов. – М.: Просвещение, 1981.

Теми рефератів та творчих завдань:

1. Написати реферат на тему: «Ян Коменський та ми».
2. Розробити програму екскурсії «Педагогічна книга Я. Коменського».

Методичні вказівки

«Коменський – загальнолюдське явище», – писав Д. О. Лордкипанидзе. Його вплив на розвиток педагогічної думки неможливо переоцінити, спадщина Коменського невичерпна; немає жодної педагогічної думки, яка б ним не була розглянута.

Зрозуміти спадщину творчості Коменського допоможе вивчення його класичної праці «Велика дидактика». Спочатку рекомендуємо ознайомитись з життям та діяльністю видатного чеського педагога за підручником [5, 27-29], [5а, с.39-78] а далі скласти план переказу вступу та конспект 28, 29 розділів.

Я. Коменський постійно знаходився у пошуках зако-

номірностей педагогічних явищ, тому він пропонує принципи природовідповідності всіх педагогічних засобів. Цією думкою охоплена вся його педагогічна теорія, а особливо дидактика.

Важливою аналітичною справою є оформлення порівняльної таблиці сучасних дидактичних принципів та висловлювань Я. Коменського [9, с. 111-130]. Особливу увагу приділіть вивченню дидактичних поглядів Коменського. Вперше він розкрив сутність дидактичних принципів, таких як наочність («золоте правило дидактики»), свідомість та активність навчання, поступовість та систематичність набуття знань, міцність засвоєння знань та навичок).

Вперше в історії педагогіки Я. Коменський розробив принципи побудови системи шкільної освіти, виходячи з вікової періодизації, необхідно знати її ланки, а також зміст освіти на кожній ступені. Для вчителя початкових класів особливий інтерес представляє програма школи початкового навчання, тому рекомендуємо більш детально опрацювати розділ XXIX «Великої дидактики» – «Ідея школи рідної мови». Порівняйте початкову освіту у Коменського із змістом освіти у сучасній початковій школі.

Однією з видатних робіт педагога є розробка класно-урочної системи навчання.

Педагогіка Я. Коменського охоплена думкою виховання людяності. Методика морального виховання розписана Я. Коменським у розділі XXIII, який має назву «Метод морального виховання», законспекуйте.

Тема: Педагогічні погляди англійських та французьких просвітителів.

Мета: Навчити студентів працювати з історико-педагогічною літературою та аналізувати її.

Завдання:

1. Скласти із «Мысли о воспитании» Д. Локка план переказу §64, §72, § 73, §110, §128; зробити цитатні виписки, чому навчати джентльмена §147, 160, 162,163,178, 179, 180, 187, 201, 202, 204, 206, 209, 210,211.

2. Скласти план переказу книги Ж.Ж. Руссо «Еміль или о воспитании», зробити короткий конспект другого розділу.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика діяльності і світогляду Д. Локка.

2. Мета і засоби виховання за Д. Локком.

3. Програма виховання та навчання джентльмена.

4. Ж. Ж. Руссо і його соціальні погляди,

5. Провідні ідеї педагогічної системи Ж. Ж. Руссо.

6. Порівняльна характеристика поглядів Гельвеція та Дідро.

Література

1. Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки // Сост. и автор введных статей А.И. Пискунов, 2-е изд. – М, 1981.

2. История педагогика. Часть 2 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998.

3. Константинов Н. А. История педагогика: [учеб. пособ.] / Н. А. Константинов, Е. Н. Мединский, М. Ф. Шабаева. – М.: Педагогика, 1982.

Теми рефератів та творчих завдань

1. Скласти діалог з теми: Ж. Ж. Руссо та Я. А. Коменський про покарання.

2. Традиції Д. Локка в системі виховання Англії.

3. Скласти рецензію на роботу Д. Локка «Мысли о воспитании» та Ж. Ж. Руссо «Еміль или о воспитании».

Методичні вказівки

Д. Локк (1632-1704) – видатний англійський філософ і педагог. Він жив у ту історичну епоху, коли в Англії відбулася буржуазна революція (1648), яка була названа компромісом між принцом В. Оранським та буржуазним парламентом (Д. Локк – син класового компромісу).

Під час вивчення теми рекомендуємо прочитати за підручниками загальну характеристику діяльності і світогляду, особливо емпірико-сенсуалістичні погляди

Д. Локка [2, с. 33-39; 3, с. 39-44].

Головним педагогічним твором Д. Локка є «Мисли о воспитании». Прочитавши текст, складіть розгорнутий план переказу §64, §72, §73, § 110, § 128, а також цитатні виписки, чому навчати джентльмена. У кожному розділі «Фізичне», «Моральне», «Розумове», «Трудове виховання» треба відмітити провідні методи виховання. Наприклад, у розділі «Моральне виховання» – методи заохочення, покарання та свідомої дисципліни.

Треба також зазначити основний принцип виховання за Д. Локком – корисність. До видатних просвітників XVIII століття відноситься Ж.-Ж. Руссо (1712-1778 р.р.).

У програму вивчення входить його роман-трактат «Еміль, или о воспитании».

Спочатку за підручниками [3, с. 44-52; 2, с. 41-48] прочитайте матеріал про соціально-політичні, філософські погляди Ж.Ж. Руссо. Ознайомлення з педагогічними поглядами дає можливість проаналізувати «Естественное» та «Свободное» виховання, зробити відповідні виписки.

Законспекуйте основні вікові періоди за Руссо. Після цього можна звернутися до роману. Кожний з чотирьох розділів співвідноситься до певного вікового періоду. Особливо зверніть увагу та складіть короткий конспект другого розділу книги Ж. Ж. Руссо.

Тема: Школа і педагогіка в період розпаду феодалізму та зародження капіталістичних відносин (XVIII - XIX ст. I половина).

Мета: Ознайомитися з реформами XVIII ст., їх особливостями та впливом на розвиток педагогічної думки в Росії і на Україні. Проаналізувати внесок видатних діячів суспільно-політичної думки цього часу.

Завдання:

1. Вивчити реформаторські спрямування в історії XVIII ст., поч. XIX ст. Оформити вивчене в таблицю.

Назва статуту	Рік	Хто розробив	Особливості	Висновки

2. Зробити витяги моральних «поучень» з твору 1717 р. «Юности честное зерцало» в Хрестоматії з історії школи та педагогіки в Росії (с.49-50).

3. Прочитайте «Благодарный Еродий» Г. С. Сковороди в кн. «Антология педагогической мысли УССР» (с.143-151). У чому зв'язок твору з педагогікою.

4. Ознайомитися з рисами педагогічної творчості Л. Магницького (Історія педагогіки, під ред. А. І. Піскунова, Ч.2, с. 66-68).

5. Культурно-політичні орієнтації в ідеології Кирило-Мефодіївського товариства.

Питання для обговорення:

1. Просвітницькі реформи XVIII ст. Статути навчальних закладів 1786, 1804, 1828 р., їх сутність.

2. Просвітня діяльність декабристів.

3. Розвиток школи і педагогічної думки на Україні (Феофан Прокопович, Г. С. Сковорода, Я. П. Козельський).

Література

1. Антология педагогической мысли Украинской ССР / Сост. Н. П. Калиниченко и др. – М.: Педагогика, 1988. – 311 с.

2. История педагогики. Часть 2 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998.

2а. Левківський М. В. Історія педагогіки: [підруч.] / М. В. Левківський. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.

3. Попович М. Нарис історії культури України. – К.: Артк, 1999. – 728 с.

4. Розвиток народної освіти и педагогічної думки на Україні: Нариси / М. Д. Ярмаченко. – К.: 1991.

5. Хрестоматия по истории школы и педагогики в России: До Великой Октябрьской социалистической революции // Сост. и автор введных очерков С. Г. Егоров. – М., 1986.

Методичні вказівки

Важливим етапом вивчення вітчизняної педагогічної культури є XVII - перша половина XIX століття. Зверніть увагу на реформаторські спрямування цього періоду (1786, 1804, 1828р.). Проаналізуйте їх особливості, динаміку та вплив на політичний та соціальний розвиток [5, с.72 -76; 102-105; 116-117.].

Починати вивчення краще з петровських реформ, піднесення Києво-Могилянської академії [3, с.248-249], [2а, с.159-163] та поглядів діячів цього періоду Ф. Прокоповича [3, с.254-258], [2а, с. 174-177], Г. Сковороди [3, с.284-289], [2а,с.179-186] та Л. Магницького [4,с.78-79,86-88]. Особливе місце у просвітництві XIX століття посідає діяльність декабристів та поміщицькі маєтки як елемент культурного ландшафту [3, с.3 13-315].

Найбільш чітко культурно-політичні орієнтації Українського руху середини XIX століття формуються в ідеології «Кирило-Мефодієвського товариства» [3, с. 336-343], лідером якого був М. І. Костомаров (1817-1885), [2а, с.209-211].

Тема: Педагогічна теорія І. Г. Песталоцці.

Мета: Навчитись працювати з історико-педагогічною літературою, виділяти та аналізувати педагогічні ідеї І. Г. Песталоцці.

Завдання:

1. Зробити цитатні виписки з теми «Як навчати дітей» (за Песталоцці) із книги «Как Гертруда учит своих детей» (листи 4, 6-10, 12, 13).

2. Перегляньте сторінки в статтях «Лебединая песня», «Как Гертруда учит своих детей» і випишіть визначення мети виховання.

3. Обґрунтуйте теорію елементарної освіти, зробивши цитатні виписки з літератури, що пропонується. Підберіть конкретні матеріали із методики роботи в початковій школі та порівняйте її з основами первинного навчання і частковими методиками, розробленими І. Г. Песталоцці.

Штудія до обговорення:

1. Педагогічна діяльність та соціальні погляди І. Г. Песталоцці.
2. Теорія елементарної освіти І. Г. Песталоцці.
3. Основи первинного навчання і методики початкової освіти.

Теми доповідей:

1. Вчення І. Г. Песталоцці про розумову освіту.
2. Ідея трудового виховання і фізичного розвитку у спадщині І. Г. Песталоцці.
3. Песталоцці про зміст і методи морального виховання.

Література:

1. Песталоцци И. Г. Как Гертруда учит своих детей / И. Г. Песталоцци // Изб. Пед. соч. – М., 1981. – Т.1.
2. Песталоцци И. Г. Памятная записка парижским друзьям о сущности и цели метода // там же.
3. Песталоцци И. Г. Лебединая песня / И. Г. Песталоцци // Изб. пед. соч. В 2-х т. – М., 1981. – Т.2.
4. Ротенберг В. Л., Кларин В. М. Педагогическое наследие И. Г. Песталоцци // Песталоцци И. Г. Избр. пед. соч.: В 2т. – М., 1981. – Т.1.
5. Константинов Н. А. История педагогики: [учеб. пособ.] / Н. А. Константинов, Е. Н. Мединский, М. Ф. Шабаева. – М.: Педагогика, 1982.
6. История педагогики. Часть 1 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998.
7. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики // Сост. и автор вводных статей А.И. Пискунов, 2-е изд. – М., 1981.
8. Левківський М. В. Історія педагогіки: [підруч.] / М. В. Левківський. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.

Методичні вказівки

Йоган Генріх Песталоцці (1746-1827) – швейцарський педагог демократ, один з засновників дидактики початкового навчання. Знайомство з темою починається з вивчення за

підручником етапів його життя та діяльності: Нейгофський період (1774-1780), вісімнадцятирічний період літературної діяльності (1780 –1798), організація притулку у Станці (1798-1799), робота у Бургдорфі (1800-1804), Івердонський період (1805-1825).

Рекомендуємо спочатку ознайомитися з педагогічними та соціально-політичними поглядами І. Г. Песталоцці за підручником [5, с.64-75], [6, с. 99- 107], [8, с.58-62], звернути увагу на демократичний характер його поглядів. І. Г. Песталоцці мріяв про зміни життя народу. Головним засобом цього шляху повинно бути виховання.

Після цього треба переходити до аналізу творів І. Г. Песталоцці. Найбільш високим для розуміння є теорія елементарної освіти. За двома творами – «Памятная записка парижским друзьям о сущности и цели метода» та «Лебединая песня» складіть тематичний конспект теорії елементарної освіти І. Г. Песталоцці. Основою вашого майбутнього конспекту будуть виписки з підручника [5, 6, 8], визначення Теорії елементарної освіти, її складових частин.

Перечитайте уривок з книги «Лингард и Гертруда», в якій Песталоцці узагальнив, свій досвід виховання [7, с.276-280].

У цих творах автор намітив програму початкового навчання та обґрунтував його методику. Випишіть основні положення теорії початкового навчання.

Тема: Педагогічні погляди німецьких педагогів XIX століття

Мета: Проаналізувати ідеї Гербарта та Дістервега, які мають світове значення, виховувати студентів на високодуховних цінностях минулого.

Завдання:

1. Скласти план «Вступу» книги Ф. Гербарда (Загальна педагогіка виведена з мети виховання» в «Хрестоматии по истории зарубежной педагогике» [с.332-342].

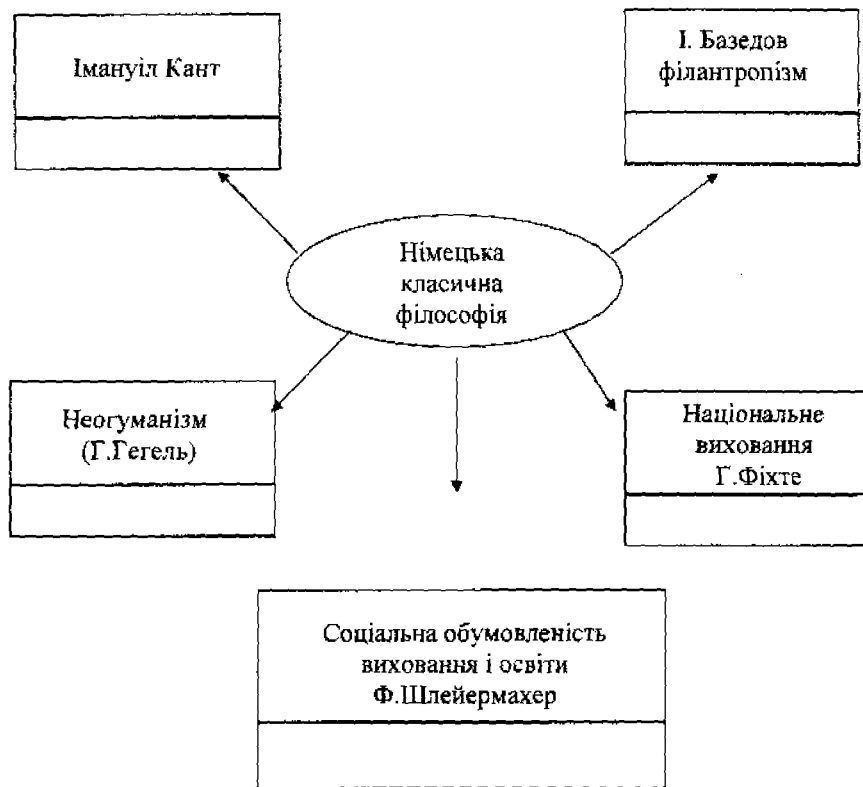
2. Опрацювати II розділ тієї ж роботи. Підготувати відповіді на запитання розділу [2, с.342-352].

3. Навести приклади, які пояснюють 5 етичних ідей І. Ф. Гербарта («Історія педагогіки» частина II [3, с. 113]).

4. Поясніть ступені навчально-пізнавальної діяльності за Гербартом [3, с.120]. Наведіть приклади.

5. Складіть цитатний план твору Ф. А. Дістервега «Руководство к образованию немецких учителей». Випишіть дидактичні правила Дістервега, сформульовані щодо учня, предмета викладання, умов навчання.

6. Розкрити зміст спрямування: німецька класична філософія [5, с.176-184]. Заповніть схему:

Питання до обговорення:

1. Життя Гербарта та становлення його як вченого зі світовим ім'ям.

2. Етичне обґрунтування мети виховання.

3. Навчання як засіб розвитку всебічного інтересу.

4. Песталоцціанство в Германії (Ф. А. Дістервег).

5. Розвиток шкільної справи в країнах Західної Європи (Кант, Гегель, Фіхте).

Література:

1. Гербарт И. Ф. Избр. педагогические сочинения / Под ред. Вейсберга). – М. 1940.

2. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики / Сост. и автор вводных статей А. И. Пискунов, 2-е изд. – М, 1981.

3. История педагогики. Часть 2 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998.

4. Давыдов В. В. Труды Дистервега и современная педагогика // Педагогика. – 1992. – 1-2. – С.85-89.

5. Джурицкий А. Н. Педагогика: История педагогических идей: [учеб. пособ.]. – М., 2000. – 352 с.

Методичні вказівки

Йоган Фрідріх Гербарт (1776-1841) – видатний німецький філософ, психолог, педагог. Спираючись на здобутки свого часу він обґрунтував педагогіку як самостійну науку, при цьому вважаючи, що етика вказує мету виховання, психологія – засоби. З педагогічною діяльністю та поглядами І.Гербарта ознайомтесь за підручником [1, 3]. Щоб розібратися у складній системі його поглядів рекомендуємо прочитати «Загальну педагогіку, виведену з мети виховання» [2]. Зверніть увагу на складання плану «Вступу», а також проробити її розділ тієї ж роботи. Важливим і дуже необхідним буде пояснення 5 етичних ідей Гербарта та ступеней навчально-пізнавальної діяльності [3, с.113., с.120].

Фрідріх Адольф Дістервег (1790-1866) – видатний німецький педагог-демократ, послідовник ідей І. Г. Песталоцці. Після ознайомлення з життєвим шляхом та діяльністю А. Дістервега, починайте вивчати найбільш відомий твір «Руководство к образованию немецких учителей», складений у співавторстві з іншими учителями-песталоцціанцями. Спочатку прочитайте твір. Неважко помітити, що «Руководство...» складається з чітко сформульованих дидактичних правил,

які згруповані у чотирьох розділах:

1. Правила навчання щодо учня, суб'єкта;
2. Правила навчання щодо навчального матеріалу, об'єкту;
3. Правила навчання відповідно зовнішніх умов, часу, місця, положення;
4. Правила навчання щодо вчителя.

Зверніть увагу на ті дидактичні правила, в яких сформульовані основи дидактики розвивального навчання, а також ідеї загальнолюдського виховання.

Проаналізуйте текст твору та відмітьте розділи, де розкриті основні педагогічні принципи: природовідповідність, культуровідповідність, самодіяльність. Найдіть також правила, в яких Дістервег проявляє себе як послідовник ідей Я. Коменського, І. Песталоцці.

Подумайте над тим, які положення дидактичних розробок А. Дістервега важливі та актуальні для вас, як для майбутнього вчителя, які поради допоможуть вам у самоосвіті.

Тема: Педагогічна система К. Д. Ушинського

Мета: Ознайомитися з внеском К. Д. Ушинського у дидактичну теорію, розкрити принцип народності; репрезентувати Ушинського як засновника педагогіки і на основі аналізу його педагогічних праць розкрити основні педагогічні ідеї.

Завдання:

1. Розкрити смисл назви статті «Труд в его психическом и воспитательном значении».

2. Скласти план статті «О пользе педагогической литературы» та поясните тези про зв'язок педагогічної теорії й практики.

3. У статті «О народности в общественном воспитании» знайди відповідь на запитання: Що становлять основи народності? Яке місце відводить К. Д. Ушинський характеру людини в суспільному вихованні? Чи можна і як використовувати досвід виховання іншого народу?

4. Заповніть таблицю:

Визначення народності в суспільному вихованні	Риси народності в суспільному вихованні
---	---

Питання до обговорення:

1. Життя, педагогічна діяльність і світогляд К. Д. Ушинського.
2. Трагування К. Д. Ушинського принципу народності виховання.
3. Ушинський про роль праці у вихованні.
4. Дидактика початкового навчання.

Першоджерела:

1. Ушинський К. Д. О пользе педагогической литературы. Родное слово. Труд в его психическом и воспитательном значении // Хрестоматия по истории школы и педагогики в России / Сост С. Ф. Егоров. – М. (с.245-257, 295-305).
2. Ушинський К. Д. Про народність у громадянському вихованні / Костянтин Дмитрович Ушинський // Вибр. пед. твори. – К., 1983. – Т. I.
3. Ушинский К. Д. Родное слово: Книга для учащихся / Костянтин Дмитрович Ушинський // Избр. пед. соч. В. 2-х т. – М., 1974. – Т.2.

Література:

1. Исаев Л. А. Дидактические взгляды К. Д. Ушинского и современная теория обучения // Сов. пед. – 1984. – №2.
2. Гончаров Н. К. Педагогическая система К. Д. Ушинского. – М., 1974.
3. Лордкипанидзе Д. О. Педагогические учения К. Д. Ушинского. – М., 1974.
4. Романовский Д. О., Барсук И. Я. Жизнь во имя будущего. – К., 1974.
5. Константинов Н. А. История педагогики: [учеб. пособ.] / Н. А. Константинов, Е. Н. Мединский, М. Ф. Шабаева. – М.: Педагогика, 1982.
6. Хрестоматия по истории школы и педагогики в России: До Великой Октябрьской социалистической революции // Сост. и автор вводных очерков С. Г. Егоров. – М., 1986.
7. Левківський М. В. Історія педагогіки: [шідруч.] / М. В. Левківський. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.

Методичні вказівки

В історії розвитку теорії та практики освіти значне місце займає діяльність К. Д. Ушинського (1824-1870). Щоб розібратися в усіх складних педагогічних думках видатного вітчизняного педагога рекомендуємо ознайомитись за підручником [5, с. 215-219] [7, с. 214-224] з життям та його педагогічною діяльністю. Роботу з першоджерелами краще розпочати з вивчення статті «Труд в его психическом и воспитательном значении». Зверніть увагу на головні ідеї автора: мета виховання є підготовка до вільної творчої праці; праця – необхідна умова гармонійного розвитку людини; основні вимоги до організації фізичної та розумової праці. Все це дає можливість розкрити сутність назви статті.

У такому ж аспекті вивчайте інші твори «О пользе педагогической литературы», «О народности в общественном воспитании». У завданнях до семінарського заняття сформульовані запитання та таблиці, що допоможуть розібратися у змісті статей.

Особливу увагу треба приділити роботі «Родное слово. Книга для учащихся». В ній К. Д. Ушинський розглядає різні питання дидактики початкового навчання. Прочитавши роботу, законспекуйте ті розділи, які будуть для вас найбільш цікавими. Подумайте, які ідеї та вказівки К. Д. Ушинського про початкове навчання ви використали б у своїй практиці.

Тема: Педагогічна думка на Україні в XIX – поч. XX ст.

Мета: Ознайомити з освітніми тенденціями та реформаторськими течіями XIX ст., як вони впливають на хід педагогічного становлення України.

Завдання:

1. Вивчіть реформаторські течії в історії педагогіки (кінець XIX-поч. XX ст.). Оформіть вивчене в таблицю:

Назва уставу	Рік	Хто розробив	Особливості	Висновки

2. Зробіть виписки із книги «Розвиток народної освіти та педагогічної думки на Україні» (с. 242-247), які підтверджують вклад Т. Г. Шевченка в розвиток народної освіти і культури.

3. Розкрийте сутність ідеї загальнолюдського виховання в статті Н. І. Пирогова «Вопросы жизни» / Хрестоматия по истории школы и педагогики. (с.150-166).

4. Опрацюйте матеріал «Вплив літературно-педагогічних ідей Л. Короленка, Л. Українки, І. Франка».

Питання до обговорення:

1. Особливості просвітньої діяльності на Україні в період розпаду та кризи феодально-кріпосницької системи і розвитку капіталізму [с. 2, 127-159].

2. Життя та педагогічна діяльність Н. І. Пирогова [6, с. 227-230].

3. Недільні школи на Україні. Недільні школи Х. Д. Алчевської [6, с. 232-233].

4. Н. А. Корф та його діяльність на Херсонщині [6, с. 230-231].

Література:

1. Антология педагогической мысли Украинской ССР / Сост. Н. П. Калининченко и др. – М.: Педагогика, 1988. – 311 с.

2. Грабовский П. А. Кое-что об образовании на Украине // Антология педагогической мысли УССР. – М.: Педагогика, 1988 (с. 219-221).

3. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні. Нариси // М. Д. Ярмаченко. – К.: Рад. шк., 1991.

4. Хрестоматия по истории школы и педагогики в России: До Великой Октябрьской социалистической революции // Сост. и автор ввдных очерков С. Г. Егоров. – М., 1986.

5. Материалы государственного областного архива.

6. Левківський М. В. Історія педагогіки: [підруч.] / М. В. Левківський. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.

Методичні вказівки

Під час вивчення теми «Педагогічна думка України XIX-поч. XX століття» треба загострити увагу на реформаторських течіях (1804, 1828, 1861, 1864, 1874 рр.) та узагальнити їх у таблиці. Порівняти особливості та динаміку їх впливу на соціально-політичні події [1, с.127-159]. Зверніть увагу на стан початкової школи України, русифікацію. Проблеми української національної школи та мов викладання висвітлювались у творчості просвітників І. Франка, Лесі Українки, І. Котляревського [3, с.256-262; 265-268] Саме в цей час проти самодержавства і кріпосництва за Україну виступив Т. Г. Шевченко [1, 163-165]. Щоб ознайомитись з внеском видатного пісняра України треба зробити виписки з книги «Розвиток народної освіти та педагогічної думки на Україні» [3, с. 242-247] Серед представників ліберальнобуржуазного напрямку визначне місце належить Миколі Івановичу Пирогову. Зверніть увагу на сутність ідеї загальнонародського виховання в статті «Питання життя» [4, с. 150-166]. Безумовно, повноту сприйняття внеску М. Пирогова у педагогіку розкриє життя та педагогічна діяльність цього вченого [1, с. 177-185].

Видатною подією цього часу була діяльність Х. Д. Алчевської у створінні недільних шкіл [1, с. 255-269]. Херсонська губернія, а особливо херсонські вчителі, отримували додаткові методичні поради та знайомились з уроками на з'їздах, які проводив видатний методист М. О. Корф (1771, 1778 р.) [1, 186-192]. Зверніть увагу на архівні матеріали.

Тема: Розвиток педагогічної науки та освіти на Україні після революції 1917 р. Педагогічна діяльність А. С. Макаренка.

Мета: Ознайомити студентів з особливостями освітніх процесів у тяжкі роки після революційного періоду, навчити аналізувати ідеї А. С. Макаренка, виділити напрямки його діяльності.

Завдання:

1. Ознайомитись з принципами та напрямками рефор-

мацій після Жовтневої революції 1917 р. (Хрестоматія з історії радянської школи і педагогіки) // Під ред. Алексеєва. – М.: Просвещение, 1972, с. 63-69, 71-81); та кодексом законів о народном просвещении УССР Антология педагогической мысли УССР, с. 310-314).

2. Доведіть, як сучасне трактування мети виховання збігається з думкою А. С. Макаренка. Опрацюйте твір «Мета виховання» (Соч.: В. 7-т. - М., 1958., – т.5, с. 325-337).

3. Заповніть таблицю, використовуючи «Лекції про виховання дітей» (т. 4, 341-347).

Особливості сімейного виховання за А.С. Макаренком	Сучасні підходи
--	-----------------

Питання до обговорення:

1. Реформи в освіті України після революції.
2. Життя та педагогічна діяльність А. С. Макаренка.
3. А. С. Макаренко про основні питання організації колективу.
4. Сімейна педагогіка в працях А. С. Макаренка.

Теми творчих завдань:

1. Я захищаю А. С. Макаренка.
2. Усна рецензія книги Ю. Азарова «Не подніться тебе, старію».
3. А. С. Макаренко у роботі та особистому житті (листи 8-го тому)

Література:

1. Азаров Ю. Не подніться тебе, старик.
2. Антология педагогической мысли Украинской ССР / Сост. Н. П. Калиниченко и др. – М.: Педагогика, 1988. – 311 с.
3. История педагогики. Часть 2 / Под ред. А.И.Пискунова. – М., 1998.
4. Жураковский Г. Е. Педагогические идеи А. С. Макаренко. – М., 1963.
5. Нежинский Н. П. А. С. Макаренко и современная

школа. – К., 1970.

6. Макаренко А. С. Методика организации воспитательного процесса // Соч.: в 7-т. – М. 1958. т. 5. – С. 9-104.

7. Макаренко А. С. Лекции о воспитании детей // Там же. – т. 4.-с. 341-417.

8. Павлова М. П. Педагогическая система Макаренко и современность. – М., 1998.

9. Макаренко А. С. Педагогические сочинения: в 7 т. – М., 1958. – Т. 5.

10. Хрестоматия по истории советской школы и педагогики / Под. ред. Алексеева. – М.: Просвещение, 1972.

Методичні вказівки

Передумовою педагогічної діяльності А. С. Макаренка було прийняття законодавчих актів, з яких треба розпочати вивчення принципів та реформ освіти України після революції [10, с. 63-69, с. 71-81, 2, с. 310-317].

Діяльність видатного педагога А. Макаренка наповнила теорію та практику виховання безліч ідеями, методами та прийомами, значення яких має важливий вплив на педагогіку сьогодення. З діяльністю, а також з його розумінням мети виховання можна ознайомитися, аналізуючи твір «Мета виховання», та підручника [3]. Доведіть, як сучасне трактування мети виховання збігається з думкою А. С. Макаренка.

Центральна ідея системи А. С. Макаренка – вчення про колектив.

Ознайомитися з цим питанням допоможе робота «Методика организации воспитательного процесса» [6, с. 9-104].

Зверніть увагу на завдання пункту 3 та питань обговорення 4, де від студента вимагається проаналізувати аспекти сімейної педагогіки в працях А. Макаренка, використайте для вивчення заповнення таблиці, статтю «Лекції про виховання дітей» [7, с. 341-347], особливо види батьківського авторитету в вихованні.

Майбутньому педагогу обов'язково треба прочитати книги «Педагогическая поэма», «Флаги на банях».

Різні точки «зору на ідеї» А. Макаренка треба усвідомити з сучасних позицій [3, с. 288 – 289].

Тема: Ідеологи та теоретики школи 20-30 років.

Мета: Ознайомити студентів з особливостями організаційно-педагогічної діяльності новаторів школи, народженої Жовтнем.

Завдання:

Скласти, цитатний план передмови до книги «Годы исканий» в «Хрестоматии по истории советской школы и педагогики» (М.: Просвещение, 1972, с. 211-218).

Опрацювати «Педагогические беседы» Т. Г. Лубенця в «Антологии педагогической мысли УССР», с. 324-335.

Питання до обговорення:

1. Шацький С. Т. та організація дослідної роботи в галузі освіти.
2. Внесок П. П. Блонського в початковий період побудови радянської школи.
3. «Зоряний світ дитини» за Л. С. Виготським.
4. Життя та педагогічна творчість С. Х. Чавдарова, Т. Г. Лубенця, В. С. Ващенко, В. І. Масальського.

Теми творчих завдань:

1. Критика педології (за А. С. Макаренком, Л. С. Виготським). Постанова ЦК ВКПб «О педологических извращениях в системе Наркомпроса», 1936).
2. Спілкування С. Т. Шацького з дітьми (за книгою «Бодрая жизнь»).
3. Як П. П. Блонський уявляв собі трудову школу.

Література:

1. Леонтьев А. А. Л. С. Выготский. – М.: Просвещение, 1990.
2. Шацкий С. Т. Работа для будущего // Сост. Фрадкин Ф. А. и др. – М., Просвещение, 1989.
3. Равкин З. И. Творцы й новаторы школы, рожденной

Октябрём. – М.: Просвещение, 1990.

4. Блонский П. Мои воспоминания. – Педагогика, 1971.

5. Монозон Э. И. Становление и развитие советский педагогика. – М.: Просвещение, 1987.

6. Гончаров Н. Г. Очерки по истории советский педагогика // Рад. Школа. – К., 1970.

7. Антология педагогической мысли Украинской ССР / Сост. Н. П. Калиниченко и др. – М.: Педагогика, 1988. – 311 с.

8. Новое педагогическое мышление / Под ред. А. В. Петровского. – М.: Педагогика, 1989. – 280 с.

Змістовий модуль IV. ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Тема: Педагогічна діяльність та літературна спадщина В. О. Сухомлинського.

Мета: Розкрити зміст педагогічної системи В. О. Сухомлинського, витоки його літературної діяльності.

Завдання:

1. Прочитайте книгу В. О. Сухомлинського «Серце віддаю дітям», перекажіть одну з найцікавіших педагогічних ситуацій, описаних у книзі.

2. Випишіть головні знахідки Павлінської школи у книзі «Все починається с учителя» (с. 167-168).

3. Зробіть цитатні виписки з книги С. Соловейчика «Час ученичества». – М., Дитяча література, 1972. (с. 237-250).

Питання до обговорення:

1. Життя та педагогічна діяльність В. О. Сухомлинського.

2. В. О. Сухомлинський про основні завдання початкової школи.

3. Ідея «гуманної педагогика» у школі «радоців» В. Сухомлинського.

4. Формування колективізму у школярів.

Література:

1. Сухомлинский В. А. Избранные произведения: в 5-ти томах. – К.: Рад. школа, 1979. – Т. 1. (с. 7-66)
2. Сухомлинський В. А. Духовний мир школьника. – Т.1, там же (с. 255-298).
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / Василь Олександрович Сухомлинський // Вибр. твори. – К., 1976. – Т. 3.
4. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину / Василь Олександрович Сухомлинський // Вибр. твори. – К., 1976. – Т.2.
5. Богуславский М. В. Радость познания в педагогических трудах и опыте В. А. Сухомлинского // Сов. педагогіка. – 1985. – N 11. – С. 95-101.
6. Цюпа І. Василь Сухомлинський / І. Цюпа. – К., 1973.

Методичні вказівки:

Одним з видатних педагогів неоваторів цього часу був В. О. Сухомлинський. Він створив «гуманну» педагогіку. У своїх книгах ставив проблеми сучасної школи та залишив глибокий слід у педагогіці початкового навчання. Про життя, боротьбу, діяльність повну радощів творчості, розкаже книга І. Цюпи «Василь Сухомлинський».

У книзі «Серце віддаю дітям» ви знайдете відповідь на друге та третє питання семінарського заняття. Зверніть увагу на «школу радощів», на приклади особливого, гуманного підходу до дітей в початкових класах.

Книга «Методика виховання колективу» розкриє четверте питання плану, покаже арсенал педагогічних засобів виховного впливу.

Щоб мати повне уявлення про педагога, людину, письменника, вченого Сухомлинського, треба звернути увагу на додаткові джерела книги, які вказані у 2, 3 завданні плану семінарського заняття.

Тема: Сучасна зарубіжна школа і педагогіка.

Мета: Ознайомити студентів з педагогічними теоріями на основі аналізу педагогічної літератури, навчити студентів виділяти основні напрямки педагогіки різних країн світу.

Завдання:

1. До кожного питання теми зробіть виписки з літератури, що запропонована (4, 5, 6 за вибором).
2. Підібрати для колективного обговорення із періодичної преси, радіотелепередач матеріал з теми заняття.
3. Виділити дискусійні питання, в обговоренні яких зможе взяти участь кожен студент групи.

Питання до обговорення:

1. Педагогіка прагматизму (Д. Д'юї, Кілпатрик та інші). Його мета, принципи, зміст, методи та форми.
2. Психоаналітична педагогіка (Фрейд, Адлер, Фромм, Хорні, Роджерс).
3. Сучасна школа країн Заходу.

Теми рефератів та творчих завдань:

1. Проблема морального виховання в американській школі.
2. Вальдорфська педагогіка.
3. Урок у зарубіжній школі (за матеріалами педагогічної преси).
4. Комп'ютеризація навчального процесу в Японії.

Мета та завдання виховання	Вітчизняна педагогіка	Педагогіка прагматизму, психоаналітична педагогіка
Принципи виховання		
Зміст освіти		
Методи виховання		

Література:

1. Хрестоматія по історії зарубіжної педагогіки //

Сост. и автор вводных статей А. И. Пискунов, 2-е изд. – М., 1981. (с. 490-499).

2. Константинов Н. А. История педагогики: [учеб. пособ.] / Н. А. Константинов, Е. Н. Мединский, М. Ф. Шабаева. – М.: Педагогика, 1982. (с. 127-140).

3. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Бернс. – М.: Прогресс, 1986.

4. Джурицкий А. Н. Реформы зарубежной школы. Надежды и действительность / А. Н. Джурицкий. – М.: Знание, 1989.

5. Роджерс К. К науке о личности / История зарубежной психологии. Тексты. – М.: МГУ, 1986.

6. Шварцман К. А. Философия и воспитание / К. А. Шварцман. – М.: Политиздат, 1989.

Заняття може проходити у формі гри «Засідання клубу зарубіжних педагогів». Група ділиться на декілька мікрогруп, кожна з яких готує детальний аналіз та захист педагогічних поглядів того чи іншого педагога. У ході засідання можуть бути запропоновані творчі завдання «Урок у зарубіжній школі» (країни за вибором мікрогрупи).

Тема: Побудова національної школи та педагогічної науки незалежної Суверенної України

Мета: Ознайомитися та проаналізувати державні освітні документи: стандарти та конституційні статті, концепції про освіту.

Завдання:

1. Складіть план основних структурних компонентів закону «Про освіту» // Рад. школа. – 1991. – № 5 та концепції середньої загальноосвітньої національної школи // Поч. школа. – 1990. – №2.

2. Випишіть статті Конституції України, які позначають місце освітніх напрямків України.

3. Охарактеризуйте документ «Освіта ХХІ століття».

Питання до обговорення:

1. Стратегічні та пріоритетні завдання реформування освіти.
2. Закон України «Про освіту». Національно-демократична школа центр трудового, соціального, економічного і культурного відродження та розвитку суспільства, держави.
3. Стандарти початкової освіти.
4. Побудова нетрадиційних національних навчальних закладів, пошуки нетрадиційних форм навчально-виховної діяльності в них.

Література:

1. Акт проголошення незалежності України // Радянська Україна. – 1991. – № 1. – С. 11-14.
2. Державний стандарт загальної середньої освіти в Україні. – К.: Генеза, 1997.
3. Декларація про державний суверенітет України. – К.: Україна, 1991.
4. Державна національна програма «Освіта». Україна XXI ст. – К.: Райдуга, 1994.
5. Концепція навчання державної мови в школах України // Дивослово. – 1996. – №2.
6. Про освіту: Закон Української РСР // Рад. школа. – 1991. – № 9.
7. Програма виховання і навчання дітей дошкільного віку. – К.: Освіта, 1993.
8. Концепція середньої загальноосвітньої національної школи України // Початкова школа. – 1990. – №2.
9. Конституція України // Урядовий кур'єр. – 1996. – №2 (129-130).
10. Концепція педагогічної освіти України. – К.: МО України, 1991.
11. Україна XXI ст: Державна національна програма «Освіта». – К., 1992.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль І. ВСТУП. ПЕРВІСНЕ ТА РАБОВЛАСНИЦЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

1. Виховання та навчання в давніх цивілізаціях Сходу

Мета: Самостійно опрацювати особливості генезису школи та виховання в Давніх цивілізаціях Сходу. Поповнити історико-культурологічні знання з питань сприймання шкільної справи в різних країнах Сходу.

Питання для опрацювання:

1. Загальне та особливе у вихованні в Давніх цивілізаціях Близького та Далекого Сходу:
 - школи «Дому таблиць» у Месопотамії;
 - школа в Давньому Єгипті;
 - виховання та школа в Давній Індії.
2. Шкільна справа та зародження педагогічної думки в Давньому Китаї (Конфуцій, Сюнь-цзи).

Список рекомендованої літератури:

1. История педагогики. Часть 1 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998. (с. 28-51).
2. Джурицкий А. Н. История педагогики / А. Н. Джурицкий. – М., 1999. (с. 21- 47)

Форма контролю:

Письмово відповісти на наступні запитання - завдання.

1. Розкажіть про основні фактори створення та розвитку перших навчальних закладів у Давніх цивілізаціях Сходу.
2. Простежте еволюцію едубби в Месопотамії .
3. Розкажіть про шкільну справу у Давньому Єгипті.
4. Поясніть відмінні та спільні погляди на виховання та освіти індуїзму та буддизму.
5. З чого складається зміст педагогічних ідей Конфуція та його послідовників?

2. Виховання та освіта в античному світі

Мета: Ознайомитися з особливим типом культури, який створив специфічний вид писемності та проаналізувати просвіту в епоху еллінізму і Давньому Римі.

Питання для опрацювання

1. Виховання та педагогічна думка в Давній Греції VI-IX ст. до н.е.

- ідеали виховання;
- шкільне навчання;
- вікова періодизація;
- педагогічна думка Ксенофонта;
- педагогічна думка Геракліта;

2. Просвіта в Епоху еллінізму III-I ст. до нашої ери.

3. Виховання та освіта в Давньому Римі.

- створення римської республіки;
- опис традиційної римської освіти;
- педагогічна думка Цицерона;
- педагогічна думка Сенеки;
- методичні погляди Квінтіліана.

4. Зародження християнської традиції виховання (Августин Аврелій-Блажений, Флавій Кассіодор).

Список рекомендованої літератури:

1. Жураковский Г. Е. Очерки по истории античной педагогики / Жураковский Г. Е. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1963. – 570 с.

2. Плутарх. Сравнительные жизнеописания: В 3-х т. / Плутарх. – М. : Изд-во АПН СССР, 1961-1964. – Т. 3.

3. Цицерон М. Т. Трактаты об ораторском искусстве / М. Т. Цицерон. – М. : Наука, 1972. – 471с.

Форма контролю:

Підготувати відповіді на запитання:

1. Розкажіть про великих давньогрецьких філософів, які займалися , питаннями виховання. Проаналізуйте погляди одного з них.

2. Які зміни відбулися в організації виховання і навчання в Еллінську епоху.

3. У чому ви бачите наступність школи і педагогічної думки Давнього Риму та Еллінської епохи? Проаналізуйте загальні та основні підходи до виховання Катона Старшого, Цицерона і Квінтіліана.

4. Що вам відомо про вплив греко-римської освіти на давньо варварський світ Європи.

Змістовий модуль II. ВИХОВНА ШКОЛА І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА В СЕРЕДНІ ВІКИ ТА ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ

3 **Тема: Просвіта та педагогічна думка у Візантії.**

Мета: Самостійно ознайомитися з особливостями освіти і педагогічної думки у Візантії.

Питання для опрацювання:

1. Вивчити основні етапи розвитку культури та просвіти у Візантії (1, с. 96-101; конспект).

2. Дати характеристику виховання та освіти у Візантії (1, с.101-106, конспект).

3. Скласти розгорнутий план розділу «Педагогічна думка у Візантії» (1, с. 106-114).

4. Відповісти на запитання: «Який вплив мала візантійська культура на подальший розвиток освіти?» (1, с. 114-119).

Список рекомендованої літератури:

1. История педагогики. А. И. Пискунов. Часть 1 (с. 96 – 119).

2. БСЭ. – 1971. (с. 105 -133).

3. Джури́нский А. Н. История зарубежной педагогики / А. Н. Джури́нский. – М., 1998. – Разд. 3. – Гл. I. (с. 62-71).

4. Культура Византии. – М., 1991.

Форма контролю:

Усно дати відповіді на наступні запитання:

1. Чому Візантію можна розглядати як міст між антич-

ною та середньовічною освітою?

2. Розкажіть про особливості генезису освіти у Візантії.

3. Якими були системи і типи навчальних закладів у Візантії?

4. У чому вбачається вплив візантійської освіти на Русь та середньовічну Західну Європу?

4 **Тема: Виховання, школа і педагогічна думка в Західній Європі в епоху Середньовіччя та Відродження**

Мета: Ознайомитися з педагогічною думкою епохи Відродження та особливостями вищої освіти Західної Європи. Проаналізувати історико-логічний внесок педагогіки цієї епохи.

Питання для опрацювання

1. Прочитати твір Франсуа Рабле «Гаргантюа и Пантагрюель».

Окреслити програму нового навчання, розкрити цим автором.

2. Дайте відповідь на запитання:

– Який вплив на розвиток педагогіки епохи Відродження мала діяльність та твори гуманістів Томаса Мора «Утопія» та Томмазо Кампанелли «Місто сонця»?

– Доведіть найбільш важливі їх положення про навчання на рідній мові, про рівність освіти для чоловіків та жінок, про участь дітей у виробничій праці.

3. Дати характеристику університетській освіті у Західній Європі та проаналізувати погляди представників Європейського Відродження.

4. Хто очолював контрреформацію у шкільній справі?

Список рекомендованої літератури:

1. История педагогики. Часть 1 / Под ред. А.И. Пискунова. – М., 1998.

2. Кампанелла Т. Город Солнца (будь-яке видання).

3. Мор Т. Утопия (будь-яке видання).

4. Рабле Ф. Гаргантюа и Пантагрюэль (будь-яке видання).

5. Програма з історії педагогіки. - Херсон, 2000.

6. Константинов Н. А. История педагогики: [учеб. пособ.] / Н. А. Константинов, Е. Н. Мединский, М. Ф. Шабаева. – М : Педагогика, 1982.

7. Хрестоматія з історії педагогіки / Уклад. М. Свядковський, М., 1938.

Форма контролю:

Підготувати відповіді на колоквиум.

5. **Тема: Виховання, школа і педагогічна думка народів Сходу в епоху середньовіччя**

Мета: Ознайомитися з виникненням релігій: ісламу та мусульманства. Усвідомити вплив мусульманської традиції на освіту та навчання.

Питання для опрацювання

1. Практика та освіта в країнах ближнього та середнього Сходу (с.142-145).

2. Педагогічна думка ближнього та середнього Сходу в епоху Середньовіччя (с. 14.5-147).

3. Педагогічні ідеї вчених енциклопедистів арабського Сходу та їх вплив на розвиток світової культури.

4. Виховання та школа Китаю.

5. Виховання та педагогічна думка Індії.

6. Шкільні системи країн близького та середнього Сходу (Авіценна, династія Тан і Фарабі) .

Список рекомендованої літератури:

1. История педагогики. Часть 1 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998. (Розділ 6, с. 142 - 167).

2. Очерки истории школы и педагогики за рубежом. – М., 1988. – Ч 1. (гл. 5.).

3. Очерки истории школы и педагогической мысли Древнего и Средневекового Востока. – М., 1988.

Форма контролю:

Скласти план - конспект розділів зазначених вище та усно відповісти на наступні питання:

1. Назвіть відомих філософів-енциклопедистів Сходу, які займалися проблемами виховання та навчання. Охарактеризуйте педагогічну творчість одного з них.

2. Назвіть головні етапи розвитку педагогічної думки та навчання у середньовічному Ісламському світі.

3. Що нового та традиційного у відношенні до давньої епохи з'явилося у вихованні та освіті Індії та Китаю.

6 **Тема: Виховання, навчання і педагогічна думка в Київській Україні-Русі та у період розвитку феодалізму (до XVII століття)**

Мета: Поглиблено ознайомитися з розвитком просвіти на Україні 13-17 ст. та проаналізувати соціальні педагогічні погляди діячів освіти цього періоду.

Питання для опрацювання:

1. Епоха українського національного Відродження. Заснування Острозької школи (1576 р.) та Києво-Могилянської колегії (1632 р.) як шкіл підвищеного типу.

2. Статути, підручники та навчальні посібники як педагогічні пам'ятки 16-17 століття.

3. Впровадження педагогічних ідей епохи Відродження і реформації в діяльності братських шкіл.

4. Соціальні та педагогічні погляди Іова Борецького, Мелетія Смотрицького, Стефана Зизанія, Єпіфанія Славинецького, Сімеона Полоцького.

Список рекомендованої літератури:

1. Антология педагогической мысли Украинской ССР / Сост. Н. П. Калиниченко и др. – М.: Педагогика, 1988.

2. Джурицкий А. Н. История педагогики древнего и среднего мира / А.Н.Джурицкий. – М., 1999. (Разд 3. - Гл.3).

3. Бабишин С. Д. Початкова школа на Україні з давніх часів до кінця XVIII ст. / С. Д. Бабишин // Початкова школа.

– 1991 – № 10. .

4. Розвиток народної освіти и педагогічної думки на Україні: Нариси. – К.: 1991.

5. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки // За ред. С. А. Літвинова. – К.: Рад. школа, 1961.

6. История педагогики. Часть 1 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998.

7. Очерки истории школы и педагогики за рубежом. – М., 1988. (Част. 1; Гл. 5.).

Форма контролю:

Підготувати конспекти та реферати.

Змістовий модуль III. ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВОГО ЧАСУ (XVII-XX СТОЛІТТЯ)

7. Тема: Школа та педагогіка в країнах Західної Європи та Північній Америці (XVII - XVIII століття)

Мета: Поглибити знання студентів з питання формування освітньої системи в Північній Америці (XVII - XVIII століття) та навчити самостійно заповнювати структурно-логічні історико-педагогічні схеми

Питання для опрацювання:

1. Педагогічна думка Франції XVIII століття (К. Гельвецій, Д. Дідро).

2. Проекти реформ народної освіти в епоху французької буржуазної революції.

3. Школа та просвітницька-педагогічна думка у Північно американських Штатах в епоху Європейської Просвіти (Бенджамін Франклін, Томас Джефферсен).

Список рекомендованої літератури:

1. Гельвецій К. А. О человеке, его умственных способностях и его воспитании. – М. Соцэкгиз, 1938 (с. 403 – 427).

2. Дидро Д. Систематическое опровержение книги Гельве-

ція «О человеке» // Собр. Соч, М.: ГИХЛ, 1940. (т 2, с. 120-242).

3. История педагогики. Часть 2 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998.

4. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики // Сост. и автор вступительных статей А. И. Пискунов, 2-е изд. – М, 1981.

Форма контролю:

Заповнити структурно-логічну схему та відповісти на запитання:

1 а. Скласти таблицю порівняльної характеристики основних педагогічних категорій в історії зарубіжної педагогіки XVI – XVIII ст.

1	Автор, епоха, держава
2	Характеристика епохи, світогляду
3	Фактори розвитку особистості
4	Мета та задачі виховання
5	Принципи природовідповідності
6	Місце виховання (Сім'я, школа)
7	Задачі змісту і принципи навчання
8	Форми організації навчання
9	Трудове виховання
10	Моральне виховання
11	Інші аспекти виховання
12	Учитель-вихователь вимоги до нього
13	Оцінка педагогічної теорії

1 б. Виписати назви основних педагогічних творів, авторів педагогічних теорій, коли вони були написані.

1 в. Поміркуйте над запитаннями:

– який зв'язок між світоглядом Я. Коменського і його трактуванням мети виховання?

– в чому полягає класовий компроміс педагогіки Д. Локка?

– чому Д. Локк негативно відноситься до Теорії «врожених ідей»?

– що спонукало Ж. Руссо до обґрунтування теорії «естественного свободного воспитания»?

Підготувати розгорнутий план-конспект відповіді на 1, 2, 3 запитання.

8 Тема: Школа та педагогічна думка України та Росії XVIII століття

Мета: Ознайомити з особливостями педагогіки Нового часу.

Питання для опрацювання:

Епоха просвітництва: культурно-політичний аспект української історії [5, с. 209-289]. Роль Києво-Могилянської академії у культурно-освітньому житті Європи [1, с. 100-103].

Педагогічна діяльність В. Л. Магницького, В. Бецького, Ф. Янковича, С. Яворського [7, с. 507], Ф. Прокоповича [7, с. 507-508].

Список рекомендованої літератури:

1. Антология педагогической мысли XVIII ст. - М.: Педагогика, 1985.
2. Історія Української педагогіки / За ред. М. Стельмаховича. - К. 1999. (с.100-103).
3. История педагогики. Часть 2 / Под ред. А. И. Пискунова. - М., 1998. (с.61-62, 66-74, 76-80, 83-90).
4. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні / Під ред. М. Ярмаченко. - К., 1991. (розділ 3, с.74-124).
5. Попович М. Нарис історії культури України. - К.: Артк, 1999, (с. 209-289).
6. Хижняк З. І. Києво-Могилянська академія. - К.: Вища школа, 1988.
7. Фіцула М. Педагогіка. - К., 2004. (с. 503-509).

Форма контролю:

Підготувати відповіді на запитання:

1. Заповніть таблицю.

Діяч епохи просвітництва	Роки плідної діяльності	Особливості внеску у розвиток педагогічної культури
В. Татіщев Л. Магницький В. Бецькой Ф. Янкович С. Яворський Ф. Прокопович		

2. Назвіть характерні особливості діяльності Києво-Могилянської Академії у XVIII ст.

3. Які традиції навчання і виховання епохи українського відродження необхідно творчо відновлювати в сучасній школі і педагогіці?

9. Тема: Стан школи, освіти та педагогічної Думки України у складі Російської держави (до 90 років XIX століття)

Мета: Ознайомлення з особливостями педагогічного розвитку України XIX століття

Питання для опрацювання:

1. Системи початкової та середньої освіти у XIX столітті [2, с. 127-146].

2. Розвиток педагогічної думки на Україні (І. Котляревський, І. Тимковський, Т. Шевченко, О. Духнович, І. Франко, Л. Українка) [2, с. 228-294].

3. Погляди Л. Толстого на народну школу [3, с. 183-186].

4. Шкільні реформи 60-70 років XIX століття [2, с. 127-146].

Список рекомендованої літератури:

1. Любар О. О. Історія Української школи і педагогіки: [навч. посіб.] / За ред. О. Любара. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 450 с.

2. Розвиток народної освіти и педагогічної думки на Україні: Нариси / М. Д. Ярмаченко. – К: 1991.

3. История педагогики. Часть 2 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998.

4. Левківський М. В. Історія педагогіки: [підруч.] / М. В. Левківський. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.

Форма контролю:

Письмово відповісти на запитання:

1. Розкрийте основні особливості системи початкової та середньої освіти XIX століття. Мотивуйте свої судження.

2. Складіть коротке есе діяльності видатних діячів XIX століття.

3. Перепишіть до своїх конспектів п'ять висловлювань С. Духновича. Придумайте для всіх цитат спільний заголовок.

«Люби свій народ не тому, що він славний, – а тому, що він твій».

«Хто стидається за свій народ, той сам себе стидається».

«Цивілізація нашого часу – це утрата природної свободи. Людина цивілізована, або, як кажуть, освічена, відтягується від свого роду, притягується до чужого, вона працює для чужого, вона задоволена своїм, своє сукно їй здається грубим. Та коли чужинці обскакують її, тоді вона заздрить своїм, зітхаючи: «О коли б я був zostався при своєму, не був би я тепер на сміх чужим і своїм».

«Македонському царю Філіпу радили прогнати наклепника, який поширював про царя погані розмови. Розумний цар відповів радникам: «Ні! Я не прожешу свого супротивника. Хай поширює свої наклепи про мене у моєму царстві, тут мене всі знають ... Хай залишиться дома, тут йому вірять тільки такі, як він сам».

«Багато листя на дереві – мало плодів; багато бесіди – мало розуму», «Де сови гучать і скрегочуть сороки, там соловей мовчить».

10. Тема: Педагогіки та школа в період капіталізму (II пол. XIX ст.)

Мета: Усвідомити проблеми просвітницького змісту II пол. XIX ст., проаналізувати вплив революційно-демократичного руху на розвиток школи та педагогіки.

Питання для опрацювання:

1. Педагогіка революційного демократизму (погляди М. Г. Чернишевського, М. О. Добролюбова).
2. Ідеї вільного виховання в педагогічних поглядах Л. Толстого.
3. Екскурсія по педагогічних місцях Херсонщини.

Список рекомендованої літератури:

1. Антология педагогической мысли Украинской ССР /

Сост. Н. П. Калининченко и др. – М.: Педагогика, 1988. – 311 с.

2. Вахтеров В. Основы новой педагогики: Антология педагогической мысли в России второй половины XIX-нач. XX века / В. Вахтерев. – М.: Педагогика, 1990.

3. Толстой Л. Н. Азбука. Новая азбука / Лев Николаевич Толстой. – М.: Просвещение, 1987.

4. Хрестоматия по истории школы и педагогики в России: До Великой Октябрьской социалистической революции // Сост. и автор вводных очерков С. Г. Егоров. – М., 1986.

Форма контролю:

1. Написати анотацію, тобто лаконічну інформацію, про зміст роботи М. Г. Чернишевського «Ясная поляна. Школа» (Хрестоматія по історії школи в Росії с. 181-194).

2. Зробіть критичні нотатки про роль дитячої природи та її права в етапі М. О. Добролюбова «О значении авторитета в воспитании» (Хрестоматія з історії школи і педагогіки в Росії, с. 195 -213).

3. Ознайомлення, з підручником Л. Толстого «Азбука». Зверніть увагу на її методичну частину.

4. Продумайте відповіді на запитання:

а) У чому особливість суспільно-політичного руху в Росії 60-х років XIX століття і боротьби навколо основних проблем виховання та освіти?

б) Як визначає роль початкового навчання Л. Толстой?

в) Які вимоги ставить Л. Толстой до вибору дитячої гри і її дидактичних можливостей?

г) Яким чином розкрита Л. Толстим ідея вільного виховання дітей?

д) У чому полягає демократизм педагогічних ідей Чернишевського, Добролюбова.

ж) Які вимоги висували революціонери – демократи в боротьбі за народну освіту?

з) Яке місце у вихованні дітей відводили революціонери – демократи сім'ї?

11 Тема: Зарубіжна школа та педагогіка кінця XIX-початку XX століття

Мета: Ознайомитися з особливостями формування класичної педагогіки Нового часу, різновидами парадигм на межі століття.

Питання для опрацювання

1. Парадигми історії зарубіжної педагогіки: педагогічний традиціоналізм та нове виховання або реформаторська педагогіка.

2. Основні течії в педагогіці традиціоналізму: соціальна педагогіка, релігійна педагогіка та педагогіка філософського спрямування (Дюркгейм, Наторп, Штайнер, Сартр).

3. Реформаторська педагогіка – теоретична база діяльності школи кінця XIX - початку XX століття (Декролі, Кей, Мейман, Лай, Торндайк, Роджерс, Біне, Д'юї, Монтессорі, Кершенштейнер).

4. Реакційна ідеологія XX століття у відображенні фашистської педагогіки (Крик, Гюнтер).

Список рекомендованої літератури:

1. Вульфсон Б. Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XX века. – М., 1999. – 208 с.

2. Джуринский А. Н. Школа Франции. Пора перемен / А. Н. Джуринский. – М., 1998. – 80 с.

3. Джуринский А. Н. Развитие образования в современном мире / А. Н. Джуринский. – М.: 1999. – 200 с.

4. Джуринский А. Н. История зарубежной педагогике / А. Н. Джуринский. – М., 1998. – Разд. 3. – Гл. 1. (гл.3, с 217-241).

5. Джуринский А. Н. История педагогике / А. Н. Джуринский. – М., 1999. (Гл. 15, с.307-329).

Форма контролю:

Підготувати відповіді на запитання:

1. Які особливості притаманні зарубіжній школі і педагогіці XIX – поч. XX ст.?

2. Що ви знаєте про педагогічний традиціоналізм та

його представників?

3. Розкрийте основні теорії та ідеї Нового виховання або реформаторської педагогіки.

4. Які експериментальні школи початкової освіти на Заході виникли до II Світової війни?

5. Назвіть представників реформаторської педагогіки. Проаналізуйте їх внесок у освітянську справу.

12. Тема: Шкільна практика і педагогічна думка кінця XIX початку XX століття .

Мета: Ознайомитись з особливостями громадсько-педагогічного руху за національну освіту в Україні кінця XIX - поч. XX століття.

Питання для опрацювання:

1. Педагогічні ідеї М. Грушевського, М. Драгоманова, Б. Грінченка.
2. Становище освіти в українській народній республіці.
3. Педагогічні ідеї І. Огієнка, С. Русової

Список рекомендованої літератури:

1. Кравець В. П. Історія освіти і школи України / П. П. Кравець. – Тернопіль, 1994.
2. Любар О. О. Історія української педагогіки / За ред. Стельмаховича. – К.: ІЗМН, 2000.
3. Розвиток народної освіти и педагогічної думки на Україні: Нариси / М. Д. Ярмаченко. – К.: 1991.
4. Нариси історії українського шкільництва (1905-1933): [навч. посіб.] / За ред. О. Сухомлинської. – К., 1996.
5. Фіцула М. Педагогіка: [навч. посіб.] / М. Фіцула. – К.: Академія, 2000.

Форма контролю:

1. Підготуйте конспекти та реферати.
2. Дайте відповіді на наступні запитання
– Що спричинило появу Валуєвського циркуляру? Назвіть основні його положення,

– Назвіть основні етапи освітньої діяльності земств в Україні до 1917 р.

– Які події зумовили виникнення Всеукраїнської спілки вчителів і діячів народної освіти?

– Виходячи із знання основних праць М. С. Грушевського, назвіть основні його педагогічні погляди. Що їх об'єднує? З чого складається їх актуальність?

– Чи не заперечує національна система освіти та виховання, яку розробила С. Ф. Русова, залученню молоді до здобутків «загальнолюдської» культури? Мотивуйте свою відповідь.

13 Тема: Школа та педагогіка Західної Європи та США (1918-1939р.)

Мета: Ознайомитися з особливостями міжвоєнного етапу Нової історії на Заході

Питання для опрацювання:

1. Шкільні реформи цього періоду.
2. Особливості виховних систем Країн Заходу. [Німеччина (Веймарська республіка), Італія, США].
3. Розробка моделі нової людини, змісту, організації та методів її формування.

Список рекомендованої літератури:

1. Джуринский А. Н. История педагогики древнего и среднего мира / А. Н. Джуринский. – М., 1999.
2. История педагогики. Часть 2 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998.
3. Джуринский А. Н. История зарубежной педагогики / А. Н. Джуринский. – М., 1999.

Форма контролю:

Скласти розгорнутий план відповіді на пункт и плану.

Тема: Школа і освіта за часів радянського будівництва

Мета: Ознайомитися з особливостями перебудови системи народної освіти і школи в післяреволюційний період

Питання для опрацювання:

1. Політико-ідеологічна спрямованість завдань, структури та змісту загальної освіти після Жовтневої революції.
2. Проблеми змісту та методів навчально-виховної роботи в школі 20-х років.
3. Руйнівний вплив Сталінщини на педагогіку і школу в 30-ті роки.
4. Діяльність і провідні педагогічні ідеї визначних учених і просвітних діячів 30-х років ХХ ст. (П. Блонський, С. Чавдаров, В. Ващенко, В. Масальський, С. Шацький, Л. Виготський).
5. Педагогічна наука і школа в роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945 р.р.). Зміни в навчальних планах і програмах. Політизація та ідеологізація школи.

Список рекомендованої літератури:

1. Антология педагогической мысли Украинской ССР / Сост. Н. П. Калиниченко и др. – М.: Педагогика, 1988. – 311 с.
2. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. 1917-1941 гг. – М.: Педагогика, 1987.
3. Хрестоматия по истории советской школы и педагогики / Под ред. А. Н. Алексеева. – М., 1972.
4. Кравець В. П. Історія освіти і школи України / П. П. Кравець. – Тернопіль, 1994.
5. История педагогики. Часть 2 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998.
6. Нариси історії українського шкільництва (1905-1933): [навч. посіб.] / За ред. О. Сухомлинської. – К., 1996.

Форма контролю:

1. Підготувати конспекти і реферати.
2. Заповнити таблицю:

Видатний діяч	Роки життя	Особливості внеску в педагогіку цього періоду

Змістовий модуль IV. ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Тема: Радянська школа і педагогіка у післявоєнний період.

Мета: Проаналізувати реформи освіти післявоєнного періоду.

Питання для опрацювання:

1. Розвиток радянського шкільництва і освіти за умови зміцнення тоталітаризму.

а) 1949р. – перехід до загальної обов'язкової семирічної освіти.

б) 1958р. – закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям та про подальший розвиток системи народної освіти в СРСР».

в) 1964р. – перехід на 10-річну освіту.

г) 1972р. – перехід до обов'язкової середньої освіти (постанова).

д) 1984р. – шкільна реформа, перехід на 11-річний термін навчання, на навчання з 6-річного віку.

2. Педагогічна думка середини ХХ - кінця ХХ століття (В. О. Сухомлинський).

Список рекомендованої літератури:

1. Любар О. О. Історія української педагогіки / За ред. Стельмаховича. – К.: ІЗМН, 2000.

2. Новое педагогическое мышление / Под ред. Петровского. – М.: Педагогика, 1989.

3. Фіцула М. Педагогіка: [навч. посіб.] / М. Фіцула. – К.: Академія, 2000.

Форма контролю:

1. Відповіді на запитання:

– у післявоєнний час з'явилися тенденції подальшого розвитку системи народної освіти. Незважаючи на це, вітчизняна школа вступила у затяжну кризу. Як ви пояснюєте це явище? Обґрунтуйте свою думку.

– у програмі КЛРС визначено одне з важливих завдань

у галузі освіти та виховання: здійснення загальної обов'язкової середньої освіти, як і коли реалізувалось це завдання.

2. Зробіть конспект державних документів про освіту (1958р., 1972р., 1984р.).

16 Тема: Зарубіжна сучасна школа та педагогіка

Мета: Ознайомитись з методологією сучасної педагогічної науки за рубежом, також особливостями практик шкільного навчання в різних країнах світу.

Питання для опрацювання:

1. Головні напрями розвитку сучасної педагогічної думки [2, с. 44-48].
2. Дидактичні концепції Західної педагогіки (традиційна Ж. Мажо, раціоналістична модель - Скиннер, феноменологічний напрям - Маслоу) [2, с. 48-51].
3. Соціологізаторство (Бурд'є) та психологізм у вихованні (Роджерс) [1, с. 89-97].
4. Пріоритети та проблеми виховання і освіти [1, с. 97-108].
5. Особливості початкової ланки освіти за рубежом. Навести приклади.
6. Комп'ютерні технології навчання. Відкриті системи навчання.

Список рекомендованої літератури:

1. Вульфсон Б. Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века. – М., 1999. – 208 с.
2. Джури́нский А. Н. Школа Франции. Пора перемен / А. Н. Джури́нский. – М.: 1998. – 80 с.
3. Джури́нский А. Н. Развитие образования в современном мире / А. Н. Джури́нский. – М.: 1999. – 200 с.
4. Джури́нский А. Н. История зарубежной педагогика / А. Н. Джури́нский. – М., 1998. – Разд. 3. – Гл. 1. (гл.3, с 241-260).
5. Джури́нский А. Н. История педагогика / А. Н. Джури́нский. (гл.15., с.307-329). – М., 1999.

Форма контролю:

Конспект з відповідями на запитання:

1. Розкрийте сутність основних сучасних педагогічних концепцій та ідей у зарубіжній педагогічній науці.
2. Які освітні функції виконує новітня техніка?
3. Як виглядають зміст та методи початкового навчання у сучасній зарубіжній школі?

№ **Тема:** Побудова національної школи та педагогічної науки незалежної суверенної України

Мета: Ознайомлення з державними документами про освіту та із стратегічними напрямками її розвитку.

Питання для опрацювання:

1. Декларація про державний суверенітет України, документи про Болонський процес, акт проголошення незалежності України, національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст, закони про освіту, про мови на Україні-методологічна основа побудови загальноосвітньої середньої національної та вищої школи.

2. Регіональна і загальнодержавна концепція національної школи.

Стандарти освіти.

3. Повернення до джерел народної педагогіки. Навести приклади.

4. Педагоги-новатори.

5. Побудова нетрадиційних національних закладів; пошуки нетрадиційних форм навчально-виховної діяльності.

Список рекомендованої літератури:

1. Акт проголошення незалежності України // Радянська Україна. – 1991. – № 1. – С. 11-14.

2. Державний стандарт загальної середньої освіти в Україні. – К.: Генеза, 1997.

3. Декларація про державний суверенітет України. – К.: Україна, 1991.

4. Концепція навчання державної мови в школах України // Дивослово. – 1996. – №2.
5. Про освіту: Закон Української РСР // Рад. школа. – 1991. – № 9.
6. Програма виховання і навчання дітей дошкільного віку. – К.: Освіта, 1993.
7. Концепція середньої загальноосвітньої національної школи України // Початкова школа. – 1990. – №2.
8. Конституція України // Урядовий кур'єр. – 1996. – №2 (129-130).
9. Концепція педагогічної освіти України. – К.: МО України, 1991.
10. Україна ХХІ ст: Державна національна програма «Освіта». – К., 1992.
11. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. – К.: Шкільний світ, 2001.
12. Матеріали II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти.

Форма контролю:

1. Зробити папку з ксерокопіями документів про освіту.
2. Дати (письмово) розширений план-конспект відповіді на запитання.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЇ

Змістовий модуль I.

ВСТУП. ПЕРВІСНЕ ТА РАБОВЛАСНИЦЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

1. Предмет та завдання. Методологічні основи. Структура курсу.
2. Виникнення виховання, його становлення як цілеспрямованого процесу.
3. Виховання та навчання у давніх цивілізаціях Сходу.
4. Шкільна справа та зародження педагогічної думки в Давньому Китаї (Конфуцій, Сунь-Цзи).
5. Спартанська та афінська системи виховання .
6. Зародження елементів педагогічних теорій в Давній Греції (Геракліт, Демокріт, Сократ, Платон, Аристотель).
7. Просвіта в Епоху еллінізму III-I ст. до нашої ери.
8. Виховання, освіта та педагогічна думка в стародавньому Римі.
9. Методичні погляди Квінтіліана.
10. Окресліть методичні, особливості книги М. Ф. Квінтіліана «Виховання оратора».
11. Зародження християнської традиції виховання (Августин Аврелій-Блажений, Флавій Кассіодор).
12. Педагогічна думка Сенеки, Цицерона.

Змістовий модуль II.

ВИХОВНА ШКОЛА І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА В СЕРЕДНІ ВІКИ ТА ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ

1. Просвіта та педагогічна думка у Візантії.
2. Основні етапи розвитку культури та просвіти у Візантії (Іоанн Златоуст, Василь Кесарійський, Григорій Богослов).
3. Шкільний устрій в епоху середньовіччя (Алкуїн, Фома Аквінський).
- А. Рицарська система виховання.

5. Педагогічна думка та школа епохи Відродження (Вітторіно де Фельтре, Т. Мор, Т. Кампанелла, М. Монтень).
6. Система виховання іезуїтів.
7. Практика та освіта в країнах близького та середнього Сходу в епоху Середньовіччя.
8. Педагогічна думка ближнього та середнього Сходу в епоху Середньовіччя (Авіценна, династія Тай, Фарабі).
9. Виховання та навчання давніх слов'ян.
10. Вплив християнства на розвиток педагогічної думки Київської Русі.
11. Виховання, навчання і педагогічна думка в Київській Україні-Русі.
12. Педагогічна думка у пам'ятках писемності Київської Русі («Руська правда», «Джерела знань», «Повість давніх літ»).
13. Школа і педагогічна думка в період татаро-монгольського поневолення.
14. Впровадження педагогічних ідей епохи Відродження і Реформації у діяльності братських шкіл (заснування Острозької школи (1576 р.) та Києво-Могилянської колегії (1632 р.) як шкіл підвищеного типу).
15. Напрями розвитку вітчизняної педагогічної думки XVI-XVII століття (І. Борецький, М. Смотрицький, С. Зизаній, Є. Славинецький, С. Полоцький).
16. Статути, підручники та навчальні посібники як педагогічні пам'ятники 16-17 століття.

Змістовий модуль III. ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВОГО ЧАСУ (XVII-XX СТОЛІТТЯ)

1. Життя та педагогічна діяльність Я. А. Коменського.
2. Мета виховання. Методи виховання та навчання по Я. Коменському.
3. Трагування Я. Коменським принципу природовідповідності.
4. Моральне виховання за Я. А. Коменським.
5. Організація процесу навчання. Вимоги до вчителя.

6. Емпірико-сенсуалістична концепція виховання та освіти Д. Локка. (Думки про виховання).

7. Соціально-педагогічні погляди Ж.-Ж. Руссо. («Еміль, або про виховання»).

8. Педагогічна думка Франції XVIII століття (К. Гельвецій, Д. Дідро).

9. Проекти реформ народної освіти епохи французької буржуазної революції.

10. Петровські реформи.

11. Просвітницькі реформи XVII ст. Статути навчальних закладів 1786, 1804, 1828р., їх сутність.

12. Розвиток школи і педагогічної думки на Україні в XVIII столітті (Феофан Прокопович, Г. С. Сковорода, Я. П. Козельський).

13. Роль Києво-Могилянської академії у культурно-освітньому житті Європи.

14. Педагогічна діяльність В. Татищева, Л. Магницького, В. Бецького, Ф. Янковича.

15. Розвиток шкільної справи в країнах Західної Європи XIX століття (І. Кант, Г. Гегель, І. Фіхте).

16. Педагогічна діяльність та соціальні погляди І. Г. Песталоцці.

17. Теорія елементарної освіти І. Г. Песталоцці.

18. Педагогічні погляди Дістервега. Вимоги до вчителя та його підготовки.

19. Філософсько-психологічна концепція Ф. Гербарта. Ступені навчання.

20. Питання виховання в європейських соціальних вченнях (К. Сен-Симон, Ш. Фур'є, Р. Оуен).

21. Педагогічні дослідження та погляди Роберта Оуена. Реформації Оуена.

22. Системи початкової, середньої освіти України в XIX столітті.

23. Розвиток демократичних педагогічних ідей українськими просвітителями I половини XIX ст. (І. П. Котляревський, І. Ф. Тимківський).

24. Педагогічна діяльність О. В. Духновича.

25. Освітній ідеал Т. Г. Шевченка.

26. Т. Г. Шевченко про народну школу та відродження.

Розвиток ним педагогічних ідей на засадах народності, демократизму та гуманізму.

27. Громадсько-педагогічний рух і шкільні реформи 60-тих років України у складі Російської держав і (в XIX столітті).

28. Ідея загальнолюдського виховання, загальної і професійної освіти М. І. Пирогова.

29. Життя, педагогічна діяльність і світогляд К. Д. Ушинського.

30. Трактатування К. Д. Ушинським принципу народності виховання.

31. Ушинський про роль праці у вихованні.

32. Дидактика початкового навчання.

33. Шкільні реформи 60-70 років «Положення про початкові народні училища» (1864р.) та розвиток початкової школи у 70-80 роках.

34. Недільні школи на Україні. Недільні школи Х. Д. Алчевської.

35. Педагогіка революційного демократизму (погляди І. Г. Чернишевського, М. О. Добролюбова).

36. Ідеї вільного виховання в педагогічних поглядах Л. Толстого.

37. Розвиток педагогічної думки на Україні (І. Котляревський, І. Тимковський, Т. Шевченко, О. Духнович, І. Франко, Леся Українка).

38. Зарубіжна школа та педагогіка кінця XIX - початку XX століття.

39. Основні представники реформаторської педагогіки (позитивізм, педоцентризм) М. Монтезорі, Е. Кей; (прагматизм) Д. Д'юї; (експериментальна педагогіка) В. Лай, Е. Мейман, Е. Торндайк; (педологія) С. Холл, А. Біне; (метод проектів) У. Кілпатрік; (рух трудової школи) Г. Кершенштейнер; (нових шкіл) Демолен, Декролі; (психоаналіз) Фрейд, Адлер, Фромм.

40. Становище освіти в українській народній республіці.

41. Педагогічні ідеї М. Грушевського, М. Драгоманова, Б. Грінченка.

42. Шкільні справи у часи пролетарських революцій (С. Шацький, Н. Крупська, П. Блонський, А. Луначарський).

43. Наукова педагогічна діяльність С. Васильченка та Т. Лубенця.

44. Педагогічні ідеї І. Огієнка, С. Русової.

45. Революційні перетворення у галузі освіти «Положення про єдину трудову школу».

46. Проблеми змісту та методів навчально-виховної роботи в школі 20-х років. Комплексний метод навчання.

47. Діяльність і провідні педагогічні ідеї визначних вчених і просвітніх діячів 30-х років ХХ ст. (П. Блонський) Л. Виготський, С. Чавдаров, В. Ващенко, В. Масальський).

48. Життя та педагогічна діяльність А. С. Макаренка.

49. Основні питання організації колективу в творчості А. С. Макаренка.

50. Система трудового виховання за А. С. Макаренком.

51. Педагогіка сімейного виховання у творах А. С. Макаренка.

52. Педагогічна наука і школа в роки Великої Вітчизняної війни (1941-45рр.).

53. Школа та педагогіка Західної Європи та США (1918-1939р.р.). Метод проектів (У. Кілпатрік). Система індивідуалізованого навчання «Дальтон-план» (Х. Паркхерст). Вальдорфська педагогіка (Р. Штейнер), Ієнський-план (Петерсен).

Змістовий модуль IV.

ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВІТНЬОГО ЧАСУ

1. Реформи та пошуки оптимального змісту освіти у післявоєнний період (документи 1949, 1958, 1964, 1966, 1972 рр.)

2. Реформа загальноосвітньої і професійної школи як намір вивести освіту СРСР із глибокої кризи (1984р.)

3. Педагогічна діяльність та життя В. О. Сухомлинського.

4. Джерела літературної та педагогічної спадщини Су-

хомлинського.

5. Виховне значення слова в творчості Сухомлинського.

6. Формування колективізму школярів в працях В. Сухомлинського.

7. Ідея гуманної педагогіки «у школі радощів» В. Сухомлинського.

8. В. Сухомлинський про основні завдання початкової школи.

9. Головні напрями розвитку сучасної зарубіжної педагогічної думки (дидактичні концепції Західної педагогіки).

10. Особливості початкової ланки освіти в західній системі навчання.

11. Комп'ютерні та дистанційні системи навчання в західному освітньому просторі

12. Побудова національної школи, педагогічної науки суверенної України.

13. Регіональна і загальнодержавна концепція національної школи. Стандарти освіти.

14. Перспективи і напрями розвитку освіти, вимоги до її змісту, рівня і обсягу.

15. Побудова нетрадиційних національних навчальних закладів; пошуки нетрадиційних форм навчально-виховної діяльності в них. Розробка нових педагогічних теорій і методик.

16. Сучасні педагоги-новатори України.

17. Вища освіта і Болонський процес.

- а) трудові вміння та навички; в) соціальне становище та вік;
б) соціальне становище та стать; г) стать і вік.
7. Фізичні покарання перетворюються в головний метод виховання в:
- а) ранньопервісних громадах; в) ранжируваному суспільстві;
б) родовій громаді; г) цивілізаціях Стародавнього Сходу.
8. Ініціація як форма виховання вперше виникла в:
- а) цивілізаціях Стародавнього Сходу; в) Античному світі;
б) Середні віки; г) первісному суспільстві.
9. Ініціація означала:
- а) інтелектуально-трудова дорослішання;
б) навчання читанню з використанням дидактичних прийомів;
в) посвята підлітків у дорослі члени соціуму;
г) одну з форм морально-емоційного виховання в ранньому родовому суспільстві.
10. Найдавніший тип письма (т.з. піктографічне) виникло в епоху:
- а) раннього палеоліту; в) пізнього палеоліту;
б) середнього палеоліту; г) неоліту.

Виховання та навчання в давніх цивілізаціях Сходу

11. Перші у світі школи з'явилися в:
- а) Античному світі; в) Стародавніх цивілізаціях Сходу;
б) первісному суспільстві; г) Середні віки.
12. Своїм виникненням перші навчальні заклади в державах Стародавнього Сходу зобов'язані:
- а) жерцям; в) служителям культу;
б) писцям; г) філософам.
13. Школи писців (Стародавній Єгипет) готували:
- а) ремісників; в) жерців;
б) військових; г) чиновників.
14. «Будинки табличок» виникли в:
- а) Месопотамії; в) Стародавній Індії;
б) Стародавньому Єгипті; г) Стародавньому Римі.
15. Головну роль у вихованні дітей Месопотамії відігравала:
- а) громада; в) сім'я;

б) школа; г) церква.

16. Вираз «Подібний до кам'яного ідола неук, якого не навчав батько» відображає ідею виховання та навчання в:

- а) Стародавньому Єгипті; в) Стародавній Індії;
б) Стародавній Месопотамії; г) Стародавньому Китаї.

17. Першими навчальними закладами в Стародавніх Шумерах були:

- а) палестри; в) ефебії;
б) едубби; г) гімнасії.

18. Збірка правил життя та виховання дітей у Шумерській державі називалася:

- а) «Кодекс Хаммурапі»; в) «Махабхарата»;
б) «Бхагавадгіта»; г) «Бесіди та судження».

19. Упанаяма в Стародавній Індії означала:

- а) традицію сімейно-суспільного виховання; в) ініціацію;
б) філософський погляд; г) покарання.

20. «Бхагавадгіта» служила навчальною книгою в:

- а) Стародавньому Китаї; в) Стародавній Індії;
б) Стародавній Месопотамії; г) Стародавньому Єгипті.

21. Етико-політичне навчання Конфуція лежало в основі системи освіти:

- а) Стародавнього Єгипту; в) Вавилону;
б) Стародавньої Індії; г) Стародавнього Китаю.

22. Яке з висловлень належить Конфуцію:

- а) «Речь спасёт, но может и погубить»;
б) «Послушание – это наилучшее у человека»;
в) «Лучше уповать на человеколюбие, нежели на золото в сундуке»;

г) «Если не можешь совершенствовать себя, то как же сможешь совершенствовать других людей?»

Виховання та освіта в античному світі

23. Початок розвитку риторики та логіки пов'язаний з діяльністю:

- а) софістів; в) граматистів;
б) риторів; г) філологів.

24. Найдавнішою філософською школою була:

- б) читання молитов; г) гри.
43. Основна форма навчання у вищій школі Візантії – це:
 а) диспут; в) семінар;
 б) лекція; г) бесіда.
44. Основний метод викладання у вищій школі Візантії – це:
 а) лекція; в) дискусія;
 б) бесіда; г) монолог.
45. Викладачів у вищій школі Візантії називали:
 а) лекторами; в) консулами філософії;
 б) ораторами; г) вчителями мудрості.

Виховання, школа і педагогічна думка в Західній Європі в середні віки та епоху Відродження

46. Вінцем наук у період Середньовіччя називали:
 а) схоластику; в) богослов'я;
 б) латинь; г) філософію.
47. Напрямок у середньовічній філософії, що вважав основним завданням теоретичне обґрунтування догм християнської релігії, називався:
 а) софістика; в) маевтика;
 б) схоластика; г) пансофія.
48. Наступні типи шкіл - парафіяльні, монастирські, соборні – створювалися в Західній Європі в:
 а) епоху Відродження; в) епоху Контрреформації;
 б) епоху Реформації; г) епоху Середньовіччя.
49. У XIII-XIV ст. у Західній Європі виникли нові навчальні заклади:
 а) філатропіни; в) цехові та гільдійські школи;
 б) гімназії; г) парафіяльні школи.
50. Катехізисний метод у навчанні використовував:
 а) Сократ; в) Фома Аквінський;
 б) Алкуїн; г) Августин Аврелій.
51. У своєму трактаті «Сума теології» по-новому розглянув церковну традицію:
 а) Фома Аквінський; в) Августин Аврелій;
 б) Алкуїн; г) Флавій Кассіодор.
52. Учителі та учні об'єднувалися в великі корпорації,

що називалися:

- а) факультетами; в) університетами;
- б) колегіями; г) академіями.

53. Виховання семи чеснот (ізда верхи, плавання, мятання списа, фехтування, полювання, гра в шашки, складання віршів) було характерним для:

- а) афінської системи виховання;
- б) спартанської системи виховання;
- в) римської системи виховання;
- г) лицарської системи виховання.

54. Виникнення класичної освіти як загального типу середньої освіти відноситься до:

- а) епохи Просвітництва; в) епохи Реформації;
- б) епохи Античності; г) епохи Відродження.

55. Перші університети в країнах Західної Європи з'явилися в:

- а) IX ст.; б) XII ст.; в) XV ст.; г) XVII ст.

56. Утопічний проект безкласового суспільства створив:

- а) Т. Кампанелла; в) Л. Бруні;
- б) Т. Мор; г) Ф. Рабле.

57. Ідея трудового виховання була вперше внесена в систему всебічного гармонійного розвитку особистості:

- а) Т. Мором, Т. Кампанелла; в) Демократом;
- б) М. Монтенем; г) Ф. Рабле.

58. «Школу радості» очолював:

- а) Т. Кампанелла; в) Г. Гуаріні;
- б) Вігторіно-де-Фельтре; г) Т. Мор.

59. Основу знань, за М. Монтенем, складає:

- а) досвід; б) почуття; в) мислення; г) пам'ять.

60. Одним із перших думку про власне народну освіту висловив:

а) Ф. Рабле; б) М. Монтень; в) Х. Вівес; г) Е. Роттердамський.

61. Основною педагогічною ідеєю епохи Реформації стала ідея:

- а) гармонійного розвитку особистості;
- б) реальної освіти;

в) загальної освіти, навчання рідною мовою;

г) громадянського виховання.

62. Основоположником єзуїтської системи виховання був:

а) А. Франке; б) М. Лютер; в) І. Герbart; г) І. Лайола.

63. Головним завданням ордену іезуїтів було:

а) відновлення величі церкви; в) просвітницька діяльність;

б) реформація економіки; г) реформація освіти.

64. Центральне місце в вихованні іезуїтів займає:

а) душа; в) фізичне виховання;

б) особистість; г) розум.

Виховання, школа і педагогічна думка народів Сходу в епоху Середньовіччя

65. Другим учителем після Аристотеля сучасники називали:

а) Ібн Сіну (Авіценну); в) Конфуція;

б) Абу Насра аль-Фарабі; г) Сенеку.

66. Про важливість наочності та систематичності в навчанні, про розвиток у дітей пізнавальних інтересів наголошував увагу:

а) Конфуцій; в) Ібн Сіна (Авіценна);

б) Абу Рейхан Мухаммедаль-Біруні; г) Сенека.

67. Триступенева система освіти Китаю (початкова, середня та вища ланки) почала формуватися в період правління:

а) династії Цинь; в) династії Мін;

б) династії Сун; г) династії Хань.

68. У зміст навчання шкіл Китаю були покладені навчальні посібники, розроблені:

а) Сюнь-дзи; в) Конфуцієм;

б) Мен-дзи; г) Сенекою.

69. Індуїстська система виховання утворилася в результаті об'єднання наступних виховних систем:

а) брахманської та буддійської;

б) брахманської та мусульманської;

в) буддійської та мусульманської;

г) брахманської, буддійської та мусульманської.

Педагогічні ідеї та освіта східних слов'ян

70. Виховання у давніх слов'ян здійснювалося в:

- а) сім'ї; б) громаді; в) школі; г) будинках молоді.

71. Універсальним педагогічним засобом у давніх слов'ян була:

- а) книжка; б) усна народна творчість; в) бесіда; г) екскурсія.

72. Основна іграшка дітей давніх слов'ян - це:

- а) лялька; б) м'яч; в) коник; г) скакалка.

73. Дитина отримувала основні знання від:

- а) батька; б) матері; в) бабусі; г) вихователя.

74. Дитина, яку годують груддю, - це:

- а) дитя; б) чадо; в) молодий; г) немовля.

Виховання, навчання та педагогічна думка в Київській Русі та у період розвитку феодалізму (до XVII століття)

75. Християнство на Київській Русі прийнято в:

- а) 988 році; б) 978 році; в) 968 році; г) 998 році.

76. Основою та метою виховання за часів Київської Русі було:

- а) трудове виховання; в) релігійно-моральне виховання;
б) фізичне виховання; г) естетичне виховання.

77. «Повчання дітям» написав:

- а) князь Ярослав; в) князь Святослав;
б) князь Володимир Мономах; г) князь Мирослав.

78. Київську двірцеву школу «книжного вчення» для дітей з вищих верств суспільства створив:

- а) князь Володимир Великий; в) князь Ярослав;
б) князь Святослав; г) князь Володимир Мономах.

79. Автором першої зборки законів «Руська правда» був:

- а) князь Святослав; в) літописець Никон;
б) князь Ярослав; г) митрополит Іларіон.

80. Перше в Європі жіноче училище при Андріївському монастирі в 1086 році засноване:

- а) княгинею Ольгою; в) князем Ярославом;
б) княгинею Анною; г) князем Всеволодом.

81. Виховна установа для дітей-сиріт та калік була заснована:

а) княгинею Ольгою; в) князем Святославом;

б) князем Ярославом; г) княгинею Анною.

82. Школи грамоти за часів Київської Русі були доступні:

а) дітям церковнослужителів; в) дітям із заможних сімей;

б) дітям військових; г) дітям селян.

83. Першим ступенем освіти в школах було:

а) навчання письма та лічби; в) навчання хорového співу;

б) навчання читання; г) вивчення псалмів.

84. Другим ступенем освіти в школах було:

а) навчання письма та лічби; в) навчання хорového співу;

б) навчання читання; г) вивчення іноземних мов.

85. Острозька академія була заснована в:

а) 1576 році; б) 1566 році; в) 1556 році; г) 1586 році.

86. До складу «тривіуму» в Острозькій академії входили:

а) арифметика, геометрія, музика;

б) астрономія, музика, риторика;

в) граматики, риторика, діалектика;

г) діалектика, геометрія, музика.

87. Перша друкарня була заснована Іваном Федоровим при:

а) Острозькій академії; в) Львівській братській школі;

б) Києво-Могилянській академії; г) Київській братській школі.

88. Найголовнішою науковою працею Острозької ака-

мії була:

а) «Азбука»; в) «Острозька Біблія»;

б) «Хронологія»; г) «Граматики словенська».

89. Перше братство виникло 1585 року в:

а) Львові; б) Острозі; в) Луцьку; г) Києві.

90. Робота братської школи визначалася:

а) конституцією; б) законом; в) положенням; г) статусом.

91. Урок у братській школі починався з:

а) привітання; в) молитви;

б) повторення вивченого; г) пісні.

92. Львівська братська школа ставила за мету готувати:

а) монахів; в) вчителів і священників;

б) чиновників; г) ремісників.

93. На уроках Львівської братської школи практикува-

ся:

а) лекції; б) семінари; в) монологи; г) диспути та бесіди.

94. Києво-Могилянська академія створена в:

а) 1631 році; б) 1632 році; в) 1630 році; г) 1634 році.

95. Один із методів навчання в Києво-Могилянській академії – це:

а) лекція; б) семінар; в) диспут; г) монолог.

96. На чолі Києво-Могилянської академії стояв:

а) ректор; б) декан; в) префект; г) єпископ.

97. Курс навчання в Києво-Могилянській академії складався з:

а) 6 класів; б) 7 класів; в) 8 класів; г) 9 класів.

98. Перевірка знань студентів у класах філософії та богослов'я здійснювалася шляхом:

а) іспитів; б) диспутів; в) опитування; г) письмових робіт.

99. Бурса при Києво-Могилянській академії – це:

а) гуртожиток; в) кімната для відпочинку;

б) їдальня; г) навчальне приміщення.

100. Збірник правил поведінки в школі, відома, на вулиці «Громадян звичаїв дитячих» написав:

а) І. Борецький; в) С. Полоцький;

б) Є. Славинецький; г) М. Смотрицький.

Змістовий модуль III. ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВОГО ЧАСУ (XVII-XIX СТОЛІТТЯ)

У запропонованих завданнях 101-256 оберіть одну правильну відповідь.

Школа та педагогіка в країнах Західної Європи (XVII-XVIII століття)

101. Перша у світі реальна школа була створена 1701 року в:

а) Англії; в) Німеччині; д) США;

б) Росії; г) Франції; е) Італії.

102. Головна мета теорії матеріальної освіти полягає в:

а) розвитку розумових здібностей дітей;

- б) озброєнні дитини корисними для життя знаннями;
- в) гармонійному розвитку особистості;
- г) розвитку духовних сил дитини;
- д) фізичному розвитку дитини;
- е) моральному розвитку дитини.

103. Вислів «Думка керує світом» став центральним у суспільній думці в:

- а) епоху Просвітництва;
- б) епоху Реформації;
- в) Античну епоху;
- г) ранньому Середньовіччі;
- д) епоху Відродження;
- е) Первісну епоху.

104. Головний принцип педагогіки філантропізму – це:

- а) повага до дітей;
- б) не нашкодь;
- в) усі засоби з самого себе;
- г) природа, школа, життя;
- д) дитина – центр педагогіки;
- е) сім'я, школа.

105. Безпосереднім попередником Я. А. Коменського у розробці дидактичних правил був:

- а) Х. Вівес;
- б) Ратихій (Ратке);
- в) Е. Роттердамський;
- г) М. Лютер;
- д) Т. Мор;
- е) І. Песталоцці.

106. Теорії матеріальної та формальної освіти сформувалися в:

- а) XIV ст.;
- б) XV ст.;
- в) XVI ст.;
- г) XVII ст.;
- д) XVIII ст.;
- е) XIX ст.

107. Ланкастерська система навчання була створена наприкінці XVIII ст. педагогами:

- а) Франції;
- б) Росії;
- в) Німеччини;
- г) Англії;
- д) США;
- е) Китаю.

108. «Золоте» правило морального виховання «Повага до людини починається з поваги до дитини» було обґрунтоване:

- а) Д. Локком;
- б) І. Базедовим;
- в) Ж.-Ж. Руссо;
- г) Я. А. Коменським;
- д) І. Песталоцці;
- е) Д. Дідро.

109. Я. А. Коменський народився у сім'ї:

- а) педагога;
- б) мірошника;
- в) інженера;
- д) лікаря;
- е) церковнослужителя.

110. У 1611 році Я. А. Коменський вступив до Генборського університету на факультет:

- а) богословський;
- б) філологічний;
- в) педагогічний;
- г) природний;
- д) історичний;
- е) юридичний.

111. у 1614 році Я. А. Коменського призначають керівником братської школи у місті:

- а) Нівніца; в) Пшеров; д) Лешно;
- б) Стражниця; г) Фульнец; е) Неарден.

112. Роботу над працею «Велика дидактика» Я. А. Коменський закінчив у:

- а) 1630 році; в) 1633 році; д) 1637 році;
- б) 1632 році; г) 1635 році; е) 1641 році.

113. Який філософський принцип закладено у «золоте правило дидактики» Я. А. Коменського?

- а) біхевіоризм; в) неотомізм; д) позитивізм;
- б) сенсуалізм; г) махізм; е) постпозитивізм.

114. Вихованню дітей від народження до 6 років Я. А. Коменський присвятив працю:

- а) «Велика дидактика»; г) «Шлях світла»;
- б) «Єдине необхідне»; д) «Видимий світ у малюнках»;
- в) «Материнська школа»; е) «Листи до неба».

115. Назвіть ознаку, яка не належить до класно-урочної системи Я. А. Коменського:

- а) твердий незмінний склад учнів;
- б) приблизно однаковий рівень розвитку учнів в одному класі;
- в) чітко визначений час занять та розподіл часу на уроці;
- г) вільне відвідування у зручний час;
- д) послідовне чергування занять та перерв;
- е) використання фронтальних, групових та індивідуальних форм організації навчального процесу.

116. Я. А. Коменський порівнював учителя з:

- а) місяцем; в) запаленою свічкою; д) струмочком живої води;
- б) вогнем; г) факелом; е) сонцем.

117. Школа без дисципліни, за Я. А. Коменським, однаково, що:

- а) робота без радощів; г) людина без ока;
- б) млин без води; д) корабель без парусу;
- в) дитина без матері; е) небо без сонця.

118. До методів морального виховання (за Я. А. Коменським) не можна віднести:

- а) дотримання режиму дня учнем;

- б) особистий приклад батьків, учителів, керівників держави;
- в) повчання;
- г) заохочення;
- д) вправи;
- е) покарання.

119. Які 4 типи шкіл були запропоновані Я. А. Коменським:

- а) тривіальні, елементарні, колегіуми, університети;
- б) школи початкові, середні, вищі;
- в) материнські, рідної мови, латинські, академічні;
- г) материнські, пропедія, педія, філософські;
- д) материнські, початкові, середні, вищі;
- е) материнські, повітові, училища, академії.

120. За Дж. Локком джентльмен повинен виховуватися у:

- а) школі;
- в) самотійно;
- л) сім'ї;
- б) дитячому будинку;
- г) пансіоні;
- е) суспільстві.

121. Дж. Локк джерелом уявлень вважав:

- а) сприймання;
- в) почуття;
- д) спостереження;
- б) розуміння;
- г) думки;
- е) відчуття.

122. Вирішальний вплив на дитину (за Дж. Локком) повинно здійснювати:

- а) виховання;
- в) спадковість;
- д) середовище;
- б) навчання;
- г) навколишній світ;
- е) суспільство.

123. Трактат Дж. Локка, в якому висвітлюються класичні педагогічні погляди, який відіграв важливу роль у розвитку педагогіки в усій Європі:

- а) «Лист про віротерпимість»;
- б) «Думки про виховання»;
- в) «Дослідження про людський розум»;
- г) ««Розумність християнства»»;
- д) «Школа-гра»;
- е) «Дошкільне життя дитини».

124. Теорію вільного виховання в західноєвропейській педагогіці розробив:

- а) Сократ;
- в) Ж. Ж. Руссо;
- д) Дж. Локк;
- б.) Я. А. Коменський;
- г) І. Герbart;
- е) І. Песталоцці.

125. Вікова періодизація (від народження до 2 років, з 2

до 12, з 12 до 15, з 15 до 18 років) була запропонована:

- а) Ж.-Ж. Руссо; в) А. Дистервегом; д) Дж. Локком;
- б) Я. А. Коменським; г) С. Полоцьким; е) І. Песталоцці.

126. Як називався твір Ж.-Ж. Руссо, за який Діжонська академія нагородила його першою премією:

- а) «Про походження нерівності між людьми»;
- б) «Суспільний договір»;
- в) «Еміль, або виховання»;
- г) «Проект виховання де Сент-Марі»;
- д) «Чи сприяв прогрес у науці і мистецтві поліпшенню або погіршенню моралі?»;
- е) «Листи про мораль».

127. Головним джерелом зла за Ж.-Ж. Руссо є:

- а) безграмотність; в) нерівність; д) хвороби;
- б) багатство; г) безробіття; е) слабкість характеру.

128. Третій період (з 12 до 15 років) («Еміль...» Руссо) є періодом пріоритетного розвитку:

- а) органів чуття; в) релігійного; б) морального;
- б) фізичного; г) громадського; е) розумового.

129. В якому році було надруковано роман-трактат Ж.-Ж. Руссо. «Еміль, або про виховання»:

- а) 1743 році; в) 1749 році; д) 1762 році;
- б) 1745 році; г) 1758 році; е) 1764 році.

130. Життєве призначення жінки у творі «Еміль, або про виховання»:

- а) бути дружиною і матір'ю;
- б) жінка-воїн;
- в) бути занадто розумною і освіченою;
- г) брати участь у громадському житті;
- д) бути незалежною, мати власну думку;
- е) бути природним наставникам дитини.

131. Який віковий період Ж.-Ж. Руссо називав періодом «бурь та пристрастей»:

- а) від народження до 2 років; г) від 10 до 15 років;
- б) від 2 до 6 років; д) від 12 до 15 років;
- в) від 2 до 12 років; е) від 15 років до повноліття.

132. Основний художній твір, запропонований

Ж.-Ж. Руссо. герою роману «Еміль, або про виховання» для читання:

- а) «Подорожі Гулівера»; г) «Пригоди Буратіна»;
- б) «Робінзон Круза»; д) «Том Соїер»;
- в) «Казки братів Грим»; е) «Джен Ейр».

133. Основна мета виховання дитини в період «сну розуму»:

- а) розумове виховання; г) естетичне виховання;
- б) моральне виховання; д) фізичне виховання;
- в) розвиток зовнішніх почуттів; е) розвиток внутрішніх сил.

134. Хто є автором «Енциклопедії наук, мистецтв і ремесел»:

- а) К. Гельвецій; в) Д. Дідро; д) Вольтер;
- б) Ж.-Ж. Руссо; г) Дж. Локк; е) Монтеск'є.

135. Що не можна віднести до переваг шкільного виховання за К. А. Гельвецієм:

- а) сприятливі для здоров'я засоби того місця, де молодь може отримати своє виховання;
- б) тверду дисципліну;
- в) змагання, яке викликається, коли порівнюють себе з багатьма іншими людьми;
- г) вплив спадковості на розвиток особистості;
- д) освіченість вихователів;
- е) твердість.

136. Хто вважав, що жінкам треба надати можливість отримувати освіту нарівні з чоловіками, бо вони відрізняються від чоловіків лише своєю організацією:

- а) К. Гельвецій; в) Я. А. Каменський; д) Ж.-Ж. Руссо;
- б) Д. Дідро; г) Дж. Локк; е) Монтеск'є.

137. У розроблену Ж. А. Кондорсе «Доповідь про загальну організацію народної освіти» (1792) не входить принцип:

- а) безплатності;
- б) спадкоємності ступенів навчання;
- в) рівності прав на освіту всіх громадян;
- г) незалежності змісту освіти від політичних партій;
- д) релігійності;
- е) загальності.

138. За проектом Лепелетьє будинки національного виховання створювались для всіх хлопчиків віком:

- а) від 4 до 6; б) від 6 до 10; в) від 5 до 11;
г) від 7 до 14; д) від 7 до 15; е) від 5 до 13 років.

Школа та педагогічна думка України та Росії XVIII століття

139. Ідеї нерівності, рівності та сродності належать:

- а) Я. Козельському; в) Ф. Прокоповичу; д) І. Котляревському;
б) Г. Сковороді; г) С. Яворському; е) М. Козачинському.

140. Виховний ідеал за Г. Сковородою:

- а) вимога глибокого істинного знання, а не «примарного і мрійного вчення»;
б) освічена людина;
в) істинна людина, для якої потрібне є неважким, а важке непотрібним;
г) вихована людина;
д) людина, сповнена благородних поривань;
е) винахідлива людина.

141. Новий науково-історичний метод викладання богословської науки, вивчення історії релігії запровадив:

- а) Ф. Прокопович; в) Я. Козельський; д) М. Козачинський;
б) Г. Сковорода; г) С. Яворський; е) І. Котляревський.

142. Свої роздуми про ораторський хист вчителя Ф.

Прокопович висловив у книзі:

- а) «Про поетичне мистецтво»;
б) «Перше повчання отрокам»;
в) «Промова за заслуги наук, що прирівнюються до заслуг зброї»;
г) «Духовний регламент»;
д) «Про риторичне мистецтво»;
е) «Поетика».

143. Хто є автором однієї з перших написаних російською мовою праць з питань дидактики, методології і школознавства «Руководство учителям первого в второго классов народных училищ» (1783):

- а) І. Бецької; в) М. Ломоносов; д) Ф. Янкович;
б) Л. Магницький; г) Я. Козельський; е) В. Татішев.

144. Хто вважав, що вихованням у закритих навчальних

закладах можна створити «нову породу людей»: ідеальних вояків, здатних справедливо управляти кріпаками, а також «третього стану людей» здатних розвивати промисловість і торгівлю:

- а) В. Татіщев; в) Л. Магницький; д) Ф. Янкович;
б) І. Бецької; г) Я. Козельський; е) М. Ломоносов.

145. Головним учителем школи математичних і навігаційних наук (відкритої 1701 року в Москві), автором підручника «Арифметика сиречь наука числительная»:

- а) Л. Магницький; в) В. Татіщев; д) Ф. Янкович;
б) М. Ломоносов; г) І. Бецької; е) Я. Козельський.

146. Класифікацію наук відповідно до об'єкту пізнання здійснив:

- а) Ф. Прокопович; в) І. П. Котляревський; д) М. Козачинський;
б) Г. С. Козельський; г) С. Яворський; е) Г. С. Сковорода.

147. Хто є автором твору «Духовная моему сину», в якому висловлюється ряд педагогічних думок: про правила письма чнів, перевірку та оцінку знань, умінь та навичок:

- а) Л. Магницький; в) В. Татіщев; д) Ф. Прокопович;
б) В. Бецької; г) Ф. Янкович; е) М. Ломоносов.

148. У 1786 році було затверджено:

- а) «Статут університетів»;
б) «Статут гімназій і училищ»;
в) «Статут навчальних закладів, під відомчим університетам»;
г) «Статут народних училищ у російській імперії»;
д) «Статут гімназій, училищ, університетів»;
е) «Статут народних училищ».

149. У якому році було видано статут, що насаджував в шкільних закладах муштру, зубріння, дозволяв тілесні покарання, встановлював систему суворого нагляду за учнями і викладачами:

- а) 1786; в) 1804; д) 1832;
б) 1835; г) 1828; е) 1838

150. «Києво-Могилянська Академія» у суверенній Україні почала функціонувати з:

- а) 1982; в) 1990; д) 1994;
б) 1989; г) 1992; е) 1996 році.

Школа та педагогічна думка країн Західної Європи та США (до 90 років XIX століття)

151. Загальним у становленні національних систем утворення в країнах Західної Європи та США в XIX ст. було:

- а) децентралізація шкільного керування;
- б) централізація шкільного керування;
- в) розширення участі держави в шкільній справі;
- г) здійснення рівного доступу до повної освіти.

152. Основний тип середньої освіти в Англії був представлений:

- а) гімназією, міською школою, публічною школою;
- б) публічною школою, граматичною школою, дайм-скул;
- в) коледжем, граматичною школою, реальним училищем;
- г) недільною школою, граматичною школою, публічною школою.

153. Перші громадські заклади жіночої середньої освіти з'явилися в:

- а) Америці; б) Франції; в) Англії; г) Пруссії.

154. І. Песталоцці був нагороджений званням «громадянина Французької республіки» за роман:

- а) «Як Гертруда вчить своїх дітей»; в) «Азбука спостереження»;
- б) «Лінгард і Гертруда»; г) «Книга для матерів».

155. У 1799 році І. Песталоцці відкрив школу інтернатного типу для дітей селян у місті:

- а) Цюріх; в) Івердон; д) Нейгоф;
- б) Бургдорф; г) Станц; е) Женева.

156. Основним першоелементом пізнання при вивченні арифметики в «Теорії елементарної освіти» І. Песталоцці є:

- а) математичний куб; в) сотня; д) одиниця;
- б) десяток; г) математичний квадрат; е) тисяча.

157. Назвіть навчальний заклад, в якому І. Песталоцці начав майбутніх учителів своєму «методу»:

- а) Івердонський інститут; г) Бургдорфський інститут;
- б) Женевська академія; д) Станська академія;
- в) Кембриджський університет; е) Окфордський університет.

158. Який метод І. Песталоцці вважав основним для

сприйняття навколишнього середовища:

- а) розум; в) спостереження; д) зосередження;
б) експеримент; г) відчуття; е) міркування.

159. Теорія елементарної освіти І. Песталоцці включала:

- а) розумове, фізичне, моральне виховання;
б) моральне, полікультурне, трудове виховання;
в) трудове, естетичне, розумове виховання;
г) естетичне, розумове, моральне виховання.

160. Спроба диференціювати дидактичні принципи та правила стосовно учня, учителя, навчального матеріалу та зовнішніх умов належить:

- а) І. Песталоцці; б) Ф. Дістервегу; в) Р. Оуену; г) І. Гербарту.

161. Основні принципи виховання природовідповідність, культуровідповідність, самодіяльність - були запропоновані:

- а) І. Песталоцці; в) І. Гербартом;
б) Р. Оуеном; г) Ф. Дістерьегом.

162. Примушуй учня працювати руками, язиком і головою! – це освітньо-виховний принцип (за Ф. Дістервегом):

- а) культуровідповідності; г) загальнолюдського виховання;
б) самодіяльності; д) індивідуального підходу;
в) природовідповідності; е) інтелектуалізму.

163. За Ф. Дістервегом «Найбільш важливим явищем у школі, найбільш повчальним предметом для спостережень, найбільш живим прикладом для учня» є:

- а) природа; в) дискусійна; д) самодіяльність;
б) яскрава наочність; г) сам учитель; е) колектив.

164. Хто сформулював «33 правила навчання»:

- а) Ф. Дістервег; в) Р. Оуен; д) Т. Фур'є;
б) І. Гербарт; г) І. Песталоцці; е) К. Сен-Сімон.

165. Ідею багатобічного інтересу в процесі виховуючого навчання висунув:

- а) І. Гербарт; в) І. Песталоцці;
б) Р. Оуен; г) Ф. Дістервег.

166. Усвідомлення навчального матеріалу у стані спокою душі (за І. Гербартом) це ступінь:

- а) метод; в) система; д) засіб;
б) ясність; г) асоціація; е) точність.

167. Словом інтересу І. Гербарта вважають:

- а) предмет, за яким спостерігають;
- б) позитивна мотивація;
- в) стан учнів у даний момент;
- г) винахідливість учителя, вміння зацікавити учнів;
- д) увагу;
- е) цікавий матеріал.

168. І. Гербарт ввів у педагогіку категорію:

- а) педагогічна майстерність; г) педагогічна культура;
- б) педагогічний такт; д) педагогічна компетентність;
- в) педагогічне спілкування; е) педагогічне виховання.

169. Друга основна педагогічна праця І. Гербарта, що вийшла у 1835 році:

- а) «Загальна педагогіка, виведена з цілей виховання»;
- б) «Головні пункти метафізики»;
- в) «Загальна практична філософія»;
- г) «Нарис педагогічних читань»;
- д) «Психологія»;
- е) «Психологія як наука, що ґрунтується на досвіді метафізики».

170. Навчання відповідно до п'яти видів дія було запропоновано:

- а) М. Спенсером; в) Ф. Дістервегом;
- б) Р. Оуеном; г) І. Гербартом.

171. Складові компоненти педагогічного процесу – керування, виховуючи навчання, моральне виховання були запропоновані:

- а) Р. Оуеном; в) Г. Спенсером;
- б) І. Песталоцці; г) Ф. Дістервегом.

172. Педагогічна система Г. Спенсера ґрунтувалася на принципі:

- а) народності; в) демократизму;
- б) природовідповідності; г) утилітаризму.

173. Який період не входить до історії людства за Фур'є:

- а) матріархат; в) дикість; д) варварство;
- б) едимізм; г) патріархат; е) цивілізація.

174. Хто є автором висловлювання: «Народ більше, хоче здо-

бути освіту, яка дарувала, самими в освіті дітями відчуває в освіті потребу; скрізь, де є тільки можливість, він вчиться»:

- а) І. Песталоцці; в) Ш. Фур'є; д) І. Гербарт;
б) Р. Оуен; г) А. Сен-Сімон; е) Ф. Дістервег.

175. Перші в світі дошкільні установи для дітей трудящих були створені:

- а) Р. Оуеном; в) Ш. Фур'є; д) І. Гербартом;
б) А. Сен-Сімоном; г) Ф. Дістервегом; е) І. Песталоцці.

176. У праці Р. Оуена «Новий погляд» основним рушієм людських вчинків визначалось прагнення до:

- а) свободи; в) самоосвіти; д) праці;
б) щастя; г) справедливості; е) отримання результату.

177. Розташуйте трудові колонії Р. Оуена в порядку створення:

- а) «Нова Гармонія», «Клінвунд», «Нью-Ленарк»;
б) «Клінвунд», «Нова Гармонія», «Нью-Ленарк»;
в) «Нью-Ленарк», «Нова Гармонія», «Клінвунд»;
г) «Нова Гармонія», «Нью-Ленарк», «Клінвунд»;
д) «Нью-Ленарк», «Клінвунд», «Нова Гармонія»;
е) «Клінвунд», «Нью-Ленарк», «Нова Гармонія».

Стан школи, освіти та педагогічної думки України у складі

Російської держави (до 90 років XIX століття)

178. Як називалися початкові школи в Україні в I пол. XIX ст.:

- а) духовні училища; г) ланкастерські школи;
б) церковні школи; д) повітові школи;
в) елементарні школи; е) парафіяльні училища.

179. Демократизацію навчального процесу в народних школах відстоював:

- а) І. Котляревський; в) І. Франко; д) О. Духнович;
б) Т. Тимківський; г) Леся Українка; е) Т. Шевченко.

180. Хто є автором нариса «Школа», в якому був показаний жалюгідний стан, у якому перебували народні школи та вчителі народних шкіл?:

- а) Т. Шевченко; в) І. Франко; д) О. Духнович;

б) І. Тимківський; г) І. Котляревський; е) Леся Українка.

181. Людина – борець, «вічний революціонер», «каменярь» нового суспільства у незалежній Українській Державі – це виховний ідеал:

а) І. Франка; в) І. Тимківського; д) Л. Українки;

б) О. Духновича; г) Т. Шевченка; е) І. Котляревського.

182. Навчальний підручник, який Леся Українка написала для своїх сестер у 1890 році називався:

а) «Нарис історії українсько-руської літератури»;

б) «Народне шкільництво в Галичині»;

в) «Древня історія східних народів»;

г) «Народна педагогія»;

д) «Книжка читальна для початківців»;

е) «Буквар Южноруський».

183. Основою дидактичних поглядів О. Духновича був принцип:

а) доступності; в) наочності; г) культуровідповідності;

б) системності; д) народності; е) природовідповідності.

184. Як називався перший народний буквар на Закарпатті, виданий О. Духновичем:

а) «Грамматика»;

б) «Буквар Южноруський»;

в) «Книжниця читальна для початківців»;

г) «Народна педагогія на користь училищ та вчителів сільських»;

д) «Читанка»;

е) «Грамматика язика славено-руського».

185. Головне місце в житті кожної людини, на думку Т. Шевченка, повинна займати:

а) правда; в) наука; д) справедливість;

б) праця; г) чесність; е) людяність.

186. Як називається п'єса Т. Шевченка, що висміює батьків, які будь-якими засобами намагаються ввести своїх дітей у вищий світ:

а) «Близнюки»;

г) «Наймичка»;

б) «Слово мати велике, найкраще слово»; д) «Назар Стодоля»;

в) «Катерина»;

е) «Сова».

187. М. Чернишевський, М. Добролюбов, Т. Шевченко є представниками:

- а) ліберально-буржуазного; в) буржуазно-демократичного;
- б) революційно-демократичного; д) ліберального;
- г) анархічного; е) монархічного руху.

188. Створення народної школи шляхом прийняття державою закону про загальну початкову освіту, за яким її можуть отримати всі у кого є мінімум матеріальних можливостей та здібності – це трактування належить руху:

- а) ліберально-буржуазному; г) революційно-демократичному;
- б) монархічному; д) анархічному;
- в) буржуазно-демократичному; е) ліберальному.

189. М. Пирогов пропонує єдину народну, загальнодоступну школу для всіх дітей, починаючи з елементарної і до вищої у статті:

- а) «Питання життя»;
- б) «Чого ми бажаємо»;
- в) «Школа і життя»;
- г) «О ходе просвещения в Новороссийском крае и о вопиющей необходимости преобразований учебных заведений»;
- д) «О публичных лекциях по педагогике»;
- е) «Університетське питання».

190. Нову систему народної освіти у 60-х рр. ХІХ ст. запропонував:

- а) М. Корф; в) М. Драгоманов; д) К. Ушинський;
- б) Б. Глібов; г) М. Пирогов; е) Л. Толстой.

191. М. Чернишевський вважав, що під впливом соціального оточення виховання складається:

- а) людський характер; г) переконання людини;
- б) світогляд; д) культура людини;
- в) особистість; е) моральні якості людини.

192. На думку М. Добролюбова у навчанні та вихованні дітей велике значення мають:

- а) батьки; в) перші враження; д) спостереження;
- б) перші відчуття; г) вчителі; е) прогулянки на природі.

193. Хто є автором літературно-критичної статті «Промінь світла в темному царстві?»:

- а) М. Чернишевський; в) О. Герцен; д) Д. Писарев;
б) В. Белінський; г) М. Добролюбов; е) Л. Толстой.

194. Проти вивчення релігії у школах та релігійно-морального виховання виступав:

- а) Л. Толстой; в) М. Добролюбов; д) О. Герцен;
б) М. Чернишевський; г) Д. Писарев; е) В. Белінський.

195. Вид діяльності школярів, який Л. Толстой вважав визначальним:

- а) екскурсії; в) ручна праця; д) ліплення;
б) творчі вправи; г) читання; е) малювання.

196. Виберіть із запропонованого списку роки життя К.

Ушинського:

- а) 1810-1881; в) 1819-1897; д) 1724-1770;
б) 1803-1865; г) 1824-1870; е) 1814-1861.

197. К. Ушинський народився у місті:

- а) Москва; в) Белгород; д) Харків;
б) Тула; г) Одеса; е) Петербург.

198. В якому віці К. Ушинський був призначений професором камеральних наук:

- а) 35 років; в) 30 років; д) 22 роки;
б) 32 роки; г) 25 років; е) 19 років.

199. З 1859 до 1862 року К. Ушинський:

а) навчався у Московському університеті на юридичному факультеті;

б) працював учителем словесності;

в) редагував «Журнал Міністерства народної освіти»;

г) працював інспектором Гатчинського сирітського інституту;

д) готувався до професорської діяльності;

е) працював в якості інспектора класів у Смольному інституті шляхетних дівчат.

200. Що викладав К. Ушинський у Гатчинському сирітському інституті:

- а) економіку; в) російську словесність; д) релігієзнавство;
б) право; г) історію; е) рідну мову.

201. Який підручник написав і видав К. Ушинський у 1864 році:

- а) «Рідне слово»;
- б) «Дитячий світ»;
- в) «Людина як предмет виховання (досвід педагогічної антропології)»;

- г) «Педагогічна подорож до Швейцарії»;
- д) «Керівництво до викладання рідного слова»;
- е) «Людина як предмет виховання».

202. Найяскравішим вираженням народності за К. Ушинським є:

- а) містика; в) воля; д) побут;
- б) рідна мова; г) виховання; е) звичай.

203. Найяскравіший спадок, який може залишити своїм дітям і бідний, і багатий за К. Ушинським є:

- а) знання; г) можливість працювати і любов до праці;
- б) заповіт; д) можливість любити природу;
- в) досвід; е) рідна мова.

204. Чим можна зміцнити у вихованця впевненість у своїй пам'яті за К.Ушинським:

- а) заучуванням; г) уявленням прочитаного;
- б) частим повторюванням; д) малюванням прочитаного;
- в) читанням напам'ять; е) складанням плану прочитаного.

205. Продовжте висловлювання К. Ушинського «Мова кожному народу створюється ...»:

- а) часом; в) культурою; д) самим народом;
- б) історією; г) поколіннями; е) вихованням.

206. Засобом морального та розумового розвитку дитини у народній школі К. Ушинського, провідним предметом навчання була:

- а) арифметика; г) основи вітчизняної історії;
- б) закон Божий; д) основи ремесел;
- в) елементи природознавства; е) рідна мова.

207. «Всяка жива історична народність є найпрекраснішим створенням Господа на Землі, і вихованню залишається тільки черпати з цього багатого і чистого джерела» – писав К. Ушинський у статті:

- а) «Рідне слово»;
- б) «Педагогічна подорож до Швейцарії»;

- в) «Про народність у громадянському вихованні»;
г) «Про користь педагогічної літератури»;
д) «Питання про народні школи»;
е) «Керівництво до викладання рідного слова».
208. У II половині 19 ст. на західноукраїнських землях

виник новий тип шкіл:

- а) парафіяльна; в) тривіальна; д) гімназія;
б) утравістична; г) головна; е) реальна.

209. «Положення про початкові народні училища» було прийнято у:

- а) 1860; в) 1862; д) 1864;
б) 1861; г) 1863; е) 1866 році.

210. Закон про повну заборону української мови було видано:

- а) 1863; в) 1872; д) 1876;
б) 1864; г) 1874; е) 1878 році.

Зарубіжна школа та педагогіка кінця XIX початку XX століття

211. Такі напрямки, як вільне виховання, експериментальна педагогіка, прагматична педагогіка, педагогіка особистості, входять в:

- а) марксистську педагогіку; г) реформаторську педагогіку;
б) традиційну педагогіку; д) нову педагогіку;
в) авторитарну педагогіку; е) новітню педагогіку.

212. Провідні закордонні педагоги (А. Феррьер, О. Декролі, Е. Демолен й ін.) очолили на початку XX ст.

- а) рух нового виховання; г) соціальну педагогіку;
б) експериментальну педагогіку; д) традиційну педагогіку;
в) прагматичну педагогіку; е) реформаторську педагогіку.

213. Засновником прагматичної педагогіки був:

- а) Д. Дьюї; в) А. Лай; д) О. Декролі;
б) Е. Мейман; г) Г. Кершенштейнер; е) Е. Демолен.

214. Рух вільного виховання в рамках реформаторської педагогіки представляли:

- а) П. Наторп, Г. Кершенштейнер; г) Е. Кей, М. Монтессорі;
б) Н. Крупська, А. Макаренко; д) О. Декролі, Е. Демолен;

в) Я. Корчак, Р. Штейнер; е) А. Лай, О. Декролі.

215. Ідею створення «школи дії» замість «школи навчання» висунув:

- а) Д. Дьюї; в) А. Біне; д) О. Декролі;
б) Е. Кей; г) А. Лай; е) Е. Демолен.

216. Теорія вродженої розумової обдарованості зародилася в надрах:

- а) експериментальної педагогіки; г) соціальної педагогіки;
б) функціональної педагогіки; д) традиційної педагогіки;
в) прагматичної педагогіки; е) реформаторської педагогіки.

217. Вальдорфська школа була створена Р. Штейнером у 1919 р. в:

- а) Німеччині; в) Франції; д) США;
б) Англії; г) Бельгії; е) Італії.

218. Методика вальдорфської педагогіки базується на:

- а) навчанні по підручниках, твердій програмі;
б) суворому обліку знань і використанні оцінок;
в) відношенні відповідальної залежності з колективом;
г) положенні: із предметом до дітей, а не з дітьми до предмета.

219. Педагогічні інваріанти (істини, що не підлягають перегляду) розроблені:

- а) Р. Штейнером; в) Г. Кершенштейнером; д) О. Декролі;
б) З. Френе; г) Д. Дьюї; е) Е. Демолен.

220. Методика розвитку сенсорної культури дошкільників була розроблена:

- а) М. Монтесорі; в) Е. Мейманом; д) О. Декролі;
б) Е. Кей; г) Д. Дьюї; е) Е. Демолен.

221. Від якого фактору залежать результати виховання за В. Лаєм:

- а) психолого-біологізаторського; г) генетичного;
б) соціального; д) психологічного;
в) політичного; е) біологізаторського.

222. Що, виходячи з положень В. Лая, викликає всіляке зовнішнє подразнення у всіх організмах:

- а) запам'ятовування; в) біль; д) подразник;
б) реакція; г) спазм; е) події.

223. Хто є автором тритомного курсу «Лекції зі вступу до експериментальної педагогіки»:

- а) Дюркгейм; в) В. Лай; д) Е. Торндайк;
б) Вебер; г) Е. Мейман; е) Е. Фромм.

224. Хто за пропозицією Е. Меймана, повинен вивчати школярів:

- а) батьки; в) психологи; д) вчителі;
б) педіатри; г) вихователі; е) дефектологи.

225. Автором книги «Вік дитини» є:

- а) М. Монтесорі; в) Е. Кей; д) А. Біне;
б) Сартр; г) Дж. Дьюї; е) З. Фрейд.

226. Представником і засновником педагогіки прагматизму був:

- а) В. Лай; в) Е. Торндайк; д) Дж. Дьюї;
б) А. Біне; г) Адлер; е) Е. Мейман.

227. Хто з педагогів виступив з ідеєю «трудової школи»:

- а) Т. Монтесорі; в) Е. Мейман; д) Г. Кершенштейнер;
б) Е. Кей; г) Р. Штейнер; е) О. Декролі.

228. Як називається найвідоміша стаття Кершенштейнера?

- а) «Школа»; г) «Суспільна школа»;
б) «Суспільство»; д) «Школа дії»;
в) «Школа і суспільство»; е) «Школа майбутнього – школа праці».

229. Хто з американських педагогів виходив з вчення біхевіоризму:

- а) Е. Торндайк; в) Коллінгс; д) Е. Кей;
б) Дж. Дьюї; г) В. Лай; е) О. Декролі;

230. Що закликали розвивати в дитині прибічники «вільного виховання»:

- а) творчі сили; в) логічне мислення; д) увагу;
б) розумові здібності; г) свободу духу; е) уяву.

231. Хто з представників експериментальної педагогіки вважав доцільним жорстку міру покарання?

- а) У. Кілпатрік; в) С. Холл; д) А. Біне;
б) Е. Торндайк; г) Е. Демолен; е) Е. Фромм.

Шкільна практика і педагогічна думка кінця XIX початку XX ст.

232. Продовжте девіз недільної школи Х. Алчевської «Якомога більше свободи і...»

- а) якомога більше знань; г) якомога менше обмежень;
- б) любові; д) порозуміння;
- в) людяності; е) якомога менше несправедливості.

233. Приватна жіноча недільна школа в будинку Алчевських була відкрита у:

- а) 1852 році; в) 1862 році; д) 1869 році;
- б) 1860 році; г) 1865 році; е) 1872 році.

234. До форм і методів навчання в недільній школі Х. Алчевської не належить:

- а) відсутність екзаменів; г) активне застосування наочності;
- б) метод пояснюваного читання; д) предметне викладання у класах;
- в) літературні бесіди; е) звуковий метод навчання грамоти.

235. Перший структурний підрозділ для управління системою освіти Генеральний Секретаріат Освіти було створено у:

- а) червні 1917; в) квітні 1918; д) грудні 1918;
- б) липні 1917; г) червні 1918; е) січень 1919 року.

236. Головою Наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка з 1894 року було обрано:

- а) Г. Кониського; в) М. Грушевського; д) Б. Грінченка;
- б) І. Франка; г) М. Драгоманова; е) І. Раковського.

237. В основу виховання дітей М. Драгоманов пропонував покласти:

- а) працю; в) кращі народні традиції; д) дисципліну;
- б) мистецтво; г) навчання; е) ігрову діяльність.

238. Як називалось перше на всю Україну книжкове видавництво, створене за ініціативою М. Грушевського:

- а) «Літературно-науковий Вісник»; г) «Київська Громада»;
- б) «Українська Видавнича Спілка»; д) «Вісник»;
- в) «Київська Старина»; е) «Зоря».

239. Хто стояв на позиціях охоплення всіх дітей національною освітою?

- а) М. Грушевський; в) І. Раковський;
- б) М. Драгоманов; г) І. Франко; д) Б. Грінченко.

зувати як:

- а) професійно-інтелектуалістичний;
- б) національно - релігійний;
- в) соціально-культурний;
- г) соціально-інтелектуалістичний;
- д) культурно-релігійний;
- е) національно-інтелектуалістичний.

241. За написання якого підручника Т. Лубенець був звільнений з роботи?

- а) «Педагогічні бесіди»; г) «Методика арифметики»;
- б) «Арифметичні задачі»; д) «Загальнокорисний задачник»;
- в) «Читанка»; е) «Про наочне викладання».

242. Кому належать псевдоніми Норець і Т.Хуторний?

- а) М. Грушевському; в) Т. Лубенцю;
- б) М Драгоманову; г) І. Огієнко; д) С. Русовій.

243. Основним принципом навчання та виховання за

С. Русовою є:

- а) природовідповідність; в) культуровідповідність; д) системність;
- б) народність; г) наочність; е) послідовність.

244. Яка з шкільних молитов була написана І. Огієнком в 1921 році?

- а) «Молитва перед навчанням»;
- б) «Молитва перед шкільним обідом»;
- в) «Молитва за вчителя»;
- г) «Молитва за батьків»;
- д) «Молитва за Отчизну про перемогу над ворогом, посі-
вшим рідну землю»;
- е) «Молитви різні. 10 божих заповідей».

Школа і освіта за часів радянського будівництва

245. Виберіть із запропонованих варіантів роки життя

А. Макаренка:

- а) 1777-1839; в) 1888-1939; д) 1858-1929;
- б) 1868-1919; г) 1878-1929; е) 1899-1949.

246. Після закінчення однорічних педагогічних курсів

А. Макаренко отримав звання вчителя:

- а) гімназії; в) рідної мови; д) історії;
б) трудової колонії; г) географії; е) початкових класів.

247. З 1920 по 1928 рік А. Макаренко:

- а) учителював в залізничній школі в Кременчуці;
б) працював над «Педагогічною поемою»;
в) працював помічником начальника відділу трудових колоній для неповнолітніх правопорушників у Києві;
г) навчався в Полтавському учительському інституті;
д) працював в комуні ім. Дзержинського;
е) працював в колонії ім. Горького.

248. Який вид трудової діяльності був визначальним у комуні ім. Дзержинського ?

- а) соціальна допомога; г) виробнича праця;
б) самообслуговування; д) виготовлення кондитерських виробів;
в) суспільно-корисна праця; е) друкування книг та підручників.

249. Продовжить вислів А. Макаренко «Найкращі діти бувають у ...»:

- а) здорових батьків; в) вихованих батьків; д) щасливих батьків;
б) чесних батьків; г) освічених батьків; е) творчих батьків.

250. В якому році була написана книга А. Макаренка «Прапори на башті»?:

- а) 1933; в) 1937; д) 1939;
б) 1935; г) 1938; е) 1928.

251. 31 грудня 1943 року Раднарком УРСР прийняв постанову:

- а) «Про заходи по боротьбі з безпритульністю серед дітей»;
б) «Про заходи поліпшення якості навчання»;
в) «Про зміцнення зв'язку школи з життям»;
г) «Про організацію обліку дітей і підлітків віком 7-15 років і про порядок контролю за виконанням закону про обов'язкове загальне навчання»;

д) «Закон про школу»;

е) «Про зміну терміну навчання в середніх загальноосвітніх трудових, політехнічних школах з виробничим навчанням».

252. Які школи були створені для працюючих підлітків у 1943 році?

- а) денні; в) заочні; д) екстернатні;
б) вечірні; г) заочно-вечірні; е) відкриті.

253. Яку систему оцінювання знань було запроваджено в школах з 1943-44 рр.?

- а) чотирибальну; в) десятибальну; д) двадцятибальну;
б) п'ятибальну; г) дванадцятибальну; е) стобальну.

254. З 1944-45 н.р. було запроваджено обов'язкове навчання у школах дітей:

- а) 5-річних; в) 7-річних; д) 9-річних;
б) 6-річних; г) 8-річних; е) 10-річних.

255. Що було запроваджено для випускників середніх шкіл:

- а) похвальні листи; г) листи-відзнаки;
б) подяки; д) пам'ятні сувеніри;
в) грамоти; е) срібні і золоті медалі.

256. Що було введено в школах 1944-45 рр.?

- а) колоквіуми;
б) заліки;
в) контрольні роботи;
г) випускні іспити;
д) тести;
е) директорські контрольні роботи .

У запропонованих завданнях 257-300 дайте стисло ґрунтовну відповідь

257. Як визначає кінцеву мету людини Я. Коменський?
258. Назвіть «золоте правило» дидактики за Я. Коменським.
259. У чому полягає мета виховання за Дж. Локком?
260. У чому полягає сутність емпірико-сенсуалістичної концепції виховання та освіти Дж. Локка?
261. У чому полягає сутність теорії природного, вільного виховання за Ж.Ж. Руссо?
262. Розкрийте роль та значення Києво-Могилянської академії у культурно - освітньому житті Європи.
263. Охарактеризуйте розвиток шкільної справи в країнах Західної Європи ХІХ ст. у діяльності І. Канта, Г. Гегеля, І. Фіхте.
264. Дайте визначення «Теорії елементарної освіти» І. Пес-

талоцці.

265. Назвіть вимоги до вчителя та його підготовки, які висуває Дістерверг.
266. Що ви можете сказати про Реформації Р. Оуена?
267. Що ви можете сказати про стан початкової та середньої освіти України в ХІХ столітті?
268. У чому вбачав мету виховання І. Котляревський?
269. У чому полягає освітньо-виховний ідеал Т.Шевченко?
270. Розкрийте ідеї загальнонародського виховання, загальної і професійної освіти М. Пирогова.
271. Розкрийте ідеї вільного виховання в педагогічних поглядах Л. Толстого.
272. Дайте визначення принципу народності виховання за К. Ушинським.
273. Школа та педагогіка Західної Європи та США (1918-1939рр.).
274. Які чотири методи виділяв У. Кіпатрік у «методі проєктів»?
275. Розкрийте сутність системи індивідуалізованого навчання Х Паркхест «Дальтон-план».
276. Що ви знаєте про Вальдорфську педагогіку Р. Штейнера?
277. Що ви можете сказати про «Ієнський план» П. Петерсона?
278. Що ви можете сказати про існування Недільних шкіл на Україні?
279. Охарактеризуйте становище освіти в УНР.
280. Розкрийте концепцію національної освіти М. П. Драгоманова.
281. Розкрийте концепцію освіти та виховання за М. С. Грушевським.
282. Назвіть проблеми та завдання народного вчителя, які виділяє Б. Д. Грінченко.
283. Назвіть центральну і провідну ідею Н. К. Крупської.
284. Розкрийте сутність трудової школи П. П. Блонського.
285. Назвіть етапи розвитку дитячої Спілки (у колонії «Бадьоре життя» С. Г. Шацького).
286. Перерахуйте ознаки організації дитячої Спілки С. Г. Шацького.
287. Назвіть загально педагогічні ідеї С. В. Васильченка
288. Розкрийте педагогічні погляди Т. Лубенця.

289. Розкрийте сутність концепції дошкільного виховання С. Ф. Русової.
290. Педагогічні ідеї І. Огієнка.
291. Розкрийте сутність «Положення про єдину трудову школу».
292. Який зміст вкладав А. Макаренко у поняття «завтрашня радість»?
293. Що означають поняття «педагогіка індивідуальної дії» та «педагогіка паралельної дії»?
294. Дайте визначення поняттю «колектив» за А. Макаренко.
295. Назвіть та розкрийте сутність стадій розвитку колективу за А. Макаренко.
296. Дайте визначення поняттю «система перспективних ліній» А. Макаренка.
297. Назвіть умови правильного сімейного виховання за А. Макаренко.
298. У який спосіб реалізовувалася «педагогіка колективної дії» А. Макаренка?
299. Охарактеризуйте діяльність та провідні педагогічні ідеї Л. Вигоцького, С. Чавдарова, В. Масальського.
300. Охарактеризуйте розвиток науки та школи в роки Великої Вітчизняної війни (1941-45 р.р.).

Змістовий модуль IV.

ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВІТНЬОГО ЧАСУ

У запропонованих завданнях 301-350 оберіть одну правильну відповідь.

Радянська школа і педагогіка у післявоєнний період

301. У 1956 році було створено новий тип школи:
- а) школа-інтернат;
 - б) школа-санаторій;
 - в) спеціальна школа;
 - г) школа з підвищеним навантаженням;
 - д) спеціальна школа-інтернат для дітей з вадами фізичного і розумового навантаження;
 - е) школа для сільського молоді.

302. У 1958 році згідно до закону було встановлено загальну 8-річну обов'язкову школу для дітей віком:

- а) від 6 до 15-16 років;
- б) від 7 до 15-16 років;
- в) від 7 до 14-15 років;
- г) від 7 до 15-18 років;
- д) від 8 до 16-17 років;
- е) від 8 до 17-18 років.

303. Постанову «Про завершення переходу до загальної середньої освіти молоді та подальший розвиток загальноосвітньої школи було прийнято:

- а) 24 грудня 1958 року;
- б) 10 серпня 1964 року;
- в) 10 листопада 1966 року;
- г) 20 червня 1962 року;
- д) 20 червня 1971 року;
- е) 22 грудня 1977 року.

304. Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів «Про подальше покращення навчання, виховання учнів загальноосвітніх шкіл і підготовки до праці» від 22 грудня 1977 року підкреслювала:

а) важливість єдності навчання і виховання, тісного взаємозв'язку розумового, трудового і морального виховання, поєднання навчання з участю у виробничій праці;

б) встановлення замість 3-річного - 2-річний термін навчання в середній школі на базі 8-го класу;

в) необхідність технікумів та інших середніх і вищих навчальних закладів;

г) ліквідацію розриву між дошкільними установами і школою;

д) наявність обов'язків і правил поведінки для учнів;

е) відновлення роботи загальноосвітньої школи.

305. Реформу дошкільного виховання, загальноосвітньої і професійної школи як намір вивести освіту СРСР із глибокої кризи було запроваджено у:

- а) 1972 році;
- б) 1977 році;
- в) 1981 році;
- г) 1982 році;
- д) 1984 році;
- е) 1986 році.

306. Виберіть із запропонованого списку роки життя В. Сухомлинського:

- а) 1718-1780;
- б) 1818-1880;
- в) 1918-1970;
- г) 1818-1870;
- д) 1770-1818;
- е) 1870-1918.

307. З 1935 року В. Сухомлинський працював у школах Онуфріївського району вчителем:

- а) біології; г) охорони та безпеки життєдіяльності;
б) хімії; д) української мови та літератури;
в) фізики; е) природознавства.

308. В. Сухомлинський у 1948 році:

- а) був призваний до лав Червоної армії;
б) був тяжко поранений в бою під Ржевом;
в) почав працювати директором і вчителем російської мови та літератури в смт. Ува Удмуртської АРСР;
г) переїхав з дружиною до смт. Онуфрїївка;
д) очолює Онуфрїївський районний відділ народної освіти;
е) був призначений директором Павлинської середньої школи.

309. «Директор школи керівник навчально-виховного роботи» В. Сухомлинського - це назва:

- а) кандидатської дисертації; в) статі; д) монографії;
б) збірки; г) підручника; е) доповіді.

310. Яка з ідей В. Сухомлинського є такою, що випередила свій час?:

- а) навчання шестирічок; г) робота з невстигаючими учнями;
б) кабінетна система навчання; д) робота з обдарованими дітьми;
в) взаємодія школи і родини; е) робота з сиротами.

311. Перша монографія В. Сухомлинського надрукована у 1956 році:

- а) «Педагогічний колектив середньої школи»;
б) «Виховання патріотизму у школярів»;
в) «Виховання колективізму у школярів»;
г) «Виховання комуністичного ставлення до праці»;
д) «Духовний світ школяра»;
е) «Праця і моральне виховання».

312. у 1958 році В. Сухомлинському Міністерством освіти УРСР було присвоєно звання:

- а) заслуженого науковця УРСР;
б) заслуженого діяча УРСР;
в) заслуженого дослідника УРСР;
г) заслуженого еколога УРСР;
д) заслуженого вчителя школи УРСР;
е) заслуженого вихователя УРСР.

313. Що В. Сухомлинський вважав витком здоров'я?:

- а) правильне виховання; г) загартовування організму;
 б) працю; д) прогулянки босоніж;
 в) природу; е) здоровий спосіб життя.
314. Яка якість педагога є найціннішою для В. Сухомлинського?:
 а) самореалізація; в) людяність; д) пунктуальність;
 б) вимогливість; г) вихованість; е) відповідальність.
315. Тема першого уроку в «Школі радощів» В. Сухомлинського («Серце віддаю дітям»):
 а) «Сонце»; в) «Небо» д) «Вода»;
 б) «Природа саду»; г) «Тварини лісу»; е) «Земля».
316. Який «метод» обрав В. Сухомлинський для навчання дітей письму та читанню («Серце віддаю дітям»):
 а) написання букви та її запам'ятовування;
 б) малювати те, на що схожа буква;
 в) вивчати елементи букв, потім самі букви;
 г) прописування букви «в повітрі»;
 д) розвиток дрібної моторики шляхом розвивальних вправ;
 е) спочатку обводять зразок букви, а потім пишуть самостійно.
317. Які квіти зірвали діти на шкільній ділянці («Серце віддаю дітям»):
 а) троянди; в) жоржини; д) нарциси;
 б) гладіолуси; г) хризантеми; е) ромашки.
318. Дитина виросте егоїстом, якщо не пізнає («Серце віддаю дітям»):
 а) щастя; в) радості; д) горя, страждань;
 б) піклування; г) образи; е) байдужості.
319. За яких обставин дитячий колектив стає виховною силою («Серце віддаю дітям»):
 а) кожна дитина піклується про інших;
 б) постійне дитяче спілкування;
 в) колективна праця;
 г) кожна дитина піклується про себе;
 д) кожна дитина прагне бути кращою за товариша;
 е) звеличується кожна особистість.
320. Скільки разів на тиждень В. Сухомлинський водив дітей у кімнату казки («Серце віддаю дітям»):

- а) 3 рази на тиждень; г) 1 раз на 1-2 тижні;
б) 2 рази на тиждень; д) 1 раз на 3 тижні;
в) 1 раз на тиждень; е) кожного дня, крім неділі.

321. Що спочатку робили діти у Кімнаті Казки («Серце віддаю дітям»)?:

- а) співали пісні; г) слухали казки вчителя;
б) відгадували загадки; д) грали з іграшками;
в) робили хвилинку зосередження; е) починали створювати казки.

322. Що вирішили зробити діти, почувши розповідь про Робінзона Крузо. («Серце віддаю дітям»)?

- а) «Острів скарбів»; г) «Безлюдний острів»;
б) «Острів пригод»; д) «Казковий острів»;
в) «Острів чудес»; е) «Острів загублених мандрівників».

323. Ким хотів бачити В. Сухомлинський дітей?:

- а) мандрівниками і творцями; г) гарними робітниками;
б) дослідниками; д) добропорядними громадянами;
в) вченими; е) гарними людьми.

324. Назвіть твір В. Сухомлинського, в якому розкриваються особливості

впровадження передового педагогічного досвіду?

- а) «Серце віддаю дітям»;
б) «Сто порад вчителів»;
в) «Розмова з молодим директором школи»;
г) «Педагогічний колектив школи»;
д) «Павлівська середня школа»;
е) «Як виховати справжню людину».

325. За визначенням В. Сухомлинського педагогічно доцільна послідовність різних видів трудової діяльності, що забезпечує умови для всебічного розвитку учнів - це:

- а) режим дня; г) навчальний день;
б) режим праці; д) сумісна праця педагога і дитини;
в) діяльність; е) правильно організоване навчання.

326. Продовжте висловлювання В. Сухомлинського «як гімнастика випрямлює тіло, так музика випрямлює ...»:

- а) світогляд дитини; в) слух дитини; д) людяність в дитині;
б) голос дитини; г) душу дитини; е) почуття прекрасного в дитині.

327. Назвіть послідовний ряд педагогічних творів В. Су-

хомлінського, що відзеркалює процес формування зростаючої особистості від шести років до соціальної зрілості:

- а) «Серце віддаю дітям», «Народження громадянина», «Листи до сина»;
- б) «Педагогічний колектив школи», «Павлівська середня школа», «Листи до доньки»;
- в) «Людина неповторна», «Вірте в людину», «Як виховати справжню людину»;
- г) «Народження громадянина», «Серце віддаю дітям», «Листи до сина»;
- д) «Павлівська середня школа», «Серце віддаю дітям», «Людина неповторна»;
- е) «Як виховати справжню людину», «Серце віддаю дітям», «Батьківська педагогіка».

Зарубіжна сучасна школа та педагогіка

328. Поняття «сублімації» розглядається як:

- а) основа виховання особистості;
- б) основа навчання і виховання особистості;
- в) основа самоосвіти особистості;
- г) основа саморозвитку особистості;
- д) основа виховання та перевиховання особистості;
- е) використання природних здібностей.

329. Формулу «Стимул - реакція - підкріплення» сформулював:

- а) Б. Скінер; в) А. Маслоу; д) К. Роджерс;
- б) Е. Фромм; г) З. Фрейд; е) Д. Дьюї.

330. Автором концепції особистості, згідно з якою її структура утворює ієрархію трьох відмінних, але нерозривно пов'язаних у своїй організаційній єдності компонентів: «Воно», «Я», «Над-Я» є:

- а) А. Маслоу; в) З. Фрейд; д) Д. Дьюї;
- б) Б. Скіннер; г) Е. Фромм; е) Адлер.

331. Ідея «співчутливої взаємодії ідентифікації» як форми стосунків між учителем та учнем належить:

- а) З. Фрейду; в) К. Роджерсу; д) А. Маслоу;
- б) Е. Фромму; г) У. Перклі; е) Б. Скіннеру.

332. А. Маслоу є прихильником:

- а) технокреатичної концепції формування особистості;
- б) концепції виховання особистості авторитарного раціоналізму;
- в) психоаналітичної концепції особистісного формування;
- г) неогуманістичної концепції виховання особистості;
- д) авторитарно-раціоналістичної моделі формування особистості;
- е) соціально-психологічної концепції формування особистості.

333. Автором теорії «запрошуючого навчання» є:

- а) У. Перклі; в) А. Маслоу; д) Адлер;
- б) Б. Скіннер; г) Хорні; е) К. Роджерс.

334. Автором концепції особистості, згідно з якою головними її потребами є потреби у спілкуванні, у міжособових зв'язках, у творчості, у пізнанні та самопізнанні є:

- а) Б. Скіннер; в) Е. Фромм; д) З. Фрейд;
- б) К. Роджерс; г) А. Маслоу; е) У. Перклі.

335. Хто є автором висловлювання: «Ребенок это исходная точка, центр и конец всего. Надо иметь в виду его развитие, ибо лишь оно может служить мерилем воспитания»?

- а) Д. Дьюї; в) У. Кілпатрік; д) Б. Скіннер;
- б) А. Біне; г) Адлер; е) Е. Фромм.

336. Скільки років навчання складає базова школа у Франції?

- а) 2 роки; в) 4 роки; д) 6 років;
- б) 3 роки; г) років; е) 7 років,

337. Шкільна система типу: від 6-12 років – початкова школа, від 12-15 років – молодша середня школа, від 15-18 років – старша середня школа з академічними і практичними профілями навчання належить:

- а) США; в) Франції; д) Японії;
- б) Німеччині; г) Великобританії; е) Італії.

Побудова національної школи та педагогічної науки незалежної суверенної України

338. Закон про мови, який проголосив українську мову

державною було прийнято у:

- а) 1984 році; в) 1986 році; д) 1989 році;
б) 1976 році; г) 1988 році; е) 1990 році.

339. Указ про створення Академії педагогічних наук

України прийняв:

- а) Ющенко; в) Хрущов; д) Ленін;
б) Горбачов; г) Кравчук; е) Кучма.

340. Акт проголошення незалежності України було при-

нято:

- а) 16 липня 1990 року; д) 24 липня 1992 року;
б) 24 серпня 1991 року; г) 19 серпня 1991 року;
в) 1 грудня 1991 року; е) 24 серпня 1992 року.

341. Державна Національна Програма «Освіта» («Україна XXI століття»). була прийнята у:

- а) 1991 році; в) 1993 році; д) 1996 році;
б) 1992 році; г) 1994 році; е) 1999 році.

342. Закон «Про загальну середню освіту», який передбачав поступовий перехід, починаючи з 2001 року, на 12-річну повну середню освіту; вступ до школи з 6-7 років, диференційовану старшу школу, організацію навчального року за чвертями, півріччями, семестрами було прийнято у:

- а) червні 1996 року; г) червні 1999 року;
б) червні 1997 року; д) липні 1999 року;
в) червні 1998 року; е) липні 2000 року.

343. Тип управління розвитком школярів на етапі національного духовного Відродження:

- а) деспотичний; г) ліберальний;
б) демократичний; д) ліберально-попустительський;
в) авторитарний; е) деспотично-авторитарний.

344. Виховання дітей та молоді на культурно-історичному досвіді рідного народу, його традиціях, звичаях, обрядах, багатовіковій виховній спадщині, духовність це:

- а) родинне виховання; г) національне виховання;
б) народне виховання; д) естетичне виховання;
в) козацьке виховання; е) трудове виховання.

345. Продовжте послідовний перелік ланки структури освіти України: дошкільна освіта, загальна середня освіта,

позашкільна освіта...

а) професійна освіта, вища освіта, післядипломна освіта, докторантура, аспірантура, самоосвіта.

б) вища освіта, професійна освіта, післядипломна освіта, аспірантура, докторантура, самоосвіта;

в) професійна освіта, вища освіта, аспірантура, докторантура, післядипломна освіта, самоосвіта;

г) самоосвіта, професійна освіта, вища освіта, післядипломна освіта, аспірантура, докторантура;

д) професійна освіта, вища освіта, самоосвіта, післядипломна освіта, аспірантура, докторантура;

е) професійна освіта, вища освіта, післядипломна освіта, аспірантура, докторантура, самоосвіта.

346. Назвіть навчальний загальноосвітній заклад нового типу:

а) школа-дитячий садок; в) ліцей; д) малокомплектна школа;

б) колегіум; г) гімназія; е) академія.

347. Назвіть типи вищих навчальних закладів, що мають III-IV рівні акредитації:

а) технікуми, інститути, академії, університети;

б) інститути, університети;

в) інститути, академії, університети;

г) університети, академії;

д) коледжі, інститути, університети;

е) коледжі, університети, академії.

348. Болонську декларацію було прийнято:

а) 19 червня 1996 року; г) 19 червня 1998 року;

б) 28 червня 1999 року; д) 19 червня 1999 року;

в) 30 березня 1995 року; е) 19 липня 1999 року.

349. Основний зміст Болонської декларації:

а) всі країни – учасниці зобов'язалися до 2010 року привести свої освітні системи у відповідність єдиному певному стандарту;

б) впровадження стандартизованого додатка до диплома, який містить детальну інформацію про результати навчання випускника;

в) реалізація дистанційної форми вищої освіти;

- г) формування системи контролю якості освіти;
- д) забезпечення працевлаштування випускників;
- е) запровадження кредитно-модульної системи.

350. До новітніх інформаційно-комунікативних технологій навчання не можна віднести:

- а) електронну лекцію;
- б) дистанційне навчання;
- в) відеоконференсію;
- г) електронний підручник;
- д) Інтернет;
- е) кураторську годину.

У запропонованих завданнях 351-375 дайте стисло ґрунтовну відповідь.

- 351. Про що йдеться у освітній реформі 1949 року?
- 352. У чому полягає ідея гуманної педагогіки «у школі радощів» В. О. Сухомлинського?
- 353. Як використовує В. О. Сухомлинський виховне значення слова у своїй творчості?
- 354. Які основні завдання початкової школи виділяє В. О. Сухомлинський?
- 355. Яким чином відбувається формування колективізму школярів в працях В. О. Сухомлинського?
- 356. Назвіть дидактичні концепції сучасної Західної педагогіки та їх представників.
- 357. Опишіть сучасну систему початкової освіти в США.
- 358. Опишіть сучасну систему початкової освіти в Франції.
- 359. Опишіть сучасну систему початкової освіти в Англії.
- 360. Опишіть сучасну систему початкової освіти в Німеччині.
- 361. Що називають «паралельною школою»?
- 362. Що ви знаєте про комп'ютерні та дистанційні системи навчання в західному освітньому просторі?
- 363. Розкрийте сутність регіональної концепції національної школи.
- 364. Розкрийте сутність загальнодержавної концепції національної школи.
- 365. Що таке «стандарти освіти»?
- 366. Окресліть перспективи і напрями розвитку освіти.
- 367. Окресліть вимоги до змісту, рівня та обсягу освіти.
- 368. Які нетрадиційні форми навчально-виховної діяльності

ви знаєте?

369. Охарактеризуйте принципи «гуманної педагогіки» за Ш. О. Амонашвілі.
370. У чому полягають особливості методики Є. М. Львіної??
371. Розкрийте сутність системи В. Ф. Шаталова.
372. У чому полягає сутність системи С. І. Лисенкової?
373. Назвіть структурні компоненти системи освіти України.
374. Назвіть освітні рівні вищої освіти.
375. Назвіть освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти.

КЛЮЧІ ДО ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Змістовий модуль I.

ВСТУП. ПЕРВІСНЕ ТА РАБОВЛАСНИЦЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Тема: Вступ. Виникнення виховання у первісному суспільстві. Школа та виховання в давньому світі та античній епосі

Виникнення виховання у первісному суспільстві

1. а	6. в
2. б	7. г
3. г	8. г
4. б	9. в
5. г	10. г

Виховання та навчання в давніх цивілізаціях Сходу

11. в	17. б
12. в	18. а
13. г	19. в
14. а	20. в
15. в	21. г
16. а	22. г

Виховання та освіта в античному світі

23. а	32. а
24. в	33. г

25. в	34. в
26. а	35. а
27. а	36. б
28. б	37. г
29. а	38. а
30. в	39. г
31. б	40. г

Змістовий модуль II.

ВИХОВНА ШКОЛА І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА В СЕРЕДНІ ВІКИ ТА ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ

Тема: Виховання, школа і педагогічна думка в середні
віки та епоху Відродження

Просвіта та педагогічна думка у Візантії

41. б
42. б
43. а
44. а
45. в

**Виховання, школа і педагогічна думка в Західній
Європі в середні віки та епоху Відродження**

46. в	56. б
47. б	57. а
48. г	58. б
49. в	59. а
50. б	60. г
51. а	61. в
52. в	62. г
53. г	63. а
54. г	64. а
55. б	

Сходу в епоху Середньовіччя

- 65. б
- 66. б
- 67. г
- 68. в
- 69. а

Педагогічні ідеї та освіта східних слов'ян

- 70. а
- 71. б
- 72. г
- 73. б
- 74. в

Виховання, навчання та педагогічна думка в Київській Русі та у період розвитку феодалізму (до XVII століття)

75. а	88. в
76. в	89. а
77. б	90. г
78. а	91. в
79. б	92. в
80. б	93. г
81. г	94. б
82. в	95. в
83. б	96. а
84. а	97. в
85. а	98. б
86. в	99. а
87. а	100. б

ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВОГО ЧАСУ (XVII-XX СТОЛІТТЯ)

Тема: Школа та педагогіка Нового часу (XVII-XX століття)

Школа та педагогіка в країнах Західної Європи (XVII- XVIII століття)

101. б	114. в	127. в
102. б	115. г	128. е
103. а	116. е	129. д
104. г	117. б	130. а
105. б	118. а	131. е
106. б	119. в	132. б
107. г	120. д	133. в
108. г	121. е	134. в
109. г	122. а	135. г
110. а	123. б	136. а
111. в	124. в	137. д
112. б	125. а	138. в
113. б	126. д	

Школа та педагогічна думка України та Росії XVIII століття

139. б	145. а
140. в	146. б
141. а	147. в
142. д	148. г
143. д	149. г
144. б	150. г

Школа та педагогічна думка країн Західної Європи та США (до 90 років XIX століття)

151. в	160. б	169. г
152. г	161. г	170. а
153. г	162. б	171. в

154. б	163. г	172. г
155. г	164. а	173. а
156. д	165. а	174. г
157. а	166. в	175. а
158. в	167. д	176. б
159. а	168. б	177. г

Стан школи, освіти та педагогічної думки України у складі Російської держави до 90 років XIX століття)

178. д	189. в	200. в
179. б	190. г	201. а
180. е	191. а	202. б
181. а	192. в	203. г
182. в	193. г	204. б
183. б	194. б	205. д
184. в	195. г	206. е
185. б	196. г	207. в
186. д	197. б	208. б
187. б	198. д	209. д
188. а	199. е	210. д

Зарубіжна школа та педагогіка кінця XIX – початку XX століття

211. в	218. а	225. в
212. б	219. г	226. д
213. б	220. а	227. д
214. б	221. а	228. е
215. а	222. б	229. а
216. б	223. г	230. а
217. а	224. в	231. д

Шкільна практика і педагогічна думка кінця XIX початку XX століття

232. г	239. д
233. в	240. б
234. а	241. д
235. а	242. в

236. в	243. б
237. в	244. д
238. б	

Школа в освіта за часів радянського будівництва

245. в	251. г
246. е	252. б
247. е	253. б
248. г	254. в
249. д	255. е
250. г	256. г

Змістовий модуль IV.

ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Тема: Школа та педагогіка Новітнього часу

Радянська школа і педагогіка у післявоєнний період

301. а	310. а	319. е
302. б	311. в	320. г
303. д	312. д	321. д
304. а	313. в	322. в
305. д	314. в	323. а
306. в	315. а	324. в
307. д	316. б	325. б
308. е	317. г	326. г
309. а	318. д	327. а

Зарубіжна сучасна школа та педагогіка

328. д	333. а
329. а	334. б
330. в	335. а
331. в	336. г
332. г	337. д

**Побудова національної школи та педагогічної науки
незалежної суверенної України**

338. д	345. е
339. г	346. б
340. б	347. в
341. в	348. д
342. г	349. а
343. б	350. е
344. г	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Кожна правильна відповідь на тестове завдання оціється 1 балом, а відповідь на теоретичне – 2 бали.

Наводимо нижче шкалу оцінювання окремо за кожний змістовий модуль, а також загальну шкалу для всіх завдань.

Змістовий модуль I.

ВСТУП. ПЕРВІСНЕ ТА РАБОВЛАСНИЦЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Тема: Вступ. Виникнення виховання у первісному суспільстві. Школа та виховання в давньому світі та античній епосі

Кількість відповідей	Оцінка (національна система)	Оцінка (система ECTS)
1-5	2 (незадовільно)	F
6-10	3 (задовільно)	E
11-20	3,5 (задовільно)	D
21-30	4 (добре)	C
31-35	4,5 (добре)	B
36-40	5 (відмінно)	A

Змістовий модуль II.

ВИХОВНА ШКОЛА І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА В СЕРЕДНІ ВІКИ ТА ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ

Тема: Виховання, школа і педагогічна думка в середні віки та епоху Відродження

Кількість відповідей	Оцінка (національна система)	Оцінка (система ECTS)
1-15	2 (незадовільно)	F
16-30	3 (задовільно)	E
31-40	3,5 (задовільно)	D

41-50	4 (добре)	С
51-55	4,5 (добре)	В
56-60	5 (відмінно)	А

**Змістовий модуль III.
ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВОГО ЧАСУ
(XVII-XX СТОЛІТТЯ)**

Тема: Школа та педагогіка Нового часу (XVII-XX століття)

Кількість відповідей	Оцінка (національна система)	Оцінка (система ECTS)
1-61	2 (незадовільно)	F
62-122	3 (задовільно)	E
123-160	3,5 (задовільно)	D
161-200	4 (добре)	C
301-222	4,5 (добре)	B
223-244	5 (відмінно)	A

**Змістовий модуль IV.
ШКОЛА ТА ПЕДАГОГІКА НОВІТНЬОГО ЧАСУ**

Тема: Школа та педагогіка Новітнього часу

Кількість відповідей	Оцінка (національна система)	Оцінка (система ECTS)
1-25	2 (незадовільно)	F
26-50	3 (задовільно)	E
51-65	3,5 (задовільно)	D
66-80	4 (добре)	C
81-90	4,5 (добре)	B
91-100	5 (відмінно)	A

Кількість відповідей	Оцінка (національна система)	Оцінка (система ECTS)
1-111	2 (незадовільно)	F
112-222	3 (задовільно)	E
223-320	3,5 (задовільно)	D
321-370	4 (добре)	C
371-420	4,5 (добре)	B
421-444	5 (відмінно)	A

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Народно-педагогічні уявлення населення України в період палеоліту.

2. Формування етнопедагогічних уявлень людності України в період неоліту і трипільської культури.

3. Виховання, освіта в Україні докняжої доби.

4. Педагогічні пам'ятки часів Київської України-Русі.

5. Шкільництво в Київській Україні-Русі та його характеристика.

6. Виховання й школа України в період її поневолення/ друга Пол. XIII – перша половина XVII ст./

7. Українська педагогічна думка у XV ст. Педагогічні погляди Ю. Драгоманова, П. Русина, І. Вишневського.

8. Школа і освіта в Україні за часів польсько-шляхетської поневолення. Католицькі школи, їх роль у де-націоналізації українського народу.

9. Діяльність братських шкіл України. Вплив братських шкіл на формування педагогічних ідей Я.А.Коменського.

10. Розвиток української гуманістичної педагогіки вчителами братських шкіл (Г.Смотрицький, К.Ставровецький, Л.Зизаній, І.Борецький, П.Беринда, М.Смотрицький).

11. Києво-Могилянська колегія (1632-1689 рр.) та Академія (1689-1819 рр.) як всеукраїнський культурно-освітній центр. Науково-педагогічна і полемічна думки.

12. Освіта і педагогічна думка в Україні за часів козацької республіки і Гетьманщини.

13. Розвиток Сковородою ідею виховання, спорідненого з природою.

14. Г. С. Сковорода про народність у вихованні.

15. Дидактика Г. С. Сковороди.

+ 16. Педагогічна діяльність і погляди українського про-світителя Ф. Прокоповича.

17. Педагогічні погляди українського просвітителя М. Козачинського.

18. Вплив діячів освіти України на розвиток школи і педагогічної думки в Російській державі.

19. Ліквідація автономії України, посилення колоніальної політики російського царизму в галузі освіти українського народу. Статут народних училищ 1786 р. Система народної освіти.

20. Статут гімназій і училищ (1828 р.). Створення спеціальних шкіл.

21. Піднесення громадсько-педагогічного руху на початку ХХ ст. Боротьба освіти за відродження української національної школи.

22. Т. Г. Шевченко про національну школу та шляхи її відродження.

23. Громадсько-педагогічний рух і шкільні реформи 60-х років ХІХ ст.

24. Просвітницька діяльність Кирило-Мефодіївського братства та його фундаторів. Педагогічні ідеї М. І. Костомарова та П. О. Куліша.

25. Система початкової, середньої і вищої освіти в Україні першої половини ХІХ століття.

26. Розвиток педагогічних ідей на засадах народності, демократизму, гуманізму Духновичем.

27. Освітня політика Австро-Угорщини на західноукраїнських землях.

28. Ідея загальнолюдського виховання М. І. Пірогова.

29. Питання народної освіти і педагогіки в діяльності і творах українського письменника-просвітителя І. Я. Франка.

30. К. Д. Ушинський про народність в громадському вихованні.

31. К. Д. Ушинський про роль рідної мови у розвитку особистості.

32. Науково-педагогічна діяльність С. В. Васильченка та Т. Г. Лубенця.

33. Педагогічні погляди П. А. Грабовського.

34. Проблеми національної школи і народного учителя у працях М. С. Грушевського.

35. Педагогічні погляди Лесі Українки.

36. Проблеми національної школи і народного учителя у працях М. П. Драгоманова.

37. Концепція рідної (національної) школи у працях Б. Д. Грінченка.

38. Розвиток теорії національного виховання С. Ф. Русовою.

39. Стан шкільної справи в Україні на початку ХХ ст. (до 1917 р.).

40. Освіта часів УНР. Концепція національної освіти та провідні її принципи.

41. Перебудова народної освіти і школи України в УРСР (20-30 рр. ХХ ст.).

42. Відродження і розвиток національної школи в період «українізації».

43. Впровадження нових систем навчання в 30-х роках ХХ ст.

44. Діяльність і провідні педагогічні ідеї А. С. Макаренка.

45. А. С. Макаренко про виховання у праці.

46. А. С. Макаренко про дитячий колектив, його формування та основні закони розвитку.

+ 47. Виховний ідеал Г. Г. Ващенко. Розробка педагогом освітньо-виховної системи та засади її існування.

48. В. О. Сухомлинський про азбуку моральної культури.

49. Використання в працях В. О. Сухомлинського народної мудрості виховання.

50. В. О. Сухомлинський про школу радості.

51. Національна школа як центр духовного відродження розвитку суспільства і держави.

52. Національні духовні цінності як серцевина освіти і виховання.

53. Народна педагогіка як основа національного виховання.

54. В. О. Сухомлинський про зміст освіти, проблеми організації навчально-виховного процесу.

55. Кризовий стан освіти в УРСР в 70-80 рр. Реформування загальноосвітньої школи, перебудова вищої і середньої спеціальної освіти. Крах комуністичної системи виховання та радянської школи.

56. Закон України «Про освіту» як педагогічна основа будівництва національної школи в Україні.

57. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). Перспективи та напрями розвитку освіти, вимоги до її змісту, рівня та обсягу.

58. Реформування системи освіти в незалежній Україні. Відхід від єдиної школи. Атестація та акредитація навчальних закладів. Заходи української держави щодо розширення сфери функціонування державної мови у навчальних закладах освіти.

59. Є відомості, що до прийняття Християнства Україна-Русь мала свою писемність, школи. Які вам відомі докази на захист цієї гіпотези.

60. Багато видатних вчених стверджує, що українці є прямими спадкоємцями трипільської культури. Чим характерне виховання дітей того періоду?

61. Інокентій Гізель у своїх лекціях з філософії висловив думку про те, що матерія ніколи не зникає, бо складається з окремих елементів, які створюють різні форми. Хто з учнів Гізеля розвинув цю ідею. Як сформульована ним думка видатного педагога?

62. Католицькі школи в Україні давали вихованцям широке коло знань. Чому проти діяльності цих шкіл виступали учителя братських шкіл та колегій?

63. На які роздуми Вас наводить думка Г. С. Сковороди «...любов породжується любов'ю, і, бажаючи бути любимим, я сам перший люблю».

64. Чи погоджуєтеся Ви з афоризмом Г. С. Сковороди: «Хто захоче чомусь навчитися, повинен до того зродитися». Обґрунтуйте свій висновок.

65. На своєму надгробному камені Г. С. Сковорода велів написати: «Світ ловив мене, та не спіймав». Який зміст він вкладає у цей заповіт.

66. Т. Г. Шевченко започаткував в українській педагогіці ідею культу жінки-матері. В. О. Сухомлинський розробив систему виховання дітей на цій ідеї. Які джерела спонукали український просвітителів до розвитку ідеї про культ жінки-матері? Обґрунтуйте свою думку.

67. Серцевиною педагогічних поглядів Т. Г. Шевченка

була ідея створення народної національної школи України. Які шляхи відродження національної школи вказуються поетом?

68. Прокоментуйте афоризм О. В. Духновича: «Хто дав тобі виховання, той більше тобі дав, ніж той, хто дав тобі життя».

69. К. Д. Ушинський вважав, що навчання може досягти свої освітні і виховні завдання лише при додержанні трьох умов: якщо, по-перше, воно буде пов'язане з життям; по-друге, буде побудоване у відповідності з природою дитини і по-третє, якщо викладання ведеться рідною мовою. Чи згодні Ви з цією думкою педагога? Обґрунтуйте відповідь діяльності сучасної школи.

70. К. Д. Ушинський вів рішучу боротьбу проти поверхової, рецентурної педагогіки, що самовпевнено викладає свої правила завжди в наказовому способі. Якою він хотів бачити педагогічну науку?

71. Педагог стверджував, що неробство – мати всіх вад. Що ви думаєте з приводу цього? Як можна усунути неробство дітей?

72. Педагогічна доля Б. Д. Грінченка звела з відомою громадською діячкою Х. Д. Алчевською, яка багато дбала про освіту простого люду. Чому тип школи Алчевської суперечив педагогічним переконанням Грінченка?

73. Чи можна застосувати положення теорії А. С. Макаренка про дитячий колектив до вчительського колективу? Яким вимогам має відповідати колектив учителів?

74. чи згодні Ви з тим, що «праця, яка не має на увазі створення цінностей, не є позитивним елементом виховання?» Обґрунтуйте свою відповідь.

75. Чи є, на Вашу думку, суперечності у поглядах А. С. Макаренка? Ваше ставлення до оцінки Азаровим, Хіллінгом спадщини А. С. Макаренка.

76. Педагогічний талант і педагогічна майстерність. Що є вирішальним у підготовці вчительських кадрів? Аргументуйте свою точку зору.

77. Прокоментуйте думку А. С. Макаренка «...колектив,

створений за типом різного віку, давав мені значно більший ефект. Протягом останніх років я остаточно пройшов до такої саме організації первинного колективу». Чи має у наші дні застосування ця знахідка педагога?

78. «Ніхто так не шкодив, ніхто так не псував моєї роботи, ніхто не збивав набік наладової роками роботи, як поганый вихователь» (А. С. Макаренко). Хто може бути хорощим вихователем? Як можна ним стати?

79. Чому педагогічні думки і рекомендації В. О. Сухомлинського повільно приживаються в масовій школі?

80. Як Ви розумієте думку В. О. Сухомлинського: «Джерело здібностей і обдарувань дітей на кінчиках їхніх пальців» прокоментуйте її.

81. Двійки в початкових класах... Яке Ваше ставлення до оцінки цього найгострішого, найтоншого інструменту?

82. Чи не потрапить національна школа України в ізоляцію від світового освітнього процесу? Прокоментуйте свою думку.

83. Згадайте діяльність відомих Вам учителів. Чи створюють вони умови для постійного духовного спілкування вихователів і дітей. Що на Вашу думку заважає еднанню вихователя і учнів спільними інтересами і захопленнями.

84. У чому, на Вашу думку, полягає феномен народних звичаїв та традицій.

85. Чи готові Ви наслідувати як взірець педагогічний подвиг визначних просвітителів? Кого саме і в чому?

86. Чия подвижницька, просвітницька і педагогічна діяльність вразила Вас відданістю Батьківщині, рідній школі, вчительській справі?

1. Акт проголошення незалежності України // Радянська Україна. – 1991. – № 1. – С. 11-14.
2. Антология педагогической мысли Украинской ССР / Сост. Н. П. Калининченко и др. – М.: Педагогика, 1988. – 311 с.
3. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: [підруч.] / Л. В. Артемова. – К.: Либідь, 2006. – 424 с.
4. Бабишин С. Д. Початкова школа на Україні з давніх часів до кінця XVIII ст. / С. Д. Бабишин // Початкова школа. – 1991 – №2.
5. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: Освіта, 1999.
6. Блонский П. П. Задачи и методы новой народной школы // Изб. пед. псих. соч. – М.: Педагогика, 1979. – Т.1.
7. Вентцель К. Н. Теория свободного воспитания и идеальный детский сад / К. Н. Вентцель. – М., 1915.
8. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К., 1995.
9. Грушевський М. Історія України-Русі: У 2 т./ Михайло Грушевський. – К., 1991. – Т.1.
10. Грушевський М. С. Про українську мову й українську школу / М. С. Грушевський. – К.: Веселка, 1991.
11. Декларація про державний суверенітет України. – К.: Україна, 1991.
12. Державна національна програма «Освіта». Україна XXI ст. – К.: Райдуга, 1994.
13. Державний стандарт загальної середньої освіти в Україні. – К.: Генеза, 1997.
14. Джурицкий А. Н. История педагогики древнего и среднего мира / А. Н. Джурицкий. – М., 1999.
15. Джурицкий А. Н. Реформы зарубежной школы. Надежды и действительность / А. Н. Джурицкий. – М.: Знание, 1989.
16. Дистерверг А. Руководство к образованию немецких учителей / А. Дистерверг // Избр. пед. соч. – М., 1956.
17. Дичківська І. М. М. Монтессорі: теорія і технологія / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська. – К.: Видавничий

18. Добролюбов Н. О. О значении авторитета в воспитании // Изб. Пед. соч. – М., 1979. – Т. 1.
19. Драгоманов М. П. Народні школи на Україні серед життя й письменства Росії / М. П. Драгоманов. – К., 1977.
20. Духнович А. В. Народная педагогика в пользу училищ и учителей сельских / А. В. Духнович // Антология педагогической мысли Украинской ССР. – М.: Педагогика, 1998.
21. Егоров С. Ф. Введение в историю дошкольной педагогики: [учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Под ред. С. Ф. Егорова. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 320 с.
22. Закон України «Про дошкільну освіту». – К.: Освіта, 2001.
23. Закон України «Про освіту». – К.: Освіта, 1991.
24. История педагогики. Часть 1 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998.
25. История педагогики. Часть 2 / Под ред. А. И. Пискунова. – М., 1998.
26. Історія української культури / За ред. І. Крип'якевича. – К., 1994.
27. Історія Української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О. О. Любар; За ред. В. Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КАО, 2003. – 766 с.
28. Історія педагогіки / За заг. ред. М. С. Гриценка. – К.: Вища школа, 1973.
29. Історія української школи і педагогіки: [хрестоматія] / Упоряд. О. О. Любар; За ред. В. Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766 с.
30. Коменский Я. А. Великая дидактика // Избр. пед. соч. – М., 1982. – Т.1.
31. Коменский Я. А. Материнская школа // Изб. пед. соч. – М., 1982. – Т.1.
32. Конституція України // Урядовий кур'єр. – 1996. – № 129-130. – 13 липня.
33. Концепція навчання державної мови в школах України // Дивослово. – 1996. – №2.
34. Концепція педагогічної освіти України. – К.: МО Украї-

ни, 1991.

35. Концепція середньої загальноосвітньої національної школи України // Початкова школа. – 1990. – №2.
36. Константинов Н. А. История педагогики: [учеб. пособ.] / Н. А. Константинов, Е. Н. Мединский, М. Ф. Шабаева. – М: Педагогика, 1982.
37. Кравець В. П. Історія освіти і школи України / П.П.Кравець. – Тернопіль, 1994.
38. Левківський М. В. Історія педагогіки: [підруч.] / М. В. Левківський. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.
39. Левківський М. В., Микитюк О. М. Історія педагогіки: [навч. посіб.] / За ред. М. В. Левківського. – Харків, 2002. – 240 с.
40. Лисенко Н. В., Кирата Н. Р. Педагогіка українського дошкільця: У 2 ч.: [навч. посіб.] / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирата. – К.: Вища школа, 2006. – Ч. 1. – 302 с.
41. Локк Д. Мысли о воспитании / Д. Локк // Пед. соч. – М., 1939.
42. Любар О. О. Історія української педагогіки / За ред. М. Стельмаховича. – К.: ІЗМН, 2000.
43. Любар О. О. Історія Української школи і педагогіки: [навч. посібн.] / О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 450 с.
44. Макаренко А. С. Лекції про виховання дітей / А. С. Макаренко // Пед. твори. – К., 1984. – Т.4.
45. Макаренко А. С. Педагогічна поема / А. С. Макаренко // Твори в 7 т. – Т.1. – К., 1953.
46. Макаренко А. С. Проблеми шкільного радянського виховання. Методика організації виховного процесу // Пед. твори. – К.: 1984. – Т. 4.
47. Медвідь Л. Л. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: [навч. посіб.] / Л. Л. Медвідь. – К.: Вікар, 2003 – 335 с.
48. Митюрєв Б. Н. Развитие педагогической мысли на Украине в XVI- XVII веках / Под ред. О. Р. Мазуркевича. – К.: Рад. шк., 1968.

49. Монтессори М. Мой метод педагогической педагогики, применяемый к детскому воспитанию в Домах ребенка / Мария Монтессори // Избр. пед. соч. – М., 1993.
50. Мchedлидзе Н. Б. История дошкольной зарубежной педагогики: [хрестоматия] / Н. Б. Мchedлидзе, А. А. Лебеденко, Е. А. Гребенщикова. – М., 1974.
51. Нариси історії українського шкільництва (1905-1933): [навч. посіб.] / За ред. О. Сухомлинської. – К., 1996.
52. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР, XVIIIв. – первая половина XIXв. – М.: Педагогика, 1973.
53. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. 1917-1941 гг. – М.: Педагогика, 1991.
54. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. 1961-1986 г.г. – М.: Педагогика, 1987.
55. Очерки школы и педагогической мысли народов СССР. XVIII в. – первая половина XIX в. – М.: Педагогика, 1973.
56. Персоналії історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагога: [підруч.] / Під заг. ред. А. М. Бойко. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 576 с.
57. Песталоцци И. Г. Как Гертруда учит своих детей / И. Г. Песталоцци // Изб. Пед. соч. – М., 1981. – Т.1.
58. Песталоцци И. Г. Лебединая песня / И. Г. Песталоцци // Изб. пед. соч. В 2-х т. – М., 1981. – Т.2.
59. Пирогов Н. И. Вопросы жизни / Н. И. Пирогов // Избр. пед. соч. – М., 1985.
60. Про освіту: Закон Української РСР // Рад. школа. – 1991. – №29.
61. Програма виховання і навчання дітей дошкільного віку. – К.: Освіта, 1993.
62. Рабле Ф. Гаргантюа и Пантагрюель / Франсуа Рабле. – К.: Веселка, 1984.
63. Розвиток народної освіти и педагогічної думки на Україні: Нариси / М. Д. Ярмаченко. – К.: 1991.
64. Русова С. Ф. Теорія і практика дошкільного виховання / Софія Федорівна Русова. – К., 1993.
65. Русова С. Ф. Мої спомини / Софія Федорівна Русова. –

Львів, 1937.

66. Руссо Ж.-Ж. Еміль, или о воспитании / Ж.-Ж. Руссо // Пед. соч. – М., 1981. – Т. 1.
67. Сбруева А. А. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: [навч. посіб.] / А. А. Сбруева, М. Ю. Рисіна. – Суми: Сум.ДПУ, 2000.
68. Сковорода Г. С. Благодарний Еродій. Убогий жайворонок / Г. Сковорода. Вірші, пісні, байки. – К.: Наукова думка, 1983.
69. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / Василь Олександрович Сухомлинський // Вибр. твори. – К., 1976. – Т. 3.
70. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину / Василь Олександрович Сухомлинський // Вибр. твори. – К., 1976. – Т. 2.
71. Толстой Л. Н. Азбука. Новая азбука / Лев Николаевич Толстой. – М.: Просвещение, 1987.
72. Толстой Л. Н. О народном образовании. О воспитании. Яснополянская школа за ноябрь и декабрь месяцы. Общий очерк характера школы / Лев Николаевич Толстой // Хрестоматия по истории школы и педагогики в России. – М.: Просвещение, 1986.
73. Україна ХХІ ст. Державна національна програма «Освіта». – К., 1992.
74. Українська педагогіка в персоналіях: [навч. посіб.]: у 2-х кн. / За ред. О. В. Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – Книга 1. – 624 с.
75. Українська педагогіка в персоналіях: [навч. посіб.]: у 2-х кн. / За ред. О. В. Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – Книга 2. – 552 с.
76. Ушинський К. Д. Родное слово: [книга для учащ.] / Костянтин Дмитрович Ушинський // Избр. пед. соч. В. 2-х т. – М., 1974. – Т. 2.
77. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Твори / Костянтин Дмитрович Ушинський. – Т. 8. – М., 1952.
78. Ушинський К. Д. Праця в її психічному і виховному значенні / Костянтин Дмитрович Ушинський // Вибр. пед. твори. – К., 1983. – Т. 1.

79. Ушинський К. Д. Про користь педагогічної літератури / Костянтин Дмитрович Ушинський // Вибр. пед. твори. – К., 1983. – Т. I.
80. Ушинський К. Д. Про народність у громадянському вихованні / Костянтин Дмитрович Ушинський // Вибр. пед. твори. – К., 1983. – Т. I.
81. Фіцула М. Педагогіка: [навч. посіб.] / М. Фіцула. – К.: Академія, 2000.
82. Франко І. Я. Вибрані твори про народну творчість / Іван Якович Франко. – К., 1955.
83. Франко І. Я. Педагогічні статті і висловлювання / Іван Якович Франко. – К., 1988.
84. Фребель Ф. Воспитание человека / Ф. Фребель // Избр. пед. соч. – М., 1956.
85. Фребель Ф. Детский сад / Ф. Фребель // Избр. пед. соч. – М., 1956.
86. Хрестоматія по истории зарубежной педагогики // Сост. и автор вводных статей А. И. Пискунов, 2-е изд. – М., 1981.
87. Хрестоматія по истории педагогики // Уклад. М. Свядковський. – М., 1938.
88. Хрестоматія по истории школы и педагогики в России: До Великой Октябрьской социалистической революции // Сост. и автор вводных очерков С. Г. Егоров. – М., 1986.
89. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки // За ред. С. А. Літвинова. – К.: Рад. шк., 1961.
90. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: [навч. посіб.] / За заг. ред. З. Н. Борисової. – К.: Вища школа, 2004. – 511 с.
91. Шевченко Т. Г. Букварь Южно-Русский / Тарас Григорович Шевченко. – К.: Веселка, 1992.

Навчально-методичне видання

В. М. Марків

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З КУРСУ «ІСТОРІЯ
ПЕДАГОГІКИ»**

для студентів напрямів підготовки

6.010102 Початкова освіта, 6.030103 Практична психологія
денної та заочної форм навчання

Підписано до друку 11.02.2014.

Формат 60×84/16. Ум.-др. арк. – 6,3. Обл.-вид. арк. – 5,1.
Тираж 200 пр.

Друкарня ФОП Щербенок С. Г.

Свідоцтво ДК № 4561 від 13.06.2013 р

вул. Рокоссовського, 5/3, м. Кривий Ріг, 50027.

(0564) 92-20-77.